Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Kinderpreeken

https://hdl.handle.net/1874/36590

KINDERPREEKEN,

DOOR

D. BROEDELET,
In leven Predikant te Purmerende.

BIBLIOTHEEK
NED. HERV. KERK

Voorburg,
BIJ A. M. BROEDELET,

—

1847.

5 a
108 B 85

SCHENKING UIT DE
BIBLIOTHEEK VAN
H.M. DE KONINGIN

NAAMLIJST

VAN

INTEEKENAREN.

Z. M. DE KONING DER NEDERLANDEN, 2 *exempl.*
H. M. DE KONINGIN DER NEDERLANDEN, 15 *exempl.*
Z. H. H. PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN, 6 *exempl.*

H. H. Exellentiën.
De la Sarraz, Minister van Buitenlandsche Zaken.
N. L. Grave van Randwijk, Minister van Binnenlandsche Zaken.
J. C. Rijk, Minister van Marine.
Mr. W. de Jonge van Campens Nieuwland, Minister van Justitie, 5 *exempl.*

Adriani (R.), Predikant te Rotterdam.
Alting. (J. H. Carpentier), Predikant te Purmerland.
Antinck. (H.), Predikant te Buiksloot.

Bakker. (Wed. G.), te Monnickendam.
Bavink. (L. G.), Predikant bij de Doopsgezinden te Purmerende.
Bazendijk. (T. M.), Boekhandelaar te Rotterdam.
Beelo. (A.), te Medenblik.

Begemann. (A. J.), Predikant te Monnickendam.
Begemann. (A. J.), Predikant te Monnickendam, voor den Ring.
Begemann. (J. Water), Predikant te Roermond.
Beije. (J. F.), Med. Doctor te Barneveld.
Benit. (J. C.), te Purmerende, 20 *exempl.*
Bern. (Mevrouw van), te Zeist.
Bergman. (Mej. de Wed. B. J.), te Amsterdam.
Biben. (A.), Predikant te Edam.
Bibliotheek van het Departement Purmerende.
Bielevelt. (C.), Boekhandelaar te Utrecht, 29 *exempl.*
Blanche en Zoon. (A. F.), Boekhandelaar te Utrecht.
Blankevoort. (A.), te Monnickendam.
Boerlage. (J. G.) te Monnickendam.
Bolderman. (C. M.), te Zeist.
Bommel. (C. van), te Edam.
Bonte. (Mejuf.), te Voorburg.
Boomsma. (R. A.), Boekhandelaar te Harlingen, 3 *exempl.*
Boreel van Hogelanden geb. Boreel. (Mevr.), te 's Gravenhage.
Bork. (H. van), te Rotterdam.
Borleffs. (C. J.), Boekhandelaar te Amsterdam.
Bouman. (W. P. R.), Predikant te Rotterdam.
Bouwes. (D.), te Monnickendam.
Bouwes. (J.), te Monnickendam.
Brouwer. (P. H.), te Zeist.
Brauw. (H. v.), Boekhandelaar te Amsterdam, 2 *exempl.*
Brinkman. (J. H.), Boekhandelaar te Amsterdam, 3 *exempl.*
Brink. (A. van), Stads-onderwijzer te 's Gravenhage.
Broedelet. (O. C.), Taal-onderwijzer te Rotterdam.
Broek. (P. W. van den), Predikant te Rotterdam.
Brugman. (C. H. Zoutmaat), Notaris te Edam.
Brumund. (H. A. G.), Predikant te Vlaardingen, 5 *exempl.*
Buisonjé. (Z. de), Boekhandelaar te Vlissingen.
Bunink. (H.), te Monnickendam.

Cool. (G.), te Barneveld.
Crevot. (S.), Boekhandelaar te Beverwijk.
Creijgthon. (J. J. A.), Schoolopziener aan den Helder.
Crommelin. (Mejufvrouw), te Zeist.

Dam van Isselt. (E. W. van), Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Geldermalsem.
Dam. (L. J. van), Predikant in de Beemster:
Dam. (Mejufvrouw G. van), te Rotterdam.
Dam Whz. (W. van), te Rotterdam.
Dekema. (B.), Boekhandelaar te Utrecht, 4 *exempl.*
Dekker Lz. (K.), Onderwijzer te Nieuwendam.
Departement van de Hervormde Eeredienst, te 's Hage.
Doesburgh. (H. G. J. van), Predikant te Rotterdam.
Donean. (C.), te Purmerende.
Dijckmeester. (H.), te Barneveld.

Eeckhof. (W.), Boekhandelaar te Leeuwarden.
Everwijn. (A. L.), Predikant te Voorthuijzen.
Eijken. (Joh.), Secretaris en Notaris te Purmerende.

Feenstra. (S. F.), Boekhandelaar te Sneek.
Feifer. (J. de), te Barneveld.
Frikke. (Wed. L.), geb. Wijnh. van Steijn, te Purmerende.
Führi. (K.), Boekhandelaar te 's Gravenhage, 3 *exempl.*

Gallis. (Mevrouw de wed. Mr. F.), te Purmerende.
Gebhardt en Comp., Boekhandelaars te Leijden.
Ghesel. (Mejufvrouw van), te Zeist, 5 *exempl.*
Gleuns. (J.), Boekhandelaar te Groningen, 2 *exempl.*
Goethem. (P. van), Kostschoolhouder te Beverwijk.
Graaff. (C. G. de), Boekhandelaar te Brielle.

Haagen. (W. J. van), Boekhandelaar te Groningen.
Halberstadt. (T.), te Buiksloot.
Ham. (F. van den), Predikant te Rotterdam.
Hamburg. (P.), te Monnickendam.
Haspels. (D. J.), Boekhandelaar te Nijmegen, 3 *exempl*
Hemkes Hz. (H.), Hoofdonderwijzer te Voorburg.
Heule. (J.), te Voorburg.
Hoen. (J. 't), te Purmerende.
Hoet. (C. ten), Boekhandelaar te Nijmegen, 4 *exempl.*
Hoffman, Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Voorburg, 2 *exempl.*
Honig. (Jansje), te Purmerende.
Hooft. (Mevrouw W. J.), wed. Hovij, te Amsterdam.
Hoogstraten. (J.), Boekhandelaar te 's Gravenhage, 2 *exempl.*
Hoop. (Mevrouw van der), te Rotterdam.
Hooijkaas. (J.), Predikant te Middelharnis.
Houck. (E. D.), Institutrice te Purmerende.
Huydecoper van Nichtevecht, te Maarsen, 10 *exempl.*
Huydecoper van Zeijst, te Zeist, 5 *exempl.*
Hugenholtz. (P. H.), Predikant te Rotterdam.

Jonge. (J. L. de), te Rotterdam.

Kaas. (P.), te Voorburg.
Kante. (A. P.), Boekhandelaar te 's Hertogenbosch.
Kater Sz. (C.), te Monnickendam.
Kater. (C. P.), te Monnickendam.
Kater. (Sijmen), te Monnickendam.
Kater Pz. (J.), te Monnickendam.
Kate. (J. J. L. ten), Predikant te Marken.
Kersten. (C. W.), Predikant te Barneveld.
Kesteren. (G. van), Predikant te Nede.
Kolff. (Wed. G.), Boekh. te Middelharnis.

Koning. (M.), Genees-, heel- en verloskundige te Voorburg.
Kooij. (D.), te Monnickendam.
Koster. (B.), Onderwijzer te 's Gravenhage.
Kroon. (F. H.), Boekhandelaar te Oudewater, 2 *exempl.*
Kunst. (K.), in de Beemster.

Lage. (J.), Med. Chir. et Art. Obst. Doct. te Voorburg.
Lalau. (Mejufvrouw L. C.), te Leijden.
Lammerink. (H.), te Monnickendam.
Lange. (W. C. de), geb. Landskroon, te Medemblik.
Lee Az. (J. van der), te Monnickendam.
Leeuwen. (C. J. van), Boekhandelaar te Woerden, 2 *exempl.*
Lenting. (D.), Predikant te Zeijst.
Loots. (IJ.), Predikant te Warder.
Lotz. (D. J.), Boekhandelaar te Amsterdam, 3 *exempl.*
Lusac. (L. C.), Lid der Tweede Kamer der Staten-Generaal, te Leijden, 2 *exempl.*

Maarschalk, te Barneveld.
Makkers. (W.), Referendaris bij het ministerie van Binnenlandsche Zaken, te 's Gravenhage.
Makkes. (P.), Apotheker te Purmerende.
Marle. (J. S. van), Boekhandelaar te Monnickendam, 2 *exempl.*
Mastenbroek, te Barneveld.
Mees. (R. A.), te Rotterdam, 2 *exempl.*
Meet. (Jan), te Monnickendam.
Meulen van Marwijk. (Mevr. J. van der), te Amsterdam, 2 *exempl.*
Mey. (R. van der), te Buiksloot.
Middelbeek. (A.), te Monnickendam.
Middelbeek. (G.), te Monnickendam.
Muller. (Gebroeders), Boekhandelaars te 's Hertogenbosch.
Musketier. (Mejufvrouw J. C.), te Voorburg.

Naamen van Scherpenseel geb. Hooft. (Mev. M. S. van), te Amsterdam, 2 *exempl.*
Nedermeijer van Rosenthal, Lid der 2de Kamer der Staten-Generaal, te Arnhem.
N. N., te Rotterdam.
N. N., te Rotterdam.
Nolet. (J. D.), Boekhandelaar te Utrecht, 2 *exempl.*
Numan. (M.), Onderwijzer te Monnickendam.
Nienhuis. (A.), te Monnickendam.

Onnen. (F. J.), Med. Doctor te Purmerende.
Oort. (N. van), Predikant te Rotterdam.
Oosterzee. (T. J. van), Predikant te Rotterdam.

Patijn. (D. T. F.), Predikant te Voorburg.
Persijn. (P. J.), Boekhandelaar te Hoorn.
Plegt. (W. J. ter), te Zeijst.
Pont. (W.), te Edam.
Prins. (J. J.), Predikant te Rotterdam.
Prinsen. (P. J.), Directeur en Onderwijzer aan 's Rijks Kweekschool te Haarlem.

Raadt. (P. de), Instituteur op Noortheij.
Romijn. (J.), te Monnickendam.
Rooij. (E. J. van), te Monnickendam.
Rossum. (E. J. van), te Rotterdam.
Rijckevorsel. (van), Lid der 2de Kamer der Staten-Generaal, te Rotterdam.
Rijkens. (R. G.), Onderwijzer te Groningen, 3 *exempl.*

Sant. (H.), te Purmerende.
Schetsberg. (H. C.), Boekhandelaar te Leeuwarden, 3 *exempl.*
Schmidt. (A. L.), Onderwijzer te Monnickendam.

Schogt. (H.), Predikant te Holijsloot.
Scholten. (A.), Onderwijzer te Edam.
Schooneveld, Lid der 2de Kamer der Staten-Generaal, te 's Hage.
Schuitemaker. (J.), Boekhandelaar te Purmerende, 38 *exempl.*
Siegman. (E. L.), Predikant te Delden.
Slicher. (A.), te Monnickendam.
Smeth. (A. de), Onderwijzer te Beets.
Smit. (M.), Boekhandelaar te Groningen.
Snellen. (Mej. Wed. J. B.), te Zeijst.
Spruijt, geb. Landskroon. (Mej. Wed.), te Scherpenseel.
Spijker. (J. C.), Boekhandelaar te Amsterdam.
Steen. (G. van der), Predikant te Broek en Waterland.
Stemberg. (B.), Predikant te Rotterdam.

Tersteeg. (J. H.), te Edam.
Thieme. (G. van Eldik), Boekhandelaar te Arnhem, 3 *exempl.*
Thomsen. (C. W.), Predikant te Watergang.
Tiebout. (W. J.), Boekhandelaar te Wageningen.
Tiel. (H. van), te Barneveld.
Toussaint. (J. G.), Predikant te Ilpendam.

Veenstra. (K.), Notaris te Nieuwendam.
Veltrop. (G.), te Monnickendam.
Vencka. (P. J.), te Voorburg.
Ven. (H. A. van der), Predikant te Driebergen.
Verdam. (P.), te Monnickendam.
Verhoeff. (P. C.), Boekhandelaar te Vlissingen.
Verwijs. (Mevr. de wed. A)., geb. Fockema, te Deventer.
Vinckers. (J. J.), Predikant te Zuiderwoude.
Vinnis. (J. Goteling), Boekhandelaar te Haarlem.
Visscher (J.), Onderwijzer te Purmerende.
Vloten. (H. J. van), Boekhandelaar te Alkmaar.
Vloten. (C. A. van), te Barneveld.

Vloten. (W. J. Bommel van), Boekhandel. te Amersfoort, 10 *exempl.*
Vorstman. (J. C.), Predikant te Rotterdam.
Vries. (A. de), Predikant te Rotterdam.

Weimer, (G. J.), te Rotterdam.
Wenning. (J.), Boekhandelaar te Harderwijk.
Wetering. (A. van), Predikant te Purmerende.
Wezel. (Mr. F. van), te Voorburg.
Wilkens. (J.), Boekhandelaar te Groningen.
Woestenberg. (J. A.), Boekhandelaar te Utrecht.
Wunder. (H. J.) Predikant te Purmerende.
Wijnbeek. (Mr. H.), Inspecteur van het onderwijs te 's Gravenhage.
Wijnoxbergen. (Wed. A. van), te Voorburg.
Wijsmuller. (Erve J.), Boekhandelaar te Amsterdam, 14 *exempl.*

Zalinger. (P. van), te Monnickendam.
Zweeden. (P. van), Boekhandelaar te Groningen.

VOORWOORD.

Met den inhoud dezes voldoe ik aan de vrijwillig op mij genomene verpligting, om, namelijk, aan kinderen, ouders en kindervrienden eenig aandenken te leveren van den man, die voor de kinderwereld vooral zoo onbeschrijfelijk veel gedaan, en veelzijdig nut heeft gesticht. Geen ridderkruis sierde zijn kleed, gelijk geen gedenkteeken boven zijn graf is opgerigt; maar hooger adelmerk droeg hij in zijne borst; en gelijk de nederigheid zijn eergewaad was, zoo leeft hij voort in het hart van elk, die werkzaamheid en Evangelische godsvrucht op waren prijs weet te schatten. Ik geef hiermede den onvergetelijken vader-

lijken arbeid zoo als die is; zijn eigen werk, *door hem zelv', hadde hij geleefd, gewis meer beschaafd en volmaakt, waar de hand des zoons niet altijd geheelenal in zijnen geest de gapingen kon aanvullen, daar de goede man slechts weinig of bij verkorting schreef, en het een en ander bij het uitspreken genoegzaam aanvulde. Niemand houde deze Kinderpreeken voor modellen;* (*voor welke ook de Opsteller ze nimmer zou hebben* willen *gehouden;*) *maar voor proeven van voordragt der Bijbelsche geschiedenis en hare gewigtigste waarheden, in 't bijzonder voor jeugdige menschen, en in een tijd, in welken dit nog niet zoo gewoon en algemeen was. Meer houde men het doel der uitgave in het oog; 't welk de Algoede geve dat volkomen of althans eenigermate, naar wensch, moge worden bereikt.*

D. Broedelet, dz.

Monnickendam,
Maart 1847.

I.

JEZUS, DE BESTE KINDERVRIEND,

NAAR

LUC. XVIII : 16.

Wanneer wij bedenken, Geliefde Hoorders! welke *belangrijke en dierbare* geschenken van God *onze kinderen* zijn, en hoe zij noodig hebben, nevens ons, *door den Heere Jezus gezaligd te worden;*— wanneer wij bedenken, wat er *van kinderen worden kan*, zoo wel ten kwade als ten goede; en dat niets meer geschikt is om hen tot *het goede* op te leiden, dan *de godsdienst;* — dat niets belangrijker voor hen is, dan dat zij in hunne vroege jeugd *den Heere Jezus leeren kennen*, en den grooten inhoud van *Zijne heilvolle leer*, welke hier, en hier namaals, opleidt tot het genot van *waar geluk;* — wanneer wij bedenken, dat ook *die kleinen*, welke wij soms beschouwen alsof zij eene soort van mindere wezens waren, *menschen* zijn, begaafd met *dezelfde vermogens*, welke wij

hebben, ofschoon ze nog niet zoo ontwikkeld en geoefend zijn; en dat zij derhalve vatbaar zijn voor alle indrukken, gelijk wij; ja zelfs gevoeliger, en voor sommige indrukken vatbaarder, dan volwassenen; wanneer wij, eindelijk, bedenken, dat zij, zoo wel als de volwassenen, *in het verbond van God en Zijne Gemeente begrepen zijn*; — dan *kan* het niet vreemd luiden, dat Leeraren van de godsdienst en Opzieners der gemeente bedacht zijn om te zorgen, dat *ook aan kinderen* de genade des Evangeliums gepredikt, en hun onderscheiden gelegenheden gegeven worden om daarvan niet slechts *kennis te bekomen*, maar ook om te worden opgewekt en aangespoord tot eene hartelijke *belangstelling daarin*, ja, tot het *kiezen* van den weg der deugd en godzaligheid, die er ons door wordt aangewezen.

Iemand zegt misschien wel, «daar wordt immers voor kinderen gekatechizeerd; en als er gepredikt wordt, dan brengen godsdienstige ouders ook hunne kinderen mede ter kerke.» Regt zoo, Lieve Hoorders! Maar wij wenschten dat er *meer* mogt geschieden. En wat dan wel? Vooreerst, de ouders moesten zelve meer werk maken van het godsdienstig onderwijs hunner kinderen. Daar zijn

er wel onder ons, die dit doen: maar als men hetgeen *meestal* plaats heeft, vergelijkt met hetgene Mozes den Israëliten *zoo ernstig* aanbeval: *zij moesten van Gods groote daden en Zijne geboden tot hunne kinderen spreken, als zij in huis zaten, en als zij op den weg gingen; als zij nederlagen en opstonden;* zouden wij ons daarbij niet wel eens moeten schamen? of zou hetgene Mozes zoo ernstig aanbeval, *onder Christenen* niet meer te pas komen? Hebben *wij* niets tot *onze* kinderen te spreken van Gods daden, vooral dat Hij Zijnen Zoon gezonden, en wat die op aarde geleerd, verrigt, geleden, en welke bevelen Hij ons gegeven heeft? Als gij, vaders en moeders! bij uwe kinderen in huis zit, (een vader, wiens hart wel geplaatst is, zit nergens liever, en vindt zich nooit gelukkiger, dan in den kring zijner lievelingen; — en eene regtgeaarde moeder? er kan geen grooter wellust zijn voor haar hart!) — als gij dan, vaders en moeders! bij uwe kinderen in huis zit, of als gij met hen op den weg gaat, ja ook bij 't nederliggen en opstaan, moest gij over Gods groote daden, waarvan de Bijbel zoo veelvuldig en zulk een heerlijk onderrigt geeft, en van zijne bevelen, van der kinderen pligten en

den weg tot hun geluk, dikwijls tot hen spreken. Doch of dit al dan niet geschiede, dit hangt *van ons*, Leeraren en Opzieners, niet af; wij kunnen in dit opzigt niet meer doen, dan dat wij u dit op het ernstigst aanbevelen. Maar wat wij, als eene tweede zaak, in deze betrekking, nog kunnen en willen doen, is u dezen morgen bekend gemaakt. Wij willen zorgen, dat er nu en dan geheelenal naar de *vatbaarheid van kinderen* worde gepredikt, en dat zij aangemoedigd worden, om daarvan, tot hun meeste nut, gebruik te maken. Kinderen hebben hunne eigene taal. Zoo veel wij kunnen, willen wij dan *in de taal der kinderen* over de aangelegenste zaken, tot hen spreken. Is het niet zoo, kinderen! als gij in de kerk zijt, dat er dikmaals veel door den Leeraar gezegd wordt, 't welk gij nog niet begrijpen kunt; waarom gij ook daarin zoo veel genoegen niet vinden kunt als groote menschen, die meer onderwezen zijn, die het beter verstaan kunnen, dan gij? Voor *u* willen wij dus de moeite nemen, om nu en dan *eene kinderpreek* te doen. *Kinderpreek*, — wat is dat dan? Het is een duidelijk en eenvoudig voorstel, tot uwe onderwijzing en tot uwe opwekking, om in uwe jonge jaren die dingen te behartigen, die tot uw meeste

welzijn en geluk kunnen dienen. Zoodanige eenvoudige Leerredenen worden in andere Gemeenten ook wel voor kinderen gehouden, en ze zijn tot groot nut. Maar in die Gemeenten, waar men dit onwaardeerbaar voorregt geniet, waar de Leeraren ook bijzonder werk maken van de kinderen, komen de volwassenen mede naarstig in de kinderpreek. Dit hopen wij, dat ook hier plaats zal vinden. Een eenvoudig voorstel immers, zoo slechts de zaak gewigtig is, zou hier ook, even gelijk elders, aan ouders zoo wel als kinderen, tot zegen kunnen zijn.

Ik wil dan, dierbare kinderen! hiermede *nu* beginnen, en *eenvoudig tot u spreken over den Heere Jezus als uwen besten vriend, die kinderen lief heeft, die u ook wil zegenen, door wien gij in den tijd, zoo lang gij leeft, en ook na uw sterven, zonder einde, het grootst geluk kunt verkrijgen.*

Ik twijfel er niet aan, of gij zult hier in genoegen vinden, stil onder het prediken zijn, aandachtig luisteren, van deze preek veel trachten te onthouden, en op het gehoorde nadenken, opdat het tot uw geluk dienstbaar moge zijn. En gij, ouders! gij volwassenen, al hebt ge ook geene

kinderen! gij ook, ouden van dagen, die u hier bevindt! Kindervrienden! gij ook zult, hoop ik, met deelneming hooren, en er voor u zelven wel eenig nut uit kunnen trekken.

Ik zag het wel in de Voorafspraak, Lieve kinderen, dat gij al verlangdet, dat ik alleen *tot u* zou spreken. Nu wil ik dat ook doen; en gij zult immers gaarne hooren? Maar eer ik u den tekst noem, dien gij in uwen Bijbel zult opzoeken, en waarover ik tot u spreken zal, wil ik u eerst eens zeggen, waar gij in deze preek vooral op letten moet. En dat moet ge dan ook altijd, als er gepredikt wordt, doen. Gij wilt toch immers hooren met uw verstand? Gij wilt u wel in staat stellen, om er over te kunnen nadenken, om er nog nut van te trekken als ge uit de kerk zijt? Luistert dan naar hetgene ik u hier toe zeggen zal.

Gij moet allen, zoo gij kunt, den tekst opzoeken en lezen. Als de Leeraar nu daarover begint te spreken, dan zegt hij doorgaans iets van *het verband*, waarin die tekst voorkomt. Wat is dat, vraagt ge, *het verband?* Daardoor verstaat men hetgene

er vóór den tekst voorafgaat, en hetgene daarop volgt, voor zoo verre het moet worden opgemerkt, om den tekst, daar we over spreken zullen, beter te verstaan. Daar moet ge dan eerst wèl opmerken: want als ge dat wél opgemerkt hebt, begint ge al iets meer van den tekst te begrijpen. Maar dan zullen er in den tekst zelven nog wel eenige woorden of spreekwijzen zijn, die gij beter wildet verstaan: als de Leeraar zulke woorden of spreekwijzen opheldert, dan moet ge ook met uw verstand daar opmerkzaam op zijn, om eenen tekst, waar over gesproken wordt, zoo veel het u mogelijk is, *duidelijk* te verstaan. En vooral moet gij letten op *de zaak*, of *de zaken*, die tot uwe leering in zulk eenen tekst voorkomen. Om u hier in behulpzaam te zijn, zullen we eene *verdeeling* vooraf zeggen. Op die verdeeling moet ge dan inzonderheid uwe aandacht vestigen; en wanneer het *eerste deel* genoemd is, dat gedurig in uwe gedachten houden. Wanneer we dan aan het tweede deel gaan, zullen we dat weêr zeggen; dan moet ge dat daarbij in gedachte houden, en uw best doen, om ook het eerste niet te vergeten. Zoo moet ge ook doen, wanneer er een derde of vierde deel genoemd is; schoon wij altijd de verdeeling zoo kort

zullen maken als wij kunnen, om uw geheugen niet al te veel te vergen. En als gij dan te huis gekomen zijt, moet ge die voorname deelen van de preek vooral eens herhalen, in uwe gedachten, of in zamenspreking met elkander, of bij uwe ouders; en die wat grooter zijn, zouden nog beter doen, als zij een aanteekeningboekje maakten, om den tekst, met de verdeeling, en de eene of andere voorname zaak, die zij onthouden hadden, daarin op te schrijven. Lieve kinderen! deze raadgeving kan tot uw groot nut verstrekken. Men doet immers wel moeite, om dingen van veel minder belang te onthouden. En als gij dit in uwe jonge jaren doet, dan kunt ge een' grooten schat van kundigheden krijgen, veel meer dan ouden, die onopmerkzaam zijn, en die het gehoorde, als ze uit de kerk gekomen zijn, weêr vergeten. O, ik wenschte, dat ouden en jongen geloofden, dat er veel goeds, tot hunne schade, verloren gaat, doordien zij niet nadenken; — en zoodra ze uit de kerk komen, terstond weêr gaan denken of spreken over andere dingen. Maar, kinderen! ik moet hier nog iets bijvoegen. In elken tekst ligt iets *tot ons gebruik*. Dat zullen we u altijd aanwijzen, en gij weet het misschien wel, dat men dit *de Toepassing* noemt.

Die toepassing wordt somtijds op het laatst, als een afzonderlijk deel van de preek, daar bijgevoegd, of ook wel ingevlochten in de Leerrede. En dit is, kinderen, bij elken tekst, iets van het allergrootst belang. Want, of ge al iets weet en begrijpt, dat is nog niet genoeg. Hetgene gij begrijpt, is een schat, dien ge niet alleen moet trachten te bewaren, maar waaromtrent ge ook altijd moet bedenken en leeren, hoe ge dien het best *gebruiken* zult tot uw nut.

Als we u dit gebruik van eenen tekst hebben aangewezen, vergeet dan niet om daar in uw leven aan te denken; en gelooft, dat het er altijd voornamelijk op aankomt, om de leeringen van de godsdienst *te behartigen*, om *daar naar te doen.*

Zoo heb ik u al veel gezegd, lieve kinderen! al heel veel, dat u nuttig kan zijn, niet waar? Ik heb gezegd hoe gij eene preek moet hooren, en waar ge bijzonder op merken moet; eerst op *het verband*, als daar iets van gezegd wordt;— dan op *de verdeeling;* — en dan voorts, zoo veel gij kunt, op de behandeling van ieder deel, waarin gij vooral uw best moet doen — om den tekst, waarover gesproken wordt, *duidelijk te ver-*

staan; — om kennis te nemen van de *zaak* of *zaken*, die in zulk eenen tekst worden geleerd; en te onthouden welk *nuttig gebruik* gij er telkens van kunt en moet maken voor u zelven.

Nu denkt ge misschien, dat is al heel moeijelijk: wij kunnen dat zoo niet doen? Lieve kinderen! als gij dat niet op eens, noch in twee of drie reizen zoo doen kunt, laat u dat niet ontmoedigen. Wij zullen er ook in de katechizatie dikmaals met u over spreken; en ik verzeker u, als gij maar oplettend zijt, het goed gevolg hiervan zal u rijkelijk beloonen, en gij zult al doende leeren.

Gij hebt tot hier toe nu zoo goed en aandachtig geluisterd. Als ge dat nu verder doen wilt, dan zal ik nog meer zeggen, dat zeer aangenaam voor u zijn moet om te hooren. Maar ik zal het nu met den tekst, dien ik voor u behandelen wilde, zeer kort maken: want ik wilde niet gaarne dat gij reden hadt om te klagen, dat ik u te veel op eenmaal had willen zeggen.

Neen, neen! zegt ge: «Wij willen verder luisteren. Maar welke tekst is het toch, die ons zoo aangenaam zijn zou, om te hooren?» Wij zijn zeer verlangend om dien tekst te weten: Welaan, ik zal aan uw verlangen voldoen. De tekst, over

welken ik nu maar zeer kort, en mogelijk in het vervolg eens breeder, tot u wilde spreken, staat:

Lucas XVIII: 16.

Hebt ge dit allen nu opgezocht! Hoe lezen wij daar?

Maar Jezus riep dezelve (kinderkens) *tot zich, en zeide: laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert hen niet, want derzulker is het Koninkrijke Gods.*

I. De Heiland bevond zich, op zijne reizen en togten, gedurende Zijne omwandeling op aarde, in de streken van Judea, en wel bepaaldelijk in zeker huis. Daar zat Hij in den kring van Zijne Discipelen, (de twaalf mannen, die Hem altijd vergezelden, en die nog gedurig zijn bijzonder onderrigt genoten, wijl Hij door hen Zijne leer wilde verbreiden, als Hij zelf niet meer op aarde zou zijn.) Omdat zij 's Heilands onderwijs gedurig ontvingen, worden zij *discipelen* of *leerlingen* genoemd; en omdat Hij hen wel eens uitzond, en naderhand door de gansche wereld wilde uitzenden, om Zijne leer te verkondigen, heetten

zij ook *apostelen*, dat is *gezanten*. Nu hadden zij den Meester juist iets gevraagd, en was Hij bezig om hen omtrent een onderwerp te onderrigten, waarvan zij gaarne alles wilden hooren, en niet gaarne iets wilden missen.

Onverwachts, doet zich daar echter eene stoornis op. «*Zij bragten ook de kinderkens tot Hem*,» verhaalt Lucas, vs. 15. Het waren vrienden, naastbestaanden, meestal moeders, die hare lieve jeugdige kleinen aan de hand tot den Heiland leidden. En waarom zouden zij dit toch wel hebben gedaan, Kinderen? Omdat het eene overoude gewoonte was bij de Joden, hunne kinderen tot mannen van grooten naam en uitstekende heiligheid te brengen, van wier zegenende handoplegging zij veel goeds voor hunne geliefde panden verwachtten; en dit zoo veel te meer, naarmate de zegenende handen heiliger en meer bij God geliefd waren. De leerlingen, dit bespeurende, en wel teregt vreezende dat door dit bedrijf hun gesprek met den Meester stond te worden afgebroken, bestraften ze, weerden ze af met woorden en gebaren; want zij waren wrevelig en ontevrede, dat zij door eene zaak, die, naar hun inzien, wel uitstel kon lijden, zouden wor-

den gestoord. Deze meesterachtigheid, voorbarigheid en liefdelooze hardheid van Zijne discipelen wordt door den Zaligmaker opgemerkt en euvel opgenomen. Hij bestrafte hen ernstig, en trachtte hunne strengheid met voorkomendheid in woord en daad te vergoeden. Hij riep die kinderen tot zich; Hij omving ze met Zijne armen, Hij leide hen de handen op, en zegende ze(*); terwijl Hij nog, daarenboven, eene belangrijke onderrigting aan Zijne liefdedaad toevoegt: *Laat de kinderkens tot Mij komen, en verhindert ze niet; want derzulker is het Koninkrijk Gods!* Dat wil niet zeggen, dat al die kinderen in den hemel zouden komen, want daar weten wij niets van. Van het *Koninkrijk der hemelen* of het *Koninkrijk Gods* wordt meermalen in de Schriften des Nieuwen Verbonds, bepaaldelijk door Jezus zelv', gesproken; maar bij lange na niet altoos in denzelfden zin. Hier is het *de gemeente van Christus*, om welke te stichten en te vestigen, Gods Zoon op aarde kwam en mensch werd, gelijk Hij thans als de verheerlijkte Middelaar in den Hemel, dáár haar Hoofd en Heer is. Als die kinderen groot

(*) Marc. 10 : 16.

waren geworden, zou de leer van Jezus worden verkondigd en verklaard; en als zij dan hadden leeren gelooven in Jezus Christus; als zij volgens Zijne leer en voorschriften hun levenswandel wilden inrigten, dan zouden zij op aarde reeds gelukkig worden, en hier namaals in den zaligen hemel komen. Nu reeds wilde Jezus hen opnemen in de Gemeente, welke Hij ging stichten ten einde hen voor den Hemel te bereiden.

Merkt gij wel op, Kinderen! dat Jezus niet zegt: hunner, maar derzulker *is het Koninkrijk Gods*. Waarom zou dit aldus zijn geschied? Om de volwassene menschen, die bij dit bedrijf tegenwoordig waren, eene les en onderrigting te geven, hierbij passende. Door *dezulken* verstond Jezus niet de kinderen, welke Hij de handen had opgelegd en gezegend; maar menschen, die aan kinderen gelijk zijn, in wier gemoed een kinderlijke zin heerscht; een zin van eenvoudigheid en nederigheid, welke de eerste en noodzakelijkste vereischten zijn van allen, die tot Zijne gemeente zouden behooren.

II. Kinderen! gij hebt tot hiertoe zoo braaf geluisterd. Nu wildet gij daar immers gaarne, als ge uit de kerk gekomen zijt, nut van trekken? En

dat zult ge doen, als gij uw best doet om over het nu gehoorde na te denken, en bij hetgene ik tot dusverre gezegd heb, ook opmerkt en nadenkt over hetgene ik u nog zeggen zal van *het gebruik*, 't welk gij voor u zelven maken moet van den behandelden tekst. Ik zal daartoe voor u, en ook voor de groote menschen het nut aanwijzen, dat gij en zij *hier uit kunnen trekken.*

Ik zal 't *u* eerst zeggen, kinderen! Nu gij JEZUS als zulk eenen kindervriend hebt leeren kennen; nu gij geleerd hebt, dat Hij ook kinderen aanneemt in zijn Koningrijk, en dat Hij ze zegenen wil; als gij nu uw eigen geluk lief hebt, moet gij hieruit dit nut trekken, of er dit gebruik voor u zelve van maken, *dat gij ook als kinderen gaarne tot Jezus wilt komen.*

Maar hier, dunkt mij, hoor ik meer dan een van u vragen: «*Wij* TOT JEZUS komen? hoe kunnen wij dat? Zoudt gij wel instemmen met die kinderen in het versje van VAN ALPHEN, waarvan het eene zeide:

Och, was JEZUS nog op aarde!
Aanstonds vloog ik naar Hem heen!

En het andere:

Och, was JEZUS nog op aarde!
'k Vloog met u naar JEZUS heen!

Zoudt gij daar wel mede instemmen, geliefde kinderen? Laat mij u dan eens zeggen hoe gij nog *tot* Jezus *komen* kunt.

Hij is wel niet meer, zoo als toen, op aarde: maar Hij kent u toch; Hij ziet u, ook als ge ongehoorzaam zijt en kwaad doet; ja, Hij ziet u altijd. Hij is wel een waar mensch, en eenmaal een kind geweest, gelijk gij, doch zonder zonde; maar Hij is ook *de Zoon van God;* en Hij heeft ons niet verlaten, toen Hij met zijne menschheid van deze aarde naar den hemel ging. Neen! Hij is dáár, in den hemel, verheerlijkt, ons ten goede. Als gij Hem dan aanbidt, nadat gij Hem als den grootsten kindervriend hebt leeren kennen, en weet dat Hij ook kinderen zegenen wil; als gij Hem aanbidt; als gij deze of dergelijke woorden tot Hem spreekt: « Lieve Jezus neem *mij* ook aan; » maak mij vrij van zonden; geef mij Uwen Geest, » opdat ik in U mag gelooven, en naar U gelijken! » als gij dat met uwen mond eerbiedig in een gebed tot Hem zegt, en het met uw hart meent, zoo komt gij tot Hem, en zoo neemt Hij u ook zeker aan.

Zoo moet gij tot Hem komen. Och deedt gij dat nog dezen avond! Groot zou uw geluk zijn.

En als gij dan twijfelen zoudt of Jezus u wel aanneemt, zoo denkt aan die kindertjes, welke Hij tot zich riep, en hoe Hij hen zegende. Ei, draagt u bij herhaling zoo aan Hem op.

Maar dan moet ge ook bedroefd zijn over het kwaad en de ongehoorzaamheid, waaraan gij u zoo dikmaals schuldig maakt. O! dat bedroeft Jezus, den besten kindervriend, die u zoo lief heeft. Belijdt Hem uwe zonden en verkeerdheden! zegt dikwijls in uw gebed:

Zoon van God, die eeuwig leeft!
Hoor ons smeeken, en vergeeft
Onze stoutheid en gebreken!
Zoon van God, die eeuwig leeft!
Zegen onze jeugd, en geeft
Dat wij dikwijls van u spreken.

Bidt Hem, dat Hij u vrij make van alle kwaad, zoo komt ge tot Hem. En neemt toch vlijtig alle gelegenheden waar, om Hem te kennen, op dat ge Hem meer lief hebt! dan zal Hij ook u aannemen, en in leven of sterven u een volkomen Zaligmaker zijn!

En gij, ouders of kindervrienden, die met kinderen gezegend zijt, of belang in kinderen stelt! Is u hunner ziele zaligheid van gewigt, ei, brengt ze toch vroeg tot Jezus, tot de kennis van Hem,

zoo als Hij van God is geworden tot wijsheid, tot regtvaardigmaking, tot heiligmaking en volkomene verlossing! opdat zij toch nooit in den dag des gerigts tegen u zouden moeten opstaan en getuigen, maar uwe kroone en sieraad worden! Kweekt in u zelven een Evangelischen kinderzin meer en meer aan, dit wetende, dat 's Heilands beloften nimmer zullen falen, maar ook zijne uitspraak waarachtig blijft: «*indien gij u niet verandert, en wordt gelijk de kinderkens, zoo zult gij in 't koninkrijke Gods geenszins ingaan!*» *Amen.*

II.

ABIA, HET BRAVE KIND VAN GODDELOOZE OUDERS,

NAAR

1 Kon. XIV : 1—6, 12, 13.

Lieve Kinderen! Het is al bijna vier maanden geleden, sints wij de laatste kinderpreek gehad hebben. Gij hebt al zeer verlangd, dat wij dit weêr beginnen zouden, niet waar? Maar hebt ge nog wel onthouden waar de laatste kinderpreek over geweest is? Ik heb u toen verhaald de fraaije geschiedenis welke is voorgevallen toen JEROBEAM Koning geworden was over de X stammen van Israël. Nu wil ik u *nog iets* verhalen van dien JEROBEAM, of liever van een braaf kind, hetwelk hij had. Luistert dan nu weêr aandachtig toe; maar laat ons eerst bidden.

Wij zullen nu spreken, kinderen! over den tekst, dien ge leest: I. Koningen XIV: 1—6, 12, 13.

Te dier zelver tijd was ABIA, *de zoon* JEROBEAMS *krank.*

En JEROBEAM *zeide tot zijne huisvrouw: Maak u nu op, en verstel u, dat men niet merke*

dat gij JEROBEAMS *huisvrouw zijt: en ga henen naar Silo, zie, daar is de Profeet* AHIA, *die van mij gesproken heeft, dat ik koning zoude zijn over dit volk.*

En neem in uwe hand tien brooden, en koeken, en eene kruik honigs, en ga tot hem: hij zal u te kennen geven, wat dezen jongen geschieden zal.

En JEROBEAMS *huisvrouw deed alzoo, en maakte zich op, en ging naar Silo, en kwam in het huis van* AHIA; AHIA *nu konde niet zien, want zijne oogen stonden stijf van wege zijnen ouderdom.*

Maar de Heere zeide tot AHIA, *zie,* JEROBEAMS *huisvrouw komt om eene zake van u te vragen, aangaande haren zoon, want hij krank is: zoo en zoo zult gij tot haar spreken; en het zal zijn, als zij inkomt, dat zij zich vreemd aanstellen zal.*

En het geschiedde als AHIA *hoorde het geruisch harer voeten, zoo zij ter deure inkwam, dat hij zeide: Kom in, gij huisvrouw* JEROBEAMS, *waarom stelt gij u dus vreemd aan? want ik ben tot u gezonden met eene harde boodschap.*

Gij dan, maak u op, ga naar uw huis: als

uwe voeten in de stad zullen gekomen zijn, zoo zal het kind sterven.

En gansch Israël zal hem beklagen, en hem begraven: want deze alleen van JEROBEAM *zal in 't graf komen: omdat in hem wat goeds voor den Heere, den God Israëls, in den huize* JEROBEAMS *gevonden is.*

Ziedaar, Lieve Kinderen! den tekst, waarover deze kinderpreek handelen zal. En hoe zullen wij die verdeelen? Daar zullen *vier* hoofddeelen in zijn. Ik zal ze u duidelijk zeggen; want gij moet uw best doen, om ze te onthouden.

I. *Eerst*, zal ik u *de geschiedenis verhalen.*

II. *Daarna*, drie *vragen beantwoorden.*

III. *Ten derde*, eenige *nuttige lessen voor de kinderen daaruit afleiden;* En

IV. *Ten laatste*, met eene *les voor groote menschen, zoowel als voor kinderen* besluiten.

Nu zult ge de verdeeling gemakkelijk kunnen onthouden.

I. Gij wilt gaarne *de geschiedenis* hooren verhalen, niet waar, Kinderen? Ze is ook wel waard, dat gij aandachtig luistert.

Weet ge nog wel hoe lang het geleden is, dat die JEROBEAM leefde, die de eerste Koning was over de X stammen van Israël? Daar zijn twee JEROBEAMS geweest, dat zult ge u uit uw vraagboekje wel herinneren. Die *andere* leefde later, ruim 150 jaren later, en heette JEROBEAM II; maar diegene, van wien wij nu spreken, heeft bijna 1000 jaren vóór CHRISTUS geboorte geleefd. Nu weet gij dus, dat het haast 2800 jaren geleden zal zijn, dat deze *eerste* JEROBEAM leefde, en over de X stammen regeerde. Hij was een goddeloos man. En schoon hij gewaarschuwd was door dien profeet uit Juda, van wien ik u in de laatste kinderpreek verteld heb, ging hij nog in zijne boosheid voort. O Kinderen! dat is allerongelukkigst, wanneer iemand gewaarschuwd wordt en toch in zijne boosheid voortholt! dan volgt daarop eene gewisse straf, die, naar Gods regtvaardigheid, vroeg of laat, niet kan noch zal uitblijven. Hoort eens, welk eene droefheid hem nu trof, 't welk nog maar een begin was van veel grootere ongelukken. Hij had een' braven zoon, en dien had hij zeer lief. Het was de kroonprins, dien hij dacht dat na hem Ko-

ning zou worden. Zijn naam was ABIA. Van dezen lezen wij, dat hij *terzelver tijd krank was.* Terzelver tijd, dat wil zeggen, in dien tijd, toen JEROBEAM in zijne boosheden voortging, en zich niet had laten waarschuwen door den Profeet ABIA, uit Juda. De ziekte scheen gevaarlijk; en de geneesheeren van den Koning wisten er geen raad toe. JEROBEAM was zeer benaauwd. Toen wilde hij wel gaarne van God geholpen worden. En hij bedacht dat er een Profeet van God was in de stad Silo, die hem voorspeld had dat hij Koning zou worden. Deze profeet was al heel oud. Hij heette AHIA. JEROBEAM had hem lang vergeten. Nu wilde hij zien, of hij door dien Profeet vernemen kon hoe het gaan zou met zijn kind; en of die ook nog raad wist om den Kroonprins van den dood te redden. Wat doet JEROBEAM nu? Hij zegt tot zijne vrouw, de koningin: «*Maak u nu op en verstel* »*u*, dat wil zeggen verkleed u, dat men u niet kenne, *en niet merke dat gij* JEROBEAM's *vrouw zijt.*» Booze menschen handelen doorgaans met list; en dat komt dikmaals daar van daan, omdat zij niet meer openhartig en opregt *durven* handelen. JEROBEAM vreesde, dat de groote heeren van zijn rijk het hem kwalijk zouden nemen,

wanneer zij wisten dat hij eenen *Profeet van God* liet raadplegen, daar hij hen zelf eerst verleid had tot het aanbidden der kalveren. Ook dacht hij, als de Profeet Ahia zijne vrouw kende, dat hij haar, in plaats van haar goeden raad te geven, bestraffingen zou laten hooren over zijne slechte handelwijs. Zoo hebben booze menschen altijd eene inwendige vrees, ofschoon zij die verbergen; en daarom, kinderen! moeten wij ons te meer voor alle boosheden wachten.

Jerobeams vrouw moest zich dan kleeden, alsof zij eene andere vrouw was; en dan moest zij een geschenk voor den Profeet medenemen, waar door zij hem in het vermoeden kon brengen, dat zij slechts eene aanzienlijke vrouw was, die op het land leefde. Als men in dien tijd bij een Profeet ging, om hem raad te vragen, dan bragt men hem eenig geschenk, om hem *eer te bewijzen*. Zoo wilde Jerobeam dat zijne vrouw zou medenemen 10 *brooden* en *koeken* of *vladen*, met eene kruik *versche honig*. Dit, dacht hij, zou den Profeet wel kunnen misleiden; en niemand zou haar kennen als de Koningin, wanneer zij geheel verkleed was en met zulk een geschenk kwam bij den Profeet. Zij moest dan maar verhalen, dat zij

een kranken zoon had, voor wiens ziekte geen raad scheen, en dat de liefde haar nogtans gedrongen had om eene reis naar den Profeet te doen, daar zij zoo gaarne weten wilde, hoe het met haar kind zou afloopen, en of er nog hoop was dat hij in het leven kon worden behouden?

Jerobeams vrouw verkleedt zich en doet de reis naar Silo. Zij komt in het huis van den Profeet. Deze man nu was zoo hoog bejaard, dat zijn gezigt stijf stond, en hij weinig of niets meer zien kon. Hij kon dus de Koningin niet kennen, en niemand kon hem zeggen dat zij het was.

Maar om ééne zaak had Jerobeam niet gedacht. Dat vergeten de menschen doorgaans, als zij kwaad doen. Zij houden niet onder het oog, dat God de verborgenste dingen weet. Dit bedroog ook Jerobeams vrouw, toen zij kwam bij den Profeet Ahia. De Heer had hem verwittigd van hare komst, en gemaakt dat hij de geheele zaak wist, en ook zeggen kon, hoe het gaan zou niet alleen met dat kind, maar ook met het geheele geslacht van dien goddeloozen Koning.

Hoe verschrikt zal zij dus geweest zijn, dat, zoodra als zij maar even de deur inkwam, de

Profeet haar toeriep: « Kom in, gij vrouw van Jeroboam! Waarom stelt gij u zoo vreemd aan? Ik ken u wel; en ik heb eene boodschap aan u, die heel onaangenaam zijn moet.

Wat Jeroboam gevreesd had, als de Profeet zijne vrouw kende, dat gebeurde ook zoo. Abia sprak eene harde bestraffing uit over de boosheden van den koning, en deed daarover zeer schrikkelijke bedreigingen. Daarna zeide hij tot de koningin: « Zij moest maar heengaan naar haar huis; maar, hoe zij zich haasten mogt, zij zou haar kind niet levend terug zien: zij zou in de stad, maar nog niet te huis zijn, als het kind stierf, zoodat hare komst met de uiterste verwarring en droefheid vergezeld zou wezen.

De Profeet voegt er bij, dat deze zoon de éénige zijn zou van Jeroboams kinderen, die statelijk beweend, en met eer begraven zou worden. De overigen zouden geen graf hebben, maar in de stad of op het veld, waar zij vermoord werden, blijven liggen, en van de honden of roofvogels worden gegeten. Alleen deze zoon, Abia, werd uitgezonderd; *omdat in hem wat goeds gevonden was, in dat goddelooze huis, voor of jegens den Heer, den God van Israël.*

Er was *wat goeds* in hem gevonden. Waar in dat goede bestond, kinderen! wordt hier niet gezegd; maar het blijkt, dat hier bedoeld wordt, dat het kind liefde had voor de *ware godsdienst;* het bad de kalveren niet aan, zoo als zijn vader en zijne broeders, zoo als het geheele Hof en een groot deel van het volk deden; neen! Abia bad God aan, en gaf al vroeg blijken van aankleving aan de ware dienst van God, zoo als Mozes geboden had.

Dit goede was *in* dat kind: 't was niet maar *uitwendig* voor de menschen, in woorden en daden, maar *in hem.*

En hoe was de afloop van zijn leven? Wij lezen 't in het 17e en 18e vers.

« Hij stierf, zóó als zijne moeder op den dor» pel van haar huis kwam. En zij begroeven » hem; en gansch Israël beklaagde hem; naar » het woord des Heeren dat hij gesproken had, » door de dienst zijns knechts Ahia, des Profeets. »

Ziet daar, lieve toeluisterende kinderen! *de geschiedenis.* Dit was het eerste hoofddeel der kinderpreek.

Wat zou ik ook doen in het *tweede* hoofddeel?

II. O! Ik herinner het mij. *Ik zou drie vragen hierover voor u beantwoorden.* En welke zijn die?

A. Hoe er zulk een goed kind in een goddeloos huisgezin kon gevonden worden?

B. Hoe dit kind in het huis van zijn' vader zoo bemind kon zijn?

C. Waarom dit goede kind zoo jong moest sterven?

A. Herinnert ge u nu de *eerste* vraag. Daarmede zullen we onze *tweede* hoofdzaak beginnen. Wij vraagden: *Hoe er zulk een goed kind in een goddeloos huisgezin kon worden gevonden?*

Ik zal nu hier op antwoorden, kinderen! Als het goede, waarvan hier gesproken wordt, — de liefde voor de ware dienst van God; en aankleving daaraan, met lust en moed om God meer dan de menschen te gehoorzamen, — als dat goede in ons komen moest door de geboorte van onze ouders, dan was het niet te begrijpen, hoe in zulk een goddeloos huisgezin een zoo goed kind kon gevonden worden. Doch onze ouders kunnen

ons dat geluk niet geven, schoon wij van hen, naast God, het leven, en alle dingen, in onze kindschheid ontvangen. Maar hoort eens wat God zegt aangaande *het leven* van den mensch, van zijne jeugd af: *Het gedichtsel van 's menschen hart is boos van zijne jeugd aan.* (*Gen.* 8:21). — Kinderen! denkt ge daar wel aan? dan zoudt ge zoo veel vertrouwen niet op u zelve stellen, en niet altijd uwen zin willen volgen. Uw hart is *boos*, van der jeugd af, dat heeft God gezegd; en als ge op uwe, dikmaals geheel verkeerde gedachten en neigingen let, zult ge 't zelf moeten erkennen. Maar als er *wat goeds* in een kind, gelijk Abia, gevonden wordt, dat komt van God. God had dat *in hem* gewerkt. Hij had het geweld gezien, met 't welk zijn vader de veranderingen in de godsdienst had doorgedrongen, en zal wel eens gehoord hebben, dat dat niet goed was geweest. Hij had opmerkzaamheid gekregen op de wet van Mozes; hij had de bedreigingen der Profeten aan zijnen vader misschien ook wel gehoord: de een of ander kan er hem wel eens iets van gezegd hebben. Van zulke middelen had God zich bediend, om *dat goede* in hem te leggen.

Nu heb ik de eerste vraag beantwoord, hoe

er zulk een goed kind in een goddeloos huisgezin gevonden kon worden? Ik wil ook gaarne iets zeggen van de tweede vraag.

Maar daar zullen er wel onder u zijn, in welker jeugdig hart God iets goeds gelegd heeft; die moeten daar voor danken. Ja, *wij allen* hebben reden om Gods goedheid daarin te prijzen, dat in het land, in de plaats, en bij de ouders, waar wij geboren werden, *de ware Godsdienst* was, en gij, kinderen! daar in wordt opgevoed. Dat is eene groote goedheid van God. Laat ons daarvan zingen:

Ps. 71 vers 4, 12.

B. Nu zult ge verlangend zijn, kinderen! naar het antwoord op de *tweede* vraag. Weet gij die allen nog wel? Ik wil ze u nog eens zeggen. Die vraag was dan: *Hoe kon dit goede kind, in het goddelooze huisgezin van zijn vader zoo bemind zijn?* Wat zal ik hier op antwoorden? Gij zult het wel eens merken, kinderen! dat booze menschen altijd de deugd haten; en hoe meer men in boosheid toeneemt, des te meer haat men de deugd; maar de *deugdzamen* maken zich toch *geacht en bemind* en dat kan vooral *een kind*

doen, daar goede beginsels in zijn, wanneer het die betoont in gehoorzaamheid, gedienstigheid, vriendelijkheid, in een gezeggelijk bestaan, in vrees voor kwaad te doen, in liefdadigheid, en andere deugden, die een kind versieren, en zelfs het hart van booze menschen, vooral van ouders die zulk een lief kind hebben, aan zich trekken. O! men moest *geheelenal boos* zijn, gelijk de duivelen, en geen het minste gevoel voor het goede meer hebben, om zulk een kind niet te beminnen. Zoo begrijpt gij dus, hoe Abia zoo bemind kon zijn in het goddelooze huisgezin van zijn vader. Daar kan nog bijgekomen zijn, dat bij Jerobeam en zijne vrouw, nu zij zagen dat God Zijne oordeelen begon uit te voeren, hunne consciëntiën ontwaakt zijn, en zij daarom te meer zorg hadden voor het behoud van dit kind. Ook konden zij hoop gehad hebben, dat misschien nog door dezen braven zoon het koningrijk erfelijk zijn zou in het geslacht. Deze hoop zal ook *bij het volk* gewerkt hebben; want de schoone aanleg van den Kroonprins moet *uitmuntend* geweest zijn; daar wij lezen dat *gansch Israël* deel nam aan de rouwklagten bij zijn vroegen dood.

C. En waarom moest dit goede kind dan zoo jong sterven? Deze *derde* vraag moet ik nog beantwoorden.

Men zou zeggen, als deze brave jongeling verder zoo opgegroeid was, het zou gelukkig geweest zijn, wanneer hij dan naderhand Koning was geworden, en hij had dan nog veel goeds kunnen doen. Maar, kinderen!

God had bedreigd dat het geheele geslacht van Jerobeam zou worden uitgeroeid, om zijne boosheid. Hij had te veel gezondigd, dan dat God hem zulk een goed kind kon laten behouden; tot straf voor zijne zonden moest hij dat voortreffelijk kind, daar elk nog iets goeds van verwachtte, eerst *zien sterven;* en voor zijne overige kinderen geene andere verwachting kunnen hebben, dan dat, met hem, geheel zijn geslacht uitgeroeid, en als drek van de aarde weggenomen zoude worden.

Daarbij, *het volk* was al te veel bedorven, dan dat God het zulk eenen goeden Koning, na Jerobeam, zou hebben kunnen geven. Het was niet dankbaar geweest wegens de voortreffelijke regering van David en Salomo. Zij hadden zich *zóó verre* laten vervoeren tot *afwijking van de ware*

godsdienst, *en allerlei ondeugden* gingen daarmede gepaard. Zij moesten daarom nog meer getuchtigd worden door *booze Koningen*: een zoo goed Koning kon over hen niet regeren.

En zou het voor dezen voortreffelijken jongeling wel gelukkig geweest zijn, als hij Koning geworden was? Neen! Wanneer hij het vervallene weder had willen herstellen, zou hij zeker allerlei verdrietelijkheden ontmoet hebben; zijne goddelooze broeders (*) zouden hem veel kwaad hebben gedaan, en altijd van den troon hebben zoeken te stooten; of hij zou de uitroeijing van zijn geheele geslacht hebben moeten zien. Voor dat alles heeft God hem behoed door een vroegen dood, en hem overgebragt in den hemel; gelijk men eene *voortreffelijke plant* overbrengt in *beteren* grond, om *weliger* te tieren en *schoonere* vruchten te geven.

Nu heb ik de vragen, die ik dacht dat gij mij zoudt willen doen, beantwoord. Luistert nu verder,

III. daar ik de *derde* hoofdzaak begin, en maar

(*) 2 *Chroniken* 11 vers 14 wordt van JEROBEAMS *zonen* melding gemaakt; en uit hetgene de geschiedenis van NADAB meldt, kunnen wij wel opmaken, hoe de anderen geweest zijn.

heel kort *eenige nuttige lessen voor u kinderen!* uit deze geschiedenis zal afleiden.

A. Laat de *eerste leering* deze zijn: *kinderen moeten daarover denken, dat zij ook wel kunnen ziek worden en sterven.*

Gij ziet dat in het voorbeeld van JEROBEAMS zoon; en daar zijn immers vele andere voorbeelden, die u dat gedurig leeren.

Daar moet gij over denken, kinderen! Als gij *ziek* wordt, dan houdt al het vermaak op, dat gij met uw spelen en uitgaan hebt. Gij moet dan in uwe gezonde dagen *leeren*, om niet ongeduldig te worden, als gij ziek zijt. Als gij *kwaad doet*, en ziek wordt, dan zou *de gedachte daaraan* u benaauwen; en als ge in uwe gezondheid het *leeren* verwaarloosd hadt, dan zoudt ge in ziekte weinig goeds hebben, om daarover te kunnen denken. Maar vooral moet gij bedenken, dat gij wel jong kunt sterven. O! ik wenschte, dat gij dan *zóó gelukkig* waart als ABIA: gij behoeft dan *nooit te vreezen* voor het sterven.

B. Daar is eene *tweede leering*. Gij kunt ze van

zelven wel afleiden uit hetgene ik u verhaald heb van Abia. Zij is deze: *Het is zeer gelukkig, als er wat goeds in een kind gevonden wordt.*

Gij hebt gehoord, hoe bemind Abia was: en gij zijt immers ook gaarne bemind en geacht? Welnu, dan moet ge u niet laten verleiden tot kwaad, noch de boosheid, die in uw hart is, opvolgen. Dan moet ge naar uwe ouders en onderwijzers hooren, als die u tot het goede opwekken; dan moet ge ook de godsdienst beminnen, die God ons geboden heeft; en vooral God bidden, dat Hij, door Zijnen Geest, het goede in u werke.

Al wordt ge dan groot en oud, mijne lieve kleinen! dan zal u dat goede, dat vroeg in u was, steeds bijblijven; gij zult aan uwen jeugdigen leeftijd altijd met genoegen terug kunnen denken; en de goede beginselen, in uw jeugdig hart aangekweekt, zullen met u opgroeijen; zij zullen in uwen verderen leeftijd de schoonste vruchten voortbrengen, waardoor gij in het leven op aarde eene inwendige vergenoeging, en, in alles wat u overkomt, het beste geluk zult genieten.

En al sterft ge dan vroeg, dat zal u niet scha-

den: het goede dat in u is, gaat dan niet verloren; het zal u navolgen in den hemel. Maar als er niet wat goeds in ons is, ach! dan kunnen wij hier op aarde zelfs geen waar genoegen hebben, en *allerongelukkigst* zijn wij dan, *als wij sterven.*

Twee leeringen hebben wij dus opgemerkt: de eerste was: *Kinderen moeten daarover denken, dat zij ook wel kunnen ziek worden en sterven;* de *tweede*, *Het is zeer gelukkig, als er wat goeds in een kind gevonden wordt.*

Ik heb er nog *twee* leeringen bij te voegen.

C. De *derde leering* is dan: *Het kan ook wel plaats hebben in goddelooze huisgezinnen, dat er iets goeds in een kind gevonden wordt.*

Het is zeker ongelukkig, als kinderen *slechte ouders* hebben. Zij hooren en zien elken dag veel kwaad, en zijn in het grootste gevaar om zóó bedorven te worden, dat er niets goeds van kunne komen. Wij moeten zulke kinderen zeer beklagen, en veel voor hen bidden. Evenwel kunnen er onder deze kinderen ook zulke zijn, in wien *wat goeds* voor God gevonden wordt. In het goddelooze huisgezin van JEROBEAM was een zoo voortreffelijk kind. En daaruit blijkt heel klaar,

dat *het goede in ons een werk van God* is. Daarom moeten wij geene kinderen verachten, omdat zij slechte ouders hebben; maar wij moeten gelooven, dat God wat goeds in hen kan werken. Zulke ouders, intusschen, verwaarloozen *het beste*, *dat zij hebben*: hunne eigene kinderen; en *bederven* hen, zoo veel in hun is. Kinderen! ik hoop dat niemand van u zulke slechte ouders heeft. Wanneer uwe ouders een huisgezin hebben, daar God in bemind wordt, waar men den Bijbel leest, en u het goede voorhoudt, dat is de grootste liefde die God u bewijst. Als gij ouder zijt, zult gij het belang daarvan, meer dan nu, bezeffen. Bewijst dubbele eer aan zulke brave ouders. Maar indien iemand *zulke* ouders *niet* heeft, die moet nog denken dat God toch het goede *in hem* werken kan, en dat Hij dit doen wil. Gij moet dan te meerder hier om bidden, en naar andere goede menschen hooren.

D. De *vierde leering* zal dit aandringen. Wij zien toch ook in de geschiedenis van meerdere tijden: *God heeft voor zulke kinderen eene bijzondere liefde en zorg.*

God zorgde voor het goede kind van Jerobeam.

Dat geheele geslacht moest uitgeroeid en als drek van de aarde weggedaan worden; maar *alleen dit kind* genoot eene groote eer toen het stierf, en werd door gansch Israël beweend. God nam het weg, opdat het alle die onheilen niet zien, noch iets daarvan ondervinden zou. Kinderen! laat dit dan uwe *grootste zorg* zijn, dat er *wat goeds* in u zij, *dat gij liefde hebt voor God en Zijne dienst.* Zoo zal God ook op eene bijzondere wijze voor u zorgen: en als Hij ook de boozen straft, zal Hij u niet met hen gelijk stellen. *Hij heeft goede kinderen lief, en onderscheidt ze van de goddelooze.* Gij kunt u te vaster hiervan verzekerd houden, daar gij, *Christen-kinderen!* in de gelegenheid zijt om den *liefderijken Zaligmaker* als den grootsten Kindervriend, en God als *uwen Vader* te kennen.

Dus hebben wij vier nuttige lessen voor kinderen uit onze tekst afgeleid. Doet nu uw best om ze te onthouden. Zal ik ze u nog eens voorzeggen? De *eerste* was: *Kinderen moeten daarover denken dat zij ook wel ziek kunnen worden en sterven;* de *tweede: Het is zeer gelukkig als er wat goeds in een kind gevonden wordt;* de *derde: Het kan ook wel plaats hebben in goddelooze huisge-*

zinnen, dat er iets goeds in een kind gevonden wordt; de *vierde: God heeft voor zulke kinderen eene bijzondere liefde en zorg.*

IV. Nu zal ik met nog ééne *leering voor groote menschen, zoowel als voor kinderen*, besluiten.

Wij hebben gezien hoe JEROBEAM en zijne vrouw den Profeet zochten te misleiden; maar hoe zij God niet konden bedriegen. *Deze leering* moeten wij allen opmerken: God *is de alwetende:* alles, wat wij denken, weet Hij; wat wij doen, kent Hij; daar is niets voor Hem verborgen. Hij ziet het goede en het kwade; en Hij zal ieders werk, ook wat verborgen is, vroeg of laat, in het gerigte brengen; om over het kwade zijn allervreesselijkst ongenoegen te betoonen, en het goede heerlijk te beloonen.

AMEN.

III.

GOD, DE EENIGE EN MAGTIGE GOD,

NAAR

1. Koning. XX : 22 — 30.

Tekst I. *Koningen* XX : 22—30.

Toen trad die Profeet tot den Koning Israëls, en zeide tot hem; Ga henen, sterk u, en bemerk, en zie wat gij doen zult: want met de wederkomst des jaars zal de Koning van Syriën tegen u optrekken.

Want de knechten des Konings van Syriën hadden tot hem gezegd: hunne goden zijn berggoden, daarom zijn zij sterker geweest, dan wij: maar zeker, laat ons tegen hen op den effen velde strijden, zoo wij niet sterker zijn dan zij!

Daarom, doe deze zaak: doe de Koningen weg, elkeen uit zijne plaatse, en stel Landvoogden in hunne plaats.

En gij, tel u een heir, als dat heir, dat van de uwe gevallen is, en paarden, als die

paarden, en wagenen, als die wagenen; en laat ons tegen hen op het effen veld strijden, zoo wij niet sterker zijn, dan zij! en hij hoorde naar hunne stem, en deed alzoo.

Het geschiedde nu met de wederkomst des jaars, dat BENHADAD *de Syriërs monsterde: en hij toog op na Aphek ten krijge tegen Israël.*

De kinderen Israëls werden ook gemonsterd, en waren verzorgd van leeftogt, en trokken hun te gemoet: en de kinderen Israëls legerden zich tegenover hen als twee bloote geitenkudden; maar de Syriërs vervulden het land.

En de man Gods trad toe, en sprak tot den Koning Israels, en zeide: zoo zegt de Heere: Daarom omdat de Syriers gezegd hebben, de Heere is een God der bergen, en Hij is niet een God der laagten, zoo zal ik al deze groote menigte in uwe hand geven, opdat gijlieden weet, dat ik de Heere ben.

En deze waren gelegerd tegenover die, zeven dagen: het geschiedde nu op den zevenden dag, dat de strijd aanging; en de kinderen Israëls sloegen der Syriërs honderd duizend voetvolks op éénen dag.

En de overgeblevenen vloden naar Aphek in de stad, en de muur viel op zeven en twintig duizend mannen, die overgebleven waren: ook vlood Benhadad, *en kwam in de stad, van kamer in kamer.*

Lieve Kinderen! Onder de waarheden, welke gij vroeg, zeer vroeg, leeren moet, is eene der voornaamste *deze:* « dat er een God is, die alle dingen op de wereld bestuurt; zonder wiens wil er niets gebeuren kan. Deze waarheid heeft God ons *in den Bijbel bekend gemaakt;* niet alleen door allerduidelijkste verklaringen, maar ook door zeer fraaije geschiedenissen, die ons haar aanschouwelijk stellen. Gij zult daar, bij het lezen, al gedacht hebben, Lieve Kinderen! « dat is eene mooije geschiedenis! » — En waarom denkt ge dat die in den Bijbel staat? dat zal ik u eens zeggen. Door het onderwijs 't welk gij al uit den Bijbel ontvangen hebt, weet gij, dat er maar *één God* is: doch die menschen, die tegen de Israëliten oorloogden, wisten dat nog niet; en de koning Achab had daar ook langen tijd, met vele Israëliten, aan getwijfeld. Nu wilde God betoonen, dat *Hij alléén* God is. Daartoe liet Hij die gebeur-

tenis voorvallen en in den Bijbel beschrijven. Alle menschen, die den Bijbel hebben, kunnen uit zulke geschiedenissen duidelijk zien en overtuigd worden, dat er maar één God is, en dat die God alleen het bestuur heeft over alle dingen. Om u nu te leeren, hoe die geschiedenis daartoe dienen kan, en ze tevens regt nuttig voor u te maken, zal ik deze Kinderpreek in drie deelen verdeelen:

I. In het *eerste deel* zal ik u *verhalen, hoe verkeerd de menschen, die men heidenen noemt, over God en Zijn bestuur hebben gedacht.*

II. In het *tweede deel* zal ik u doen zien, *hoe de geschiedenis in den tekst, dien wij gelezen hebben, deze verkeerde gedachten tegengaat.*

III. En dan zal ik, in het *derde deel*, aanwijzen, welk een *nuttig gebruik* wij hiervan kunnen en moeten maken.

I. In het *eerste* deel zal ik u verhalen, *hoe verkeerd de menschen, die men Heidenen noemt, over God en zijn bestuur hebben gedacht.* Luistert dan met alle opmerking.

Kinderen! Er waren vóór de komst van Christus maar twee godsdiensten in de wereld: de Heidensche en de Joodsche godsdienst. In de *Joodsche* godsdienst was de openbaring van den éénigen waren God; en die openbaring hebben wij, Christenen, door de Joden ontvangen. De *Heidensche* godsdienst is nog bij vele volken op de aarde, en zij is zeer oud. Van waar komt die godsdienst? Zij komt van daar, kinderen! dat de menschen, wanneer zij maar een weinig hun verstand gebruiken, altijd uit de beschouwing van hetgeen zij aan den hemel, op de aarde, en overal, zien, hebben opgemerkt, dat dit alles niet van zelf heeft kunnen ontstaan; dat alles wat er is, door iemand moet zijn gemaakt, en nog wordt onderhouden. Maar zij konden echter met het gebruik van hun verstand, bij die beschouwing, niet begrijpen, dat dit alles *één* Maker gehad zou hebben; dat er *één* zijn zou, die zoo veel magt en rijkdom kon hebben, om dit alles te verzorgen; en die *alléén* regeren zou over die geheele groote wereld. Ja, kinderen! de wereld is *zeer groot*, grooter dan gij nog ooit hebt kunnen denken. Maar als gij alleenlijk opmerkt hetgeen wij met onze oogen zien kunnen, hoe

veel is er *aan den hemel!* De schoone, groote *zon*, de lieve, zachte *maan*, de menigte van *sterren*, in welke, op eenen helderen avond, ons oog verdwaalt, en die wij *niet tellen kunnen!* Hoe veel is er ook op deze aarde! Menigte van *bergen en dalen*, uitgestrekte *vlakten en velden*, statige *bosschen*, met ontelbare andere *gewassen*, heerlijke *rivieren en stroomen*, onmetelijke *zeeën*, en zoo vele onderscheidene *landen!* Zou *één* God zoo veel magt kunnen hebben, dat Hij dit alles *alleen* had voortgebragt? Kan EEN WEZEN *dat alles* beheerschen? Zoo ver kon de mensch *met zijn verstand alleen* niet denken. Nu God ons, boven de openbaring, die in de natuur is, nog eene nadere openbaring gegeven heeft, welke Hij voor de menschen heeft laten beschrijven, nu kunnen *wij* deze groote gedachte wel denken: maar zoo was en is het niet met de menschen, die alleen door de openbaring in de natuur God konden leeren kennen. Deze hebben zich in alle tijden verbeeld, dat er *vele onderscheidene goden* waren. Goden aan *den hemel*, die gemaakt hadden, wat dáár, aan den Hemel, is; die dáár regeerden. En dan *op aarde;* die was ook nog te groot voor één wezen, om daar over

te regeren; zij verbeeldden zich goden, die afzonderlijk regeerden, *deze* over de bergen, *die* over de bosschen, *anderen* over de vlakten, over de zeeën, over het vuur, en wat er al meer is. Ja, dan meenden zij ook, dat elk land zijne bijzondere Godheid had, die dáár geëerd moest worden, en die voor het volk des lands de bijzondere beschermgod was. Zoo dachten de Syriërs, in hunne onkunde, van den waren God, die zich aan Israël had bekend gemaakt, en die door Israël ook andere volken wilde brengen tot de erkentenis, dat Hij alleen God is. In hunne onkunde van dien waren God, zeiden zij: « Hunne, te weten, der Israëlitische goden, zijn *berggoden*, »daarom hebben zij, toen wij op de bergen stre»den, de overwinning over ons behaald; maar laat »ons nu tegen hen op het effen veld strijden, »dáár kan hun beschermgod hen dan niet helpen; »die heeft geene magt in de laagten; en dus zul»len wij hen dan wel overwinnen! »

Zulke verkeerde gedachten waren er over God en zijn bestuur onder de volken: zoo spraken er de Syriërs van.

II. Maar nu wilde ik u, in het *tweede* deel van de

Kinderpreek, doen zien *hoe de geschiedenis, in den tekst, dien wij gelezen hebben, deze verkeerde gedachte tegengaat.*

Gij zult dit van zelve zien, Kinderen! als ik u de geschiedenis verteld zal hebben.

Gij herinnert u nog wel van onze vorige Kinderpreek, dat de Syriërs een jaar te voren Samaria belegerd hadden met eene groote magt: daar Benhadad, de koning van Syrië, niet alleen van zijn eigen volk een talrijk leger vergaderd had, maar ook nog door 32 Koningen geholpen werd: zoodat er voor den Koning Achab, die toen in Samaria regeerde, geene uitkomst scheen te zijn. Toen was er, in dien benaauwden tijd, een Profeet van God bij hem gekomen, en had hem gezegd, dat God hem over al die groote menigte de overwinning geven zou; waardoor hij bij ondervinding weten zou, dat God over alles het bestuur en de grootste magt heeft. Dat was ook net zoo gebeurd: de Koning Achab had met eene kleine magt dat groote leger en alle die Koningen overwonnen, zoodat zij schielijk de vlugt namen, en hij eenen grooten slag aan hen sloeg.

De Koning Achab dacht toen zekerlijk, dat hij nu van die magtige overheerschers en gevaar-

lijke vijanden bevrijd zou zijn; maar diezelfde Profeet kwam weder bij hem, en zeide: hij mogt wel op zijne hoede wezen, en toezien wat hem te doen stond, want de Syriërs zouden het aanstaande jaar weder tegen hem optrekken.

Dat gebeurde ook zoo. En wilt ge *de aanleiding* daartoe vernemen? Zij was deze: de hovelingen van den Syrischen Koning hadden hem onder het oog gebragt, dat, daar de Goden der Israëliten Berggoden waren, zij deswege, op het gebergte strijdende, door de hulp van hunne Goden, de overhand hadden gehad; men moest hen niet meer op het gebergte, maar in het open veld bevechten, dan zou men ongetwijfeld de overhand op hen hebben.

Zij voegden er dezen raad bij: de Koning moest alle die Koningen, die met hem geweest waren, van hunne waardigheid afzetten, en Stadhouders in hunne plaatsen stellen; en dan moest hij een leger op de been brengen, in manschap, paarden en krijgswagens volkomen gelijk aan dat, hetwelk nu verslagen was; wanneer men daarmede de Israëliten bevocht in het vlakke veld, het was ongetwijffeld, dat men de overwinning op hen zoude hebben.

De Koning gaf daaraan gehoor, en ging, overeenkomstig dit voorstel, te werk.

Nadat hij eenen geruimen tijd besteed had, om van nieuws een zeer groot leger te verzamelen, en alles gereed te maken, liet hij zijn volk, paarden en krijgswagens bijeenkomen. 't Was nu in het voorjaar. Hij monsterde dat leger, waaraan zoo langen tijd alle zorg besteed was om het wel uit te rusten, en magtig te doen zijn; waartoe alle manschappen, paarden en wagens, die men maar krijgen kon, waren bijeengebragt. Hij monsterde dat leger. Hij beschouwde zeker met eene groot genoegen al die magt, en twijfelde niet aan de overwinning over het land der Israëliten, wanneer hij maar niet weder op de bergen tegen hen streed. Hij trok dan naar eene stad, Aphek, op de grenzen van het Israëlitische land, aan de noordzijde: er was hier eene groote vlakte; daar sloeg hij zijn leger neder.

Israëls Koning verzamelde ook zijn volk, en verzorgde het van leeftogt; zeker omdat hij niet voornemens was eenen slag te wagen, maar zich op eene voordeelige plaats wilde legeren, om den vijand het indringen aan die zijde te beletten.

Zoo trok hij hen te gemoet; hij verdeelde zijn

volk in twee deelen, en legerde hen tegenover de Syriërs: maar hun getal was zoo gering en hun voorkomen zoo afzigtelijk, in vergelijking van het magtig en zeer aanzienlijk leger der Syriërs, dat zij geleken naar twee kale, door schurftigheid van haar beroofde, geitenkudden: terwijl, in tegendeel, de Syriërs het land bedekten.

Nu trad de Profeet, van wien wij gesproken hebben, tenderden male voor den Koning, en zeide: «Zoo spreekt God: omdat de Syriërs gezegd heb»ben, de God van Israël is een God der ber»gen, en Hij is geen God der laagten: zoo zal ik »u op deze gehcele menigte, hoe groot zij ook »is, de overwinning geven; daar zult gij aan we»ten dat ik alleen God ben.»

De legers bleven zeven dagen stil liggen, tegenover elkanderen; doch op den zevenden dag kwam het tot een gevecht; en door Gods hulp, versloegen de Israëliten de Syriërs, zoodat er van hen 100,000 man voetvolk, behalve die van de ruiterij en krijgswagens, op éénen dag in den slag sneuvelden.

De overgeblevenen namen de vlugt naar Aphek in de stad; maar daar liet God hen een nieuw ongeluk treffen. Er was een groote, zware muur rondom de stad: maar zoo als zij daar aankwa-

men, of binnen de stad gevlugt waren, viel (waarschijnlijk door eene aardbeving), de muur op 27,000 van die overgeblevenen, die daaronder ellendig omkwamen; terwijl de trotsche Koning nu niet meer uit de stad konde ontkomen, maar vol angst in een huis vlood, van kamer in kamer.

Zietdaar, Kinderen! de geschiedenis. Wat dunkt u nu daar van? Toonde God nu niet duidelijk dat Hij overal God is, en magtig boven al de magt der menschen? De Syriërs moesten nu wel ondervinden, en Achab met alle de Israëliten konden het nu ook wel duidelijk zien, dat God, die dit zoo had laten gebeuren, de ware God zij, die niet alleen op de hooge plaatsen regeert, maar de hoogste magt heeft *over alles*. Dus bleek het, dat Hij *alleen God* is, en dat Hij het bestuur heeft over *alle dingen*, op *alle plaatsen*, over *menschen* en *volken*, over *Syriers* en *Israeliten*, over *krijgswapenen* en *elementen*, over het leven der menschen, en over hetgeen zoo toevallig scheen, gelijk het vallen van den munr op dien tijd, en op die menschen. En opdat niemand zou kunnen denken, dat dit alles zoo bij toeval gekomen zij, had God door Zijn Profeet die uitkomst van den strijd laten voorspellen: dus kon men

immers duidelijk zien, dat God het te voren wist, en dat Hij *alleen* het bestuur heeft over *alle* gebeurtenissen der wereld.

Dus heb ik voor u, lieve, opmerkende Kinderen! de twee *eerste hoofddeelen* dezer Kinderpreek behandeld. Ik heb aangetoond, *hoe verkeerd de menschen, die men Heidenen noemt, over God en zijn bestuur hebben gedacht.* Dit was de *eerste hoofdzaak.* En *de tweede*, dat ik u heb doen zien, *hoe de geschiedenis in den tekst, deze verkeerde gedachte tegengaat.*

III. Zoo zijn wij aan het derde en laatste deel van onze Kinderpreek genaderd, waarin wij u willen aanwijzen welk een *nuttig gebruik* gij, Kinderen! en wij allen, van dit onderwijs behooren te maken.

Deze aanwijzing zal bestaan in *twee* leeringen, maar die *elk* weder *drie onderdeelen* hebben. Doet uw best om ze te onthouden.

A. God, die *in de geheele Natuur* en *in den Bijbel* zich bekend gemaakt heeft, is ALLEEN GOD. Dit hebben wij in de geschiedenis gezien. En wat moeten wij hieruit leeren? Merkt *dit* nu op, als onze *eerste leering.* Wij moeten God, omdat Hij *alleen God* is, ook *alleen aanbidden;* Hem ten *hoogste eerbiedigen*, en *boven alles beminnen.*

Kinderen! Als er meer dan één God was, dan zouden wij niet weten tot wien wij in onzen nood de toevlugt moesten nemen, wie ons het best kon helpen; wij zouden altijd in twijfel moeten staan, of wij wèl deden met den eenen God meer dan den anderen, eer te bewijzen, den eenen meer dan den anderen, te aanbidden. Maar al die twijfel houdt op, nu wij den Bijbel hebben: nu weten wij dat er maar één God is, die den hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en al wat daarin is. Gij bidt immers wel, Kinderen? Ja, dien God moet gij *aanbidden*, die *alleen* God is, die zich zoo heerlijk aan ons bekend gemaakt heeft in den Bijbel; dien wij als den hemelschen Vader, die over alles magt heeft, vooral door Jezus, hebben leeren kennen.

Maar gij moet voor dien God dan ook *den hoogsten eerbied* hebben.

Zijn vermogen is zonder eenige bepaling. Hij is boven alles heerlijk, en Hij kan alles doen wat Hem behaagt. Als wij dan bidden, moeten wij altijd eerbiedig zijn, en denken welk een groot God het is, tot wien wij spreken. Maar al zijn wij in ons werk, of in uitspanning, ook in uwe spelen, Kinderen! en in alle verrigtingen, moeten

wij *altijd* den hoogsten eerbied voor God betoonen, omdat Hij alleen God, en dus zoo boven alles heerlijk, is.

Het is dan een groot kwaad, als sommigen den naam van God zoo oneerbiedig gebruiken, met vloeken en zweren. O Kinderen! al doen dat groote menschen, die geen eerbied voor God hebben, en in den Bijbel *goddeloozen* genoemd worden, die God zekerlijk straffen zal, volgt toch zulker voorbeeld niet na: want zoo zoudt gij met de goddeloozen gestraft moeten worden. Denkt er dan dikmaals aan: God is zoo heerlijk; Hij is *alleen God*. Alle de menschen te zamen genomen, met al hun wijsheid en vermogen, zijn als niets voor Hem! Geene aardsche vorsten zijn bij Hem te vergelijken! Wij moeten dan altijd *boven alles eerbiedig voor God zijn;* en dit vooral betoonen, als wij van Hem spreken of tot Hem bidden.

Maar, Kinderen! die God is ook *boven alles goed*. Hij is *alleen goed*. Alle goedheid van menschen is als niets bij Hem; omdat Hij zoo *geheel goed* is. Dat komt *ook* daar van, dat Hij *alleen God* is. Gij moet niet denken, dat die goedheid is zoo als men het wel eens goedheid noemt van al te toegevende ouders, die hunnen kinderen veel toe-

laten, en hen niet van het kwade, somtijds ook door harde middelen, zoeken af te houden; want dat is *geene goedheid*. Bij God is alles goedheid. Wanneer wij kwaad doen, en Hij tuchtigt ons, dat is ook goedheid. Als wij in den Bijbel lezen dat God regtvaardig is, en bij de ondervinding zien hoe hij de menschen straft om hunne zonden, dan moeten wij Hem daarom te meer liefhebben: want, liet Hij het kwade maar toe, dan zou het kwade welhaast alles overmeesteren, en geen één mensch zou meer gelukkig kunnen leven. Omdat Hij *alleen God* is, zoo kan Hij het kwade altijd bedwingen, en het goede op het heerlijkst beloonen; *daarom* moeten wij Hem ook *boven alles beminnen*.

Ziet gij wel, Kinderen! dit is onze *eerste leering*: wij moeten God, omdat Hij alleen God is, ook alleen aanbidden, Hem ten hoogste eerbiedigen en boven alles beminnen.

B. Gij moet hier eene tweede leering bijvoegen. En welke zal die zijn? Deze: *daar die ééne God alleen het bestuur over alles heeft*, zoo moeten wij *Zijne gunst* ook *boven alles zoeken; aan Zijnen wil gaarne en altijd onderworpen zijn*,

en *als wij het goede doen, niet vreezen, maar vast op Hem vertrouwen.*

Verstaat ge 't wel, Kinderen? Ik noemde daar drie dingen, die alle drie behooren tot onze tweede leering.

En welke is het eerste dan van deze drie dingen, begrepen in de tweede leering? 't Is dit: *Wij moeten de gunst van God boven alles zoeken.*

Is dat niet klaar voor u, Kinderen! zoowel als voor de groote menschen? Kunt ge dat niet gemakkelijk begrijpen? Daar alles in de hand van God is, zoo is ons immers het meest gelegen aan Zijne gunst? Als God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn? Maar ook, als God tegen ons is, wat zal het ons baten kunnen, al was, buiten God, alles vóór ons? Of al meenden wij nog zoo veel wijsheid, nog zoo veel vermogen te hebben? Al die 32 Koningen, en die groote legers, met krijgswagens en paarden, konden reeds de eerste maal den Koning van Syrië niet helpen; want God was tegen hem; en toen hij die Koningen afzette, en Landvoogden aanstelde; toen hij weder zoo veel volk en paarden en krijgswagens verzamelde, toen hij dacht, ik zal nu op de vlakte strijden, en zeker overwinnen; toen hij zich verbeeldde, dat God, die Is-

raëls God was, dáár zoo veel magt niet had; het kon hem niet helpen: want die God is de éénige God, die op de vlakte, gelijk op de bergen, regeert: die magtige Koning moest dit tot zijne schade en schande ondervinden; en Achab zag het, met de Israëliten, tot hunne volkomene overtuiging. Zoo kan God ons dan *overal* helpen en zegenen; maar ook *overal* den hoogmoed der menschen vernederen, en hunne boosheden straffen. Wie ziet dus niet, dat het allerduidelijkst is: *Wij moeten Zijne gunst boven alles zoeken.*

Maar gij zult mij misschien vragen: Hoe moeten wij dit doen? Waarmede kunnen wij de gunst van God, daar ons zoo veel aan gelegen is, voor ons verkrijgen? Hier moeten wij altijd eerst daaraan denken, dat God ons zeer lief heeft, en ons gaarne wil gelukkig maken. Zijne groote liefde heeft Hij ons vooral betoond in het zenden van Zijn Zoon, dien Hij voor ons, aan veel en schrikkelijk lijden, ja, aan den kruisdood, heeft overgegeven. Daarom moeten wij ons nooit verbeelden dat wij Gods liefde zouden moeten verdienen: neen! dat kunnen wij niet: *Hij heeft ons eerst lief.* Maar wat is dan het noodigste voor ons? Dit, dat wij Hem, omdat Hij ons eerst lief ge-

had heeft, weder liefhebben en gehoorzaam zijn. Dat wordt op eene andere plaats van den Bijbel genoemd, dat wij *Hem eeren*. En wat staat daar van? Hoort het, Kinderen! Verneemt het Ouders, kindervrienden, allen die mij heden hoort! God zegt: DIE MIJ EEREN, *zal ik eeren*; MAAR DIE MIJ VERSMADEN, *zullen ligt geacht worden*.

Zoo moeten wij dan *God eeren*, om Zijne gunst te kunnen genieten, om altijd gelukkig te zijn.

Daar is *meer* in onze tweede leering. Herinnert het u maar. Of kunt ge 't u niet weder bedenken? Ik zal er u gaarne aan helpen. Ziet eens: één God heeft het bestuur over alle dingen. Aan wiens wil moet dan alles onderworpen zijn? Ja, nu weten wij het, zegt gij: *Wij moeten aan Zijnen wil gaarne en altijd onderworpen zijn*. Regt zoo! O Kinderen, en alle mijne toehoorders! Gij gevoelt met mij het billijke daarvan. En waarom zijn wij dan dikwijls wederstrevig? Waarom weigeren wij menigmaal, aan God onderworpen te zijn? Daar kunnen wij uit zien, hoe onze harten boos zijn van der jeugd af. Foei! daar moeten wij ons over schamen, dat wij aan zulk een magtig en goedertieren God, en die alleen God is, niet gaarne, en niet in alles, altijd onderworpen zijn. O! die

onderwerping aan God is zoo goed voor ons! Hoe meer wij gewillig ons aan God onderwerpen, hoe gelukkiger wij altijd zijn zullen; en *willen wij niet*, wij *moeten* toch. Men kan dan hier op aarde *geen waar geluk* hebben, en *niet in den hemel* komen, waar het zoo gelukkig zijn zal, *omdat allen zich daar zoo gaarne aan God onderwerpen.*

En wat is nu ook nog, *ten laatste*, in onze tweede leering begrepen? Als ik daar iets weinigs van gezegd heb, Kinderen! dan zal ik uwe opmerkzaamheid niet meer vergen. 't Was dit: *als wij het goede doen, moeten wij* VOOR NIETS VREEZEN, MAAR VAST OP GOD VERTROUWEN.

Daar zijn menschen en ook kinderen genoeg, die bang zijn om somtijds iets te doen, hetwelk zij wel weten *goed* te zijn. Deze zal er zoo, en die zal er zoo over spreken. Deze zal mij misschien dit, en die zal mij dat doen, als ik zoo fijn wil zijn!

Wel *waarom* vreest gij toch? Is God, die ons het goede beveelt, niet boven allen? Die kwaad doet, mag vreezen; want hij kan Gods hand *nergens* ontvlugten, die kan hem *overal* vinden: hij is *overal in de magt van God.* Maar als gij

het goede doet, vreest dan niets. Al waren alle menschen tegen u, God kan hen immers altijd verhinderen, u eenig kwaad te doen; want Hij regeert over alle dingen. En als Hij somtijds toelaat dat de ondeugenden de deugdzamen onderdrukken, dan heeft Hij daar nog altijd het goede mede voor; dan valt er nog geen hair van ons hoofd, zonder Zijnen wil; en Hij maakt dat het altijd goed uitkomt. *Vertrouwt dan vast op Hem.* En waarin zal dat bestaan? Daar in, dat gij, zonder eenigen twijfel, *gerust* zijt, dat Hij alles bestuurt tot welzijn en geluk van die Hem liefhebben en gehoorzaam zijn; en als gij dus het goede doet, dat Hij uw best altijd zal voor oogen hebben, dat het altijd goed en tot uwe blijdschap, door Gods bestuur, zal uitkomen, wat dan ook menschen mogen zeggen of doen. O! dat zeggen of doen van de menschen vergaat zoo ligt, maar Gods werk blijft in der eeuwigheid.

Nu is de Kinderpreek ten einde. Ik ben over uwe oplettendheid, zoo veel ik gezien heb, vrij wel, en over sommigen uitnemend, voldaan. Die niet stil gezeten hebben, *heeft God ook gezien.*

Maar nu zullen kinderen, die verlangen om wat van de preek op te schrijven (en ik hoop dat velen dit nog doen), gaarne hebben, dat ik de verdeeling nog eens herhale. Welnu, ik wil dit ook gaarne doen. De preek was verdeeld in drie hoofddeelen: in het eerste *deel* heb ik u verhaald, *hoe verkeerd de menschen, die men Heidenen noemt, over God en Zijn bestuur hebben gedacht.* In het tweede *deel* heb ik u doen zien, *hoe de geschiedenis in onzen tekst vervat, deze verkeerde gedachten tegengaat.* In het derde *deel* heb ik aangewezen, *welk een nuttig gebruik wij hier van kunnen en moeten maken.* En in dat derde deel waren twee *leeringen*, die elk weder drie onderdeelen hadden. De eerste *leering* was; wij moeten God, omdat Hij *alleen God* is, ook *alleen aanbidden;* Hem *ten hoogste eerbiedigen;* en *boven alles beminnen.* De tweede *leering* was: daar die ééne God alleen het bestuur over alles heeft, zoo moeten wij *Zijne gunst ook boven alles zoeken; aan Zijnen wil gaarne en altijd onderworpen zijn; en als wij het goede doen, niet vreezen, maar vast op Hem vertrouwen.*

Onthoudt nu nog dit besluit van de preek. God, die alleen de opperheerschappij heeft over alle dingen, is *zóó groot*, dat wij het niet kunnen begrijpen; en *wij* zijn daarentegen, zóó gering, zóó zondig en strafbaar voor Hem! Evenwel heeft Hij ons zeer lief. Hij schenkt ons gedurig zoo vele zegeningen. Hij onderhoudt ons; Hij voedt ons; onze kleeding, onze verwarming is van Hem, al de vermaken, die wij genieten, beschikt Hij ons; en Hij heeft, boven dat alles, Zijnen zoon gegeven; om ons ook, door Hem, nadat wij gestorven zullen zijn, een volmaakter geluk, zonder einde, te doen genieten, als wij Hem hier maar liefhebben en gehoorzaam zijn. O Kinderen! behartigt dit toch! Ja, *laat ons allen dit behartigen.* En daar wij dit alles uit den Bijbel weten, daar die éénige God, die boven alles is, en die de geheele wereld regeert, door den Bijbel en door de natuur, zich aan ons bekend maakt, zoeken wij Hem dan meer en meer te kennen: want *in de kennis van dien God, en van* Jezus Christus *dien Hij gezonden heeft, is* het eeuwige leven.

AMEN.

IV.

DE OPRIGTING VAN HET AFGODSBEELD IN HET DAL DURA,

NAAR

DANIEL III : 1 — 12.

Toen ik voornemens was om in het voorjaar des verledenen jaars eene Kinderpreek te houden, werd ik door ongesteldheid verhinderd, en juist werd ik weder ziek, toen ik bepaald had, om vroegtijdig, voor *dezen* winter, de Kinderpreken te beginnen. Wij zullen, echter, nog doen wat wij kunnen. Ik verblijd mij, dat ik nu eindelijk hiertoe heb kunnen optreden; en dat gij, lieve kinderen, en ook volwassenen, in zulk een aantal weder hier zijt, en veel belang toont te stellen in de instandhouding van deze zoo nuttige instelling. Ik zal u nu weder eene zeer fraaije geschiedenis uit den Bijbel verhalen. O! *dat Boek*, dat *kostelijke Boek*, moet gij hoe langer zoo meer hoogachten en liefhebben. Ik hoop dat *dit ook* de vrucht zijn moge van onze Kinderpreken. Laat ons God bidden — — —

Onze Tekst is: het III^de^ Kapittel uit het Boek Daniël, vers 1—12.

De Koning Nebucadnezar *maakte een beeld van goud, welks hoogte was zestig ellen, zijne breedte zes ellen: hij rigte het op in het dal Dura, in het landschap van Babel.*

En de Koning Nebucadnezar *zond henen om te verzamelen de Stadhouders, de Overheden, de Landvoogden, de Wethouders, de Schatmeesters, de Raadsheeren, de Ambtlieden, en al de Beheerschers der landschappen; dat zij komen zouden tot de inwijding des beelds, hetwelk de Koning* Nebucadnezar *had opgerigt.*

Toen verzamelden zich de Stadhouders, de Overheden, de Landvoogden, de Wethouders, de Schatmeesters, de Raadsheeren, de Ambtlieden en al de Beheerschers der landschappen, tot inwijding des beelds, hetwelk de Koning Nebucadnezar *had opgerigt: en zij stonden voor het beeld, dat* Nebucadnezar *opgerigt had.*

En een Heraut riep met kracht, men zegt u aan, gij volken, gij natiën en tongen:

Ten tijde als gij hooren zult het geluid des hoorns, der pijpe, der cyther, der vedelen,

der psalteren, des accoordgezangs, en allerlei soorten van muziek: zoo zult gijlieden nedervallen, en aanbidden het gouden beeld, hetwelk de Koning NEBUCADNEZAR *heeft opgerigt:*

En wie niet nedervalt en aanbidt, die zal te dier zelver ure in het midden van den oven des brandenden vuurs geworpen worden.

Daarom, te dier tijd als al die volken hoorden het geluid des hoorns, der pijpe, der cyther, der vedelen, der psalteren, en allerlei soorten der muziek, alle volken, natiën en tongen nedervallende, aanbaden het gouden beeld, hetwelk de Koning NEBUCADNEZAR *had opgerigt.*

Daarom naderden even terzelver tijd Chaldeeuwsche mannen, die de Joden openlijk beschuldigden;

Zij antwoordden, en zeiden tot den Koning NEBUCADNEZAR: *o Koning, leef in der eeuwigheid!*

Gij, o Koning, hebt een bevel gegeven, dat alle menschen, die hooren zouden het geluid des hoorns, der pijpe, der cyther, der vedelen, der psalteren en des accoord-gezangs, en allerlei soorten van muziek, nedervallen en het gouden beeld aanbidden zouden:

En wie niet nederviel, en aanbad, die zou

in het midden van den oven des brandenden vuurs geworpen worden.

Daar zijn Joodsche mannen, die gij over de bediening des landschaps van Babel gesteld hebt, SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO, *deze mannen hebben, o Koning, op u geen achtinge gesteld; uwe goden eeren zij niet, en zij bidden het gouden beeld niet aan, hetwelk gij opgerigt hebt.*

In dit kapittel wordt de wonderbare verlossing verhaald van drie mannen, die geweigerd hadden het afgodsbeeld van den Koning NEBUCADNEZAR te aanbidden, en die daarom werden veroordeeld om levend verbrand te worden in eenen heetgestookten oven.

Ik heb op de katechisatie in het verleden jaar, aan de meestgevorderden geleerd, hoe zij eene schets, of een schetsje, van eene preek konden maken; en ik hoop niet, dat dit geheel vergeten zal zijn. Daar het evenwel zoo lang geleden is, en er na dien tijd geene gelegenheid was, zal ik nu *vooral* zorgen, dat het zeer gemakkelijk zijn zal de verdeeling van de Kinderpreek over deze fraaije geschiedenis te onthouden, en de schets

daarvan op te schrijven; als gij maar oplettend hoort. En dat wilt gij immers gaarne?

Ik zal het geheele kapittel in vier hoofddeelen verdeelen. Ze zijn deze:

Wij vinden hier:

I. *Vooreerst*, De oprigting van een groot afgodsbeeld, met het koninklijk bevel om dat beeld te aanbidden, vs. 1 — 7.

II. *Ten tweede*, De beschuldiging tegen drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden, vs. 8 — 12.

III. *Ten derde*, Hunne veroordeeling om in den heetgestookten vuur-oven geworpen te worden, met de uitvoering van dit vonnis, vs. 13 — 23; en

IV. *Ten vierde*, Hunne wonderbare verlossing, vs. 24 — 30.

Van deze vier hoofddeelen zullen de twee eerste de inhoud zijn van deze, de twee laatste van eene andere Kinderpreek, die, zoo ik hoop, spoedig zal volgen.

Weet gij nu nog de *eerste* en *tweede* hoofd-

deelen, die dan *de inhoud* zijn zullen van deze Kinderpreek? Ik zal ze u nog eens zeggen:

Eerste hoofddeel. *De oprigting van een groot afgodsbeeld, met het Koninklijk bevel om dat beeld te aanbidden.* Dit vinden wij vs. 1 — 7.

Tweede hoofddeel. *De beschuldiging der drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden.* Dit vinden wij vs. 8 — 12.

Bij ieder hoofddeel zal ik eerst *het geschiedkundige* verhalen; en dan *leeringen* daaruit trekken.

Zóó zullen velen van u, hoop ik, gemakkelijk de schets kunnen maken.

I. Ik begin met de *eerste hoofdzaak. De oprigting van een groot afgodsbeeld, met het Koninklijk bevel om dat beeld te aanbidden.* En in welke verzen van dit kapittel vinden wij deze hoofdzaak? vs. 1 — 7.

A. In het *eerste onderdeel* zal ik u nu *het geschiedkundige hiervan verhalen.* Wij lezen het nog eens zamen na: — *De Koning* Nebucadnezar *maakte een beeld van goud* enz.

Wat een *afgodsbeeld* is, weet gij wel. De Heidenen kennen den waren God niet, die onzigt-

baar is. Het afgodsbeeld, dat NEBUCADNEZAR liet maken, bestemde hij zekerlijk ter eere van de opperste Godheid, die aangebeden werd bij de Babijloniërs. Het beeld had de gedaante van een mensch.

Maar gij denkt misschien: « Van waar haalde de « Koning al het goud, om zulk een *groot beeld* te « maken? » Hij zal zeker vele landen en volken overwonnen hebben, van wier oorlogsbuit hij daartoe schatten genoeg kon hebben bijeen verzameld. Bovendien, hebben wij waarschijnlijk slechts aan een *met goud overtogen beeld* te denken.

Gij vraagt mij misschien: « Waren toen ook de « ellen wel zoo groot als de onze? » Niet zoo groot als de Nederlandsche, maar drie vingers langer dan onze oude el. Zoo was, volgens een oud schrijver, de Koninklijke el bij de Babijloniërs, naar welke NEBUCADNEZAR ook al zijne groote en schoone gebouwen heeft laten maken.

Maar iemand denkt nu ligt bij zich-zelven: « 60 ellen hoog en 6 ellen breed, dat is toch » geene evenredigheid van een welgemaakt men- » schelijk ligchaam. » Die aanmerking is goed: en ik zou een kind prijzen, hetwelk zoo oplettend was, om uit zich zelven opheldering daarvan te

vragen. Ik denk, dat de Koning het gouden beeld heeft laten maken van 36 koninklijke ellen hoogte; en dat hij het op een fraai voetstuk, dat 24 ellen hoog was, heeft laten zetten; zoo was in het geheel de hoogte 60 ellen.

De evenredigheid van een welgemaakt menschelijk ligchaam rekent men, zesmaal hooger dan breed; daar nu de breedte 6 ellen was, denk ik, dat de hoogte van het beeld 36 geweest zal zijn; maar dat Nebucadnezar het op een hoog voetstuk heeft laten zetten, om des te verder gezien te kunnen worden, en te grootscher vertooning te maken.

Waar plaatste de Koning dit beeld? Ziet dit ook nog in het 1ste vers: « *Hij rigtte het op in het dal Dura, in het landschap van Babel.* » *Dit dal* was denkelijk in de nabijheid der hoofdstad *Babel:* het was eene groote vlakte tusschen twee bergen. Er is misschien een *afgeschoten plek*, of *afgeperkte ruimte* geweest, voor de groote Heeren, bij openbare feesten bestemd, zooals het woord *Dura* schijnt aan te duiden; of men kan denken, dat het geheele dal *afgeperkt* was, en daarvan den naam had.

Hoe lang zou het wel geleden zijn, dat Nebucadnezar daar dat groote beeld had laten oprigten?

Het was *na* de eerste verwoesting van Jeruzalem en den tempel; en dus zal het nu wel omstreeks 2400 jaren geleden zijn.

Laat ons zien, welk een gebod de Koning gaf omtrent het houden van een groot feest, ter inwijding van het beeld, om als eene Godheid vereerd te worden; en hoe alle de groote Heeren van het Rijk en van de overwonnen volken aan dat bevel gehoorzaamden.

En de Koning NEBUCADNEZAR — dus lezen wij verder, vs. 2. — *zond henen* enz. — Hij bepaalde zekerlijk eenen tijd, waarop alle de groote Heeren van het Koningrijk en van de overwonnen volken daar moesten zijn.

Toen verzamelden zich, volgens het derde vers, op den bepaalden tijd, in dat dal, alle die groote Heeren en hooge Ambtenaren, die de Koning had in zijn uitgestrekt gebied; *en zij stonden*, eerbiedig, *voor het beeld*, *dat* enz. Zij zagen het met verwondering aan, als eene groote Godheid, en verwachtten het bevel van den Koning.

Dat bevel werd aangekondigd door eenen *Heraut*, een openbaar aankondiger, in staatsiekleederen.

Deze riep met kracht: «*Men zegt u aan, gij «volken, natiën en tongen!* (Zóó sprak hij, omdat het Babijlonisch Rijk toen bestond uit vele

volken, die verschillende talen spraken; en ook, dat klinkt zoo grootsch, *gij volken, natiën en tongen!* die hier door uwe oversten vertegenwoordigd wordt); *ter tijd als gij hooren zult het geluid des hoorns, der pijpe,* (of fluit) *der cyther, der vedelen,* (of schalmeijen), *der psalteren* enz. (Vs. 5).

En wie niet nedervalt enz. (Vs. 6).

Deze was de verschrikkelijke bedreiging tegen de ongehoorzamen.

Gij hoort hier eenen Oosterschen Alleenheerscher, die, door zijn' Heraut, deze taal liet voeren, gerigt tot de grootste Heeren van zijn Koningrijk!

De *oven des brandenden vuurs* is eene bekende straf geweest in Babijloniën. Ook was het bij de Chaldeeuwen zeer gewoon, groote misdadigers met vuur te verbranden (*). Gij moet hier echter, niet denken aan een' oven zoo als ons brood in gebakken wordt. Het was een oven — in welken een man kon staan en gaan; — in welken men van één of meer zijden zien kon; en — die van boven eene groote opening had, door welke degenen, die gestraft zouden worden, naar beneden geworpen werden. Of de oven kan van boven

(*) Vergel. Jer. XIX — XXII. Am. II ; 1.

geheel open geweest zijn, zoo dat de Koning, op eenen afstand, van zijnen hoogen zetel, opstaande, daar in zien kon. (Vs. 25 en 26.)

Wie zou niet bang zijn voor zulk eene allerverschrikkelijkste straf, met welke allen bedreigd werden, die aan het afgekondigd bevel ongehoorzaam waren? *Daarom, te dier tijd*, dat is, ten tijde *als alle die volken*, (versta de Oversten van alle volken, die tot het Koningrijk van Babel behoorden, als de Oversten van alle die volken) *hoorden het geluid des hoorns, der fluit, der cither, der schalmeijen, des accoordsgezangs, en allerlei soorten van muziek*, zoo waren zij terstond gehoorzaam; en zóó *alle volken, natien en tongen nedervallende, aanbaden het gouden beeld, hetwelk* enz. (Vs. 7).

Zoo verre is de geschiedenis van hetgeen wij gesteld hebben tot het *eerste* hoofddeel van onze Kinderpreek. Uit dit geschiedkundige, hetwelk wij gelezen hebben van het 1 tot het 7 vers, zullen wij nu,

B. In het *tweede* onderdeel, leeringen trekken. Vestigt nu vooral uwe opmerking hier op, lieve kinderen! want alles wat in den Bijbel geschreven is, is tot onze leering geschreven.

Ik zou hier aanleiding hebben om u veel te

zeggen over de *dwaasheid van de afgoden-dienst.* Maar waartoe zou het nut zijn? Gij hebt zeker bij u zelven al gedacht: «Wat waren die «menschen dwaas, de Koning en al die groote «heeren, dat zij van zulk een beeld dachten dat «het een God was!» Ja, kinderen! de minstkun-dige van u weet dit al beter; en daarom wil ik u liever *deze twee leeringen* opmerken: Voor-eerst: *het is eene groote gunst en genade van God, dat wij Hem kunnen kennen;* en ten tweede: *de kennis van God moet ons altijd opwekken, om Hem te aanbidden en te eeren.*

Ik heb de *eerste leering*, die wij hieruit trokken, genoemd: *Het is eene groote gunst en genade van God, dat wij Hem kunnen kennen.*

Kinderen! Er zijn nog zoo vele menschen, die *den waren God* niet kennen. Hun getal wordt wel op zes honderd millioen berekend. Hoe komt het, dat *wij* Hem kunnen kennen? en dat *gij* van jongs af reeds beter weet dan Nebucadnezar zelf en al die groote heeren? Gij hebt dit te danken aan uwe geboorte *in het Christendom.* Gij zijt *Chris-ten-kinderen.* En wie liet u in het Christendom geboren worden? Immers God, aan wien wij alles te danken hebben.

Onze voorouders, vóór ruim 1000 jaren, kenden Hem niet; zij baden zigtbare dingen aan, en daaronder ook *het vuur*, gelijk er nog onder de Heidenen *vuur-aanbidders* zijn. Men dacht, en daar zijn er dan ook nog, die denken, dat in het het vuur, hetwelk zoo schittert, *eene Godheid* is, die hun veel kwaad en ook veel goed kan doen.

Wat voorregt, dat wij *wijzer* zijn! Ja, kinderen! dit is, zoo als ik gezegd heb, *eene groote gunst en genade van God:* want als de hemelsche Vader zijnen Zoon niet gezonden had op aarde, en ons den Bijbel niet had beschikt, *wij zouden Hem ook niet kunnen kennen.* O! mijne kinderen, dankt Hem, dat Hij *u ook* met de kennis van Hem begunstigd heeft *door den Bijbel*, en vooral *door het Evangelie van* Christus. Maar gebruikt dan ook naarstig den Bijbel, en uwe leesboeken, die *uit den Bijbel* getrokken zijn; gebruikt ze, *om de kennis van God daardoor te bekomen, en van* Jezus Christus, *dien Hij gezonden heeft*, zoo als dit heilige boek daarvan onderrigt geeft. En wanneer uwe ouders u in *den Bijbel* laten lezen, doet dat gaarne; of als *daaruit* gelezen wordt, hoort daarnaar gaarne; en leest gaarne in uwe leesboeken, die u doen kennen *wat* in den

Bijbel *beschreven staat:* want *in de kennis van God en van* Jezus Christus, *dien Hij gezonden heeft, is* het eeuwige leven.

Maar *dan moet ook*, en dit is *onze tweede leering*, dan moet ook *de kennis van God u altijd opwekken, om Hem te aanbidden en te eeren.*

Ziet eens, hoe die menschen, van welke wij gelezen hebben, gereed waren om een beeld te aanbidden, hetwelk de Koning Nebucadnezar gemaakt had: en zoudt gij dan God niet aanbidden zoo als Hij zich in den Bijbel bekend maakt? Ja, ziet, *hoe gehoorzaam* zij aan *dien Koning* waren, toen hij *bevel* gaf dat zij nedervallen zouden ter eere van een' afgod, die niet helpen kan; en zoudt gij dan, *op het bevel van onzen Heer* Jezus Christus, uwe knieën niet buigen voor God, die altijd helpen en ons gelukkig maken kan? Maar gij moet bedenken, dat wij Hem *niet kunnen zien:* want God is *een geest*, en zoo moeten wij Hem aanbidden.

En wij moeten het *met ons hart meenen*, als wij bidden. Als gij een gebed *geleerd* hebt, dan is het niet genoeg op uwe knieën te gaan liggen en *die woorden* te spreken, maar wij moeten *met ons hart* God eeren. Als wij *dit* doen, dan zul-

len wij ook *van het kwaad* willen *afwijken*, dat Hij VERBODEN heeft, en *het goede doen* willen, dat Hij GEBODEN heeft. Dat leert *de Bijbel* overal; en vooral heeft onze groote Koning JEZUS CHRISTUS en de Apostelen de beste voorschriften daarvan gegeven. De Christenen of Christen-kinderen, die zóó niet bidden, of slecht leven, zijn *nog erger dan de Heidenen, die God niet kennen.*

Onze eerste hoofdzaak is afgehandeld: ik heb u er *het geschiedkundige deel van verhaald*, en *twee leeringen daaruit getrokken.* De *eerste leering* was: «Het is eene groote gunst en genade «van God, dat wij Hem *kunnen kennen*;» en *de tweede*: «De kennis van God moet ons altijd op-»wekken, om Hem *te aanbidden en te eeren.*»

Wij gaan nu over tot

II. *het tweede hoofddeel.* Dit zal ik korter kunnen uitleggen, en dan zult gij het nog beter kunnen onthouden. Vernieuwt uwe opmerkzaamheid. Hoe hebben wij het tweede hoofddeel ook genoemd? Zal ik het nog eens zeggen? Het was: *De beschuldiging der drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden.*

Hiervan zal ik weder eerst *de geschiedenis* verhalen; en dan *twee leeringen* daaruit trekken.

A. De Koning van Babel had het naburig land *Chaldea* ook onder zijn bewind. Nu wordt in het achtste vers gezegd, dat er even ter zelfder tijd, als het groote feest gevierd werd, Chaldeeuwsche mannen waren, die hier voorkomen als vijanden van de Joden, omdat zij tegen de Joodsche godsdienst waren. Ten minste, dit mogen wij hierbij denken, zij zullen wel geweten hebben, dat de Joodsche godsdienst verbood deel te nemen aan de dienst der afgoden; althans er staat: «dat zij «*de Joden openlijk beschuldigden*» *). Zij naderden daartoe tot den Koning, die bij dit feest tegenwoordig was.

En met veel omslag van woorden, maakten zij den Koning bekend, dat er hier *Joodsche mannen* waren, *die het beeld niet mede hadden aangebeden*; die zich ongehoorzaam betoond hadden aan het afgekondigd bevel van den Koning.

Hoort, met welk een omslag zij hunne beschuldigingen inbragten, vers 9—12.

Zij antwoordden, dat wil zeggen: Zij vatteden het woord op. Met een grootschen zegenwensch, die bij de Oosterlingen gewoonte was als men Ko-

*) VAN DER PALM: «*Die vijanden en lasteraars der Joden waren.*»

ningen aansprak, *zeiden zij* tot den Koning: « *O Koning, leef in eeuwigheid!* »

« *Gij, o Koning, hebt een bevel gegeven*, enz. (Vers 10, 16.)

Nu voegen zij er bij: « *Daar zijn Joodsche* » *mannen, die gij over de bediening, of in de* » *beheersching des landschaps van Babel gesteld* » *hebt*, SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO: *deze* » *mannen hebben, o Koning, op u geen acht* » *gesteld: uwe goden eeren zij niet, en zij* » *bidden het gouden beeld niet aan, hetwelk* » *gij opgerigt hebt;* dat is, men ziet hen nooit » in onze tempels, en nu ook betoonen zij zich » ongehoorzaam aan u; daar zij niet met ons, en » gelijk wij allen, uw gouden beeld aanbidden. » Om de beschuldigingen *zwaarder* te maken, stellen zij dit *niet eeren* van *des Konings* Goden, en het *niet aanbidden* van *zijn beeld*, voor, als een bewijs van *minachting voor hem en zijne godsdienst.*

Zij noemen *die drie mannen* met de *Chaldeeuwsche* namen, welke de Overste der Kamerheeren van den Koning hun gegeven had, in de plaats van hunne eigene *Israëlitische* namen, volgens het eerste Kapittel. Zij worden *dáár* be-

schreven als *jongelingen van het Israëlitisch Koninklijk stamhuis en medgezellen van* DANIEL. De Koning had hen laten onderwijzen in de boeken en spraak der Chaldeën. En naderhand had hij hen, onder DANIEL, die Opper-Stadhouder was, gesteld *in de beheersching des landschaps van Babel.*

Zij hadden zich, wegens hunne bediening, niet kunnen verschoonen van dit dwaze afgodsfeest bij te wonen, maar moesten zich in het dal *Dura*, bij de inwijding van het beeld, tegenwoordig laten vinden; doch zij waren niet mede, met alle de anderen, voor het beeld op hunne knieën gevallen, toen alle die speeltuigen zich lieten hooren, schoon de Koning dit door zijn Heraut zoo uitdrukkelijk, en onder zulk eene zware strafbedreiging, geboden had. Zij bleven getrouw aan hunne godsdienst, door welke verboden werd eenig beeld te aanbidden.

Ondertusschen wie met eenige oplettendheid gehoord heeft, zal zekerlijk reeds bij zichzelven gedacht hebben: « Hoe komt het, dat DANIËL hier » niet bij was? Deze toch was een hooger amb- » tenaar, dan de drie mannen, die hier werden » aangehaald; en van hem wordt niets gemeld. » Hij kan *ziek* geweest zijn, of, in dienst van den

Koning, of met vergunning *uitlandig*, zonder zoo spoedig terug te hebben kunnen wezen. Althans hij is voorzeker niet tegenwoordig geweest bij het feest; want dan zou hij, evenmin als zijne drie medgezellen, op de knieën gevallen zijn, om het beeld te aanbidden, en de Chaldeeuwsche mannen, vijanden der Joden, zouden *hem* wel het eerst en zwaarst beschuldigd hebben, dien de Koning had aangesteld als bevelhebber over het gansche landschap van Babel, en eerste Opperhoofd van alle Babelsche wijzen, zooals gezegd is in het 48 vers van het II^de^ Kapittel.

B. Ik heb genoeg gezegd over *het geschiedkundige in het tweede hoofddeel* van dit kapittel en van de tegenwoordige kinderpreek. Terwijl ik het overige, van vers 13 tot het einde, in eene tweede Kinderpreek, volgens belofte, hoop te behandelen; zal ik nu nog uit hetgeen wij vers 8—12 gelezen hebben, *twee leeringen* trekken. En welke zullen deze zijn? — *Vooreerst* « Het is *slecht*, als men iemand *om zijne godsdienst* » haat »; en *ten tweede:* « wij moeten, als die drie » jongelingen of mannen, altijd *getrouw blijven* » aan *de ware godsdienst.* »

Onze eerste leering, zoo even genoemd, is dan deze: *Het is slecht, als men iemand om zijne godsdienst haat.*

Het is immers *altijd slecht*, iemand te haten: maar *vooral* is het slecht, wanneer men iemand *om zijne godsdienst haat:* dat is geheel onredelijk; want de godsdienst moet opwekken tot *liefde;* en wanneer wij denken dat iemand dwaalt, moeten wij medelijden met hem hebben, wel verre van hem te haten. Hoe meer gij, kinderen, het *Christendom* leert kennen, zoo veel te meer zult gij het leeren kennen als *eene godsdienst der liefde.* Onze liefde moet *ook hen* omvatten, die *eene andere godsdienst* dan de Christelijke hebben; dat zijn de *Joden*, de *Mahomedanen* en *Heidenen.* Maar vooral moeten *Christenen* elkanderen liefhebben: zij behooren allen tot één ligchaam, en moesten één geest zijn, gelijk zij éénen Heer hebben, één geloof, éénen doop, één God en Vader van allen, zooals de Apostel Paulus zegt, in het IV Hoofdstuk van den Brief aan de *Efezeren*, vers 4, 5 en 6. Het is dan *dubbel slecht*, wanneer *godsdienshaat* onder *Christenen* plaats heeft; *veel slechter* nog dan het van de *Chaldeeuwsche* mannen was, in onzen tijd, dat zij

de Joden om hunne godsdienst haatten, en de drie mannen, die het beeld niet wilden aanbidden, bij den Koning aanklaagden.

Onze tweede leering was; *Wij moeten, als die drie jongelingen of mannen, getrouw blijven aan de ware godsdienst.*

De *ware godsdienst* was *toen* de *Joodsche;* maar nadat de Joden Christus verworpen hebben, hebben zij eene valsche godsdienst. Nu is de *Christelijke* alleen de ware godsdienst; in onderscheid van de *Heidensche*, *Mahomedaansche* en de tegenwoordige *Joodsche godsdienst.* Maar die *ware godsdienst* moeten wij in hare zuiverheid, volgens den Bijbel, zoeken te kennen, en ook te belijden. En in het *getrouw blijven aan de ware godsdienst*, hebben wij die mannen ten voorbeeld, die geen beeld wilden aanbidden, *omdat hunne godsdienst het verbood.* Bedenkt, dat de *Christelijke godsdienst* dit ook verbiedt; maar dat het *nog veel meer* zegt, aan die godsdienst, die onder het Nieuwe Verbond de ware is, *getrouw te blijven.* Tot die getrouwheid behoort ook, het Christelijk geloof niet te verzaken, en niet te willen doen wat de Christelijke leer verbiedt, al bedreigde men umet de zwaarste straffen.

Wie kan zeggen, Kinderen! wat gij nog kunt en zult beleven? Er is geene verzekering, dat de gelukkige dagen van *godsdienstvrijheid en vrede* zullen voortduren. Wanneer gij in uwe jeugd uit den Bijbel de ware godsdienst zoekt te kennen, om uw geloof en uw leven daarnaar te rigten; en hoe meer gij God bidt, om door den goeden Geest, dien Hij beloofd heeft, geleid te worden; des te meer zult gij standvastig kunnen zijn, al bedreigen u gevaren, als gij aan God en Zijne dienst getrouw wilt zijn. Ja, de tijden behoeven niet te veranderen: veel is er, ook nu, en altijd, hetwelk ons kan aftrekken van God en Zijne dienst. Houdt de gedachte vast, dat wie *getrouw aan God* is, ook *Hem getrouw bevinden* zal in de vervulling van alle Zijne beloften, tot uw geluk en eer, hier in den tijd en namaals in de eeuwigheid.

Zoo heb ik de kinderpreek ten einde. De verdeeling zal ik nog eens herhalen; en dan God bidden, dat Hij het gesprokene zegene.

Denkt aan het gehoorde terug. En wilt gij dit te huis ook doen? Vergeet dan niet, dat wij deze Kinderpreek in *twee hoofdstukken* hebben verdeeld. Het *eerste hoofddeel* is geweest, *de oprig-*

ting van een groot afgodsbeeld, met het koninklijk bevel om dat beeld te aanbidden; en het *tweede hoofddeel: de beschuldiging tegen drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden.*

Uit elk hoofddeel hebben wij *twee leeringen* getrokken.

Uit het eerste hoofddeel: vooreerst, *het is eene groote gunst en genade van God, dat wij Hem kunnen kennen;* en ten tweede: *de kennis van God moet ons altijd opwekken om Hem te aanbidden en te eeren.*

Uit het tweede hoofddeel ook twee leeringen, en wel, vooreerst: *het is slecht, als men iemand om zijne godsdienst haat;* ten tweede: *wij moeten, als die drie jongelingen, of mannen, getrouw blijven aan de ware Godsdienst.*

Laat ons nu God bidden, dat Hij dit gesprokene voor u zegene.

«Goede God! maak het gesprokene dienstbaar »aan het geluk van deze kinderen. Dat zij de »gelegenheid om U te kennen, regt waarderen »en gebruiken; — dat zij U altijd aanbidden en »eeren; — dat zij de voorschriften van de ware

»godsdienst, die liefde ademt, in acht nemen; — »zich *aan U en Uwe dienst* verbinden en *daar-*»*aan getrouw blijven!* Dat ouders, opvoeders »en onderwijzers hen daarin helpen, daartoe lei-»den en in dat goede voorgaan. Bekeer de kin-»deren, die daarin geen lust hebben, tot U. Ze-»gen al de pogingen, die aangewend worden ter »vorming van het volgend geslacht. En laat ons »zoo te zamen een volk worden, wiens God de »Heer der Heeren is.»

AMEN.

V.

DE REDDING DER DRIE JOODSCHE MANNEN UIT DEN VURIGEN OVEN.

NAAR

DAN. III: 13 — 30.

Daniel III : 13—30.

Toen zeide Nebucadnezar, *in toorn en grimmigheid, dat men* Sadrach, Mesach *en* Abednego *voortbrengen zoude: toen werden die mannen voor den Koning gebragt.*

Nebucadnezar *antwoordde en zeide tot hen: is het met opzet,* Sadrach, Mesach *en* Abednego! *dat gijlieden mijne goden niet eert, en het gouden beeld, dat ik opgerigt heb, niet aanbidt?*

Nu dan, zoo gijlieden gereed zijt, dat gij, ter tijd als gij hooren zult het geluid des hoorns, der pijpe, der citer, der vedel, der psalteren en des accoordgezangs, en allerlei soorten der muzijke, nedervalt, en aanbidt het beeld, dat ik gemaakt heb (zoo is het wel); maar zoo gylieden het niet aanbidt, ter zelver ure zult gij-

lieden geworpen worden in het midden van den oven des brandenden vuurs: en wie is de God, die ulieden uit mijne handen verlossen zoude?

SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO *antwoordden, en zeiden tot den Koning* NEBUCADNEZAR: *wij hebben niet van nooden, u op deze zake te antwoorden:*

Zal het zoo zijn, onze God die wij eeren, is magtig, ons te verlossen uit den oven des brandenden vuurs, en hij zal ons uit uwe hand, o Koning, verlossen.

Maar zoo niet, u zij bekend, o Koning, dat wij uwe goden niet zullen eeren, noch het gouden beeld, dat gy hebt opgerigt, zullen aanbidden.

Toen werd NEBUCADNEZAR *vol grimmigheid, en de gedaante zijns aangezigts veranderde tegen* SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO: *hij antwoordde en zeide, dat men den oven zeven maal meer heet maken zoude, dan men dien pleeg heet te maken.*

En tot de sterkste mannen van kracht, die in zijn heir waren, zeide hij, dat zij SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO *binden zouden, om te werpen in den oven des brandenden vuurs.*

Toen werden die mannen gebonden in hunne

mantels, hunne broeken, en hunne hoeden, en hunne andere kleederen, en zij wierpen ze in het midden van den oven des brandenden vuurs.

Daarom dan, dewijl het woord des Konings aandreef, en de oven zeer heet was, zoo hebben de vonken des vuurs die mannen, die Sadrach, Mesach *en* Abednego *opgeheven hadden, gedood.*

Maar als die drie mannen, Sadrach, Mesach *en* Abednego, *in het midden van den oven des brandenden vuurs gebonden zijnde, gevallen waren;*

Toen ontzettede zich de Koning Nebucadnezar, *en hy stond op in der haast, antwoordde en zeide tot zijne Raadsheeren: hebben wij niet drie mannen, in het midden des vuurs, gebonden zijnde, geworpen? Zij antwoordden en zeiden tot den Koning: het is gewis, o Koning!*

Hij antwoordde en zeide: ziet, ik zie vier mannen, los wandelende in het midden des vuurs, en daar is geen verderf aan hen: en de gedaante des vierden is gelijk eens zoons der Goden.

Toen naderde Nebucadnezar *tot de deure van den oven des brandenden vuurs, antwoordde en sprak: gij* Sadrach, Mesach *en* Abednego, *gij*

knechten des Allerhoogsten Gods, gaat uit en komt hier! toen gingen Sadrach, Mesach *en* Abednego *uit het midden des vuurs.*

Toen vergaderden de Stadhouders, de Overigheden, de Landvoogden en de Raadsheeren des Konings, deze mannen beziende, omdat het vuur over hunne ligchamen niet geheerscht had, en dat het haar huns hoofds niet verbrand was, en hunne mantels niet veranderd waren: ja, dat de reuk des vuurs daardoor niet gegaan was.

Nebucadnezar *antwoordde en zeide, geloofd zij de God van* Sadrach, Mesach *en* Abednego, *die zijnen Engel gezonden en zijne knechten verlost heeft, die op Hem vertrouwd hebben, en des Konings woord veranderd, en hunne ligchamen overgegeven hebben, opdat zij geenen God eerden noch aanbaden, dan hunnen God.*

Daarom wordt van mij een bevel gegeven, dat alle volk, natie en tonge, die lasteringe spreekt tegen den God van Sadrach, Mesach *en* Abednego, *in stukken gehouwen worde, en zijn huis tot een drekhoop gesteld worde: want daar is geen ander God, die alzoo verlossen kan.*

Toen maakte de Koning SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO *voorspoedig in het landschap van Babel.*

God is groot, een heerlijk Koning!

Alle zijne werken dragen daarvan de onbedriegelijkste getuigenis.

Ook de geschiedenis der menschheid naar den Bijbel, zet daarop allerwege den stempel der waarheid.

In de vorige Kinderpreek, hebben wij *dit* Kapittel in *vier hoofddeelen* verdeeld: — het eerste was: *de oprigting van een groot afgodsbeeld, met het Koninklijk bevel, om dat beeld te aanbidden,* (v. 1—7;) — het tweede: *de beschuldiging tegen drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden,* (v. 8—12;) — het derde: *hunne veroordeeling, om in den heetgestookten vuuroven geworpen te worden, met de uitvoering van dit vonnis;* — en het vierde: *hunne wonderbare verlossing.*

Wij hebben de *twee laatste hoofddeelen* voor *deze* Kinderpreek bespaard.

Ik zal *van deze twee hoofddeelen* eerst *de geschiedenis verhalen;* en dan *eene voorname leering daaruit trekken.*

Alzoo zullen in *deze* Kinderpreek *twee hoofdzaken* zijn: — *eerst*, de geschiedenis van v. 13 tot het einde, verhalen, — *dan*, de voornaamste leering, tot ons nut, daaruit trekken.

I. De *eerste hoofdzaak* is dan *de geschiedenis;* en deze bevat *twee bijzonderheden*, die ik reeds genoemd heb. Of hebt gij ze nog niet in uw geheugen? Ik moest eerst verhalen de *geschiedenis van de veroordeeling dezer drie mannen, om in den heetgestookten vuur-oven geworpen te worden, met de uitvoering van dit vonnis*, v. 13—23; en, ten tweede, de *geschiedenis van hunne wonderbare verlossing*, v. 24—30.

A. Ik begin met de *eerste bijzonderheid*, in het verhalen der geschiedenis.

De Koning had de beschuldiging gehoord tegen de drie Joodsche mannen, die het beeld niet mede hadden aangebeden.

Nu lezen wij verder:

Toen zeide Nebucadnezar *in toorn en grimmigheid*, dat men Sadrach, Mesach en Abednego *voortbrengen*, dat is tot hem brengen *zou*. En dit geschiedde: *zij werden voor den Koning gebragt.*

De Koning zat op een hoogen zetel, niet ver van den vuur-oven, zoo als in het vervolg blijkt. Zoudt gij nu niet denken, Kinderen, dat die mannen *zeer bang* geworden waren, toen zij daar tot *den Koning* gebragt werden, en hem *zoo toornig* zagen? Maar zij waren zich *niets kwaads* bewust, en *dan* behoeft men nooit *bang* te zijn. Zij moesten wel vreezen, dat de Koning hen *veroordeelen* zou om in den verschrikkelijken vuur-oven verbrand te worden; maar zij dachten: «God »is toch magtiger, dan de Koning: als wij *aan God* »ongehoorzaam zijn, die kan ons nog veel meer »straffen, dan de Koning.»

De Koning was nog al goed op hen. Hij wilde hen vrij laten van de straf, als zij nu nog maar zijn beeld wilden aanbidden.

Daaruit ziet gij, dat NEBUCADNEZAR *geen tiran* was. Hij was wel *hoogmoedig*, en *een oppermagtig Koning:* hij dacht: «ik *moet* gehoor»zaamd wezen;» maar hij wilde die mannen nog tijd geven en sparen. Een tiran, die zooveel magt had, zou, in zijn toorn en grimmigheid, gezegd hebben: «Voort, voort maar met die rebellen »tegen mijn gezag! Voort, naar den vuur-oven!»

Maar wij lezen: NEBUCADNEZAR *antwoordde:*

dat is: »hij vatte het woord op:» dit is de beteekenis, Kinderen, als dat zoo gezegd wordt aan het begin eener rede; hij vatte het woord op, *en zeide tot hen:* «*Is het met opzet*, Sadragd, »Mesach *en* Abednego! *dat gijlieden mijne Go-*»*den niet eert, en het gouden beeld, dat ik* »*opgerigt heb, niet aanbidt? Nu dan, zoo gij-*»*lieden gereed zijt, dat gij, ter tijd, als gij* »*hooren zult het geluid des hoorns, der fluit,* »*der citer, der schalmeijen, der psalteren en* »*des accoords-gezangs, en allerlei soorten der* »*muziek, nedervalt, en aanbidt het beeld, dat* »*ik gemaakt heb,* [*zoo is 't wél.*]»

Zij konden zich nu *nog* verschoonen, en zeggen dat zij het bevel niet verstaan hadden; of, dat zij zoo spoedig niet hadden kunnen besluiten om te gehoorzamen, omdat zij van eene andere godsdienst waren. Dan zouden zij vrij geweest zijn, als zij *nu nog* wilden gehoorzamen. *Er zou nog tijd zijn.* Bij de voortzetting van het feest, zouden zich al die speeltuigen op nieuw laten hooren: wanneer allen dan nedervielen en aanbaden, konden *zij* het ook doen, en, zoo zou de Koning hen vrij laten.

Maar ik moet over de eerste helft van dit 15e vs.

nog iets opmerken. En wat is dat? Men kan dit opvatten als *eene vraag*, *of zy zich* nog wilden bedenken, en bereid waren om *nu nog* den Koning te gehoorzamen? En dan kunnen die woorden, die tusschen twee haakjes staan in dit vers, uitgelaten worden.

Welke zijn die woorden? Ziet maar in het midden van dit vers. Achter de woorden: »het »beeld, dat ik gemaakt heb,« staan tusschen twee haakjes de woorden: *zoo is 't wel.* Gij vraagt misschien, Kinderen! »waarom staan *die* woor»den *tusschen twee haakjes?*« Ik wil u dit gaarne zeggen. Gij weet wel, dat DE BIJBEL het eerst *niet* in onze *Nederduitsche taal* geschreven is; maar dat de heilige mannen *geschreven* hebben in *andere talen.* En welke? Dit wilt gij ook wel gaarne weten? Maar die talen zijn u geheel vreemd, doch werden toen gesproken van de mensehen, die het eerst deze Schriften moesten lezen. Het Oude Testament is bijna geheel geschreven in de *Hebreeuwsche* taal; en het Nieuwe Testament in het *Grieksch.* Maar door de zorg van onze Overheid, voor ruim 200 jaren, hebben geleerde mannen, welke die talen kenden, alle die heilige Schriften *overgezet* in onze *Nederduitsche* taal,

en hierdoor kunt *gij dan ook* den dierbaren Bijbel lezen.

Die Overzetters hebben nu en dan iets ingevoegd, 't welk, naar hun inzigt, dienen kon, om *in onze taal* de meening der heilige Schrijvers duidelijker te verstaan: *die invulling* hebben zij *tusschen twee haakjes* gezet, en zulke woorden kunnen wij hier en daar ook wel weglaten. Daarom zeide ik van die woorden *zoo is 't wel*, die *hier* tusschen de haakjes staan, «zij konden ook uit»gelaten worden; maar dan moet het begin van dit vers, tot aan de woorden: «het beeld, dat ik »gemaakt heb,» gelezen worden als *eene vraag*, en zóó is het nog duidelijker. De Koning zegt dan: »Of zijt gijlieden nog gereed?» en zoo verder.

Bij die vraag herhaalt hij de bedreigingen, die hij door zijnen Heraut had laten afkondigen: «maar »zoo gijlieden het beeld niet aanbidt, *ter zelver »ure zult gylieden geworpen worden in het »midden van den oven des brandenden vuurs.*» En hierbij voegt hij weder eene vraag: «*En wie »is de God, die ulieden uit mijne hand ver»lossen zou?*»

Wij verschrikken van zulk eene taal! Wat dacht die Koning wel? Dwaasheid en trotschheid ken-

merkten deze zijne godslasterlijke woorden. Hij dacht, dat er *vele Goden* waren; maar dat *geen God* zóó magtig was als hij. Hij wist wel, dat die mannen een' ander God dan hij aanbaden, en van *hunnen* God geloofden, dat Hij zeer magtig was; maar *zooveel* magt, dacht NEBUCADNEZAR, kon die God niet hebben, dat Hij er *hem* door *verhinderen* zou, om deze mannen, die als ongehoorzamen voor hem stonden, in den vuur-oven te werpen, en daarin te doen verbranden! Ja, het is, als of hij in zijne trotschheid zeide: «Wie is »de God, dien gij aanbidt? Laat hem nu zijne »magt maar over mij toonen, als gij het wagen »durft, om op Hem te vertrouwen!» Zoo lasterde NEBUCADNEZAR den eenigen waren God, dien hij niet kende. En waarom zeide hij dit toch? Omdat hij in zijne trotschheid meende, dat *hij* geëerbiedigd moest worden, *boven alle Goden;* en hij wilde er dus die mannen door bewegen, om, uit vrees voor de straf, aan *hem*, meer dan aan *hunnen God*, gehoorzaam te zijn.

Beefden die mannen *nu nog* niet?

Durfden zij *nu nog* gehoorzaamheid weigeren aan een' Koning, die dacht en zeide: «Ik heb »meer magt, dan alle Goden;» en die hen op den

verschrikkelijken vuur-oven wees, waarin hij hen *terstond* zou doen werpen, *als zij niet gehoorzaam waren?* Gelukkig was het, dat zij nu geloofden aan de magt van den Koning, maar nog, in die akelige omstandigheden, *bleven gelooven* aan *de magt van God.* Zij dachten: »God, die »den hemel en de aarde geschapen heeft, kan den »Koning nog wel verhinderen, om ons in den »vuur-oven te werpen, en te verbranden; maar al »moesten wij daarin omkomen, Hij kan ons *na* »*den dood* een grooter geluk schenken, dan de »gunst van den Koning, ons *hier* zou hebben »doen genieten!«

Gij verlangt *hun antwoord* te vernemen.

Kinderen! Het verdient al uwe opmerking. Sadrach, Mesach en Abednego antwoordden en zeiden tot den Koning Nebucadnezar: »Wij hebben »niet van nooden,« of: »het zal ons niet ba»ten (*), u op deze zake te antwoorden. Zal »het zoo zijn; gelijk gij, magtige Koning, ons be»dreigt, *dan nog* is *onze God*, dien wij eeren, »*magtig*, om ons te verlossen uit den oven des »brandenden vuurs, en Hij zal ons« (dit moeten wij

(*) Aanteekening van v. d. Palm.

verstaan als of zij zeiden: «*Hij kan ons*) uit »uwe hand, o Koning! verlossen.» Zoo bleven zij vast gelooven aan *de magt* van God, en op Hem *vertrouwen:* want zij wisten: *Hij* kan *alles* doen wat Hem behaagt, en niemand kan Hem ooit *daarin* verhinderen. Daarom *vreesden* zij niet voor de bedreiging van den Koning. Hoe verschrikkelijk de straf van den vuur-oven wezen mogt, *God kon hen verlossen.* Zij wisten evenwel niet of het Hem behagen zou, hun die verlossing te schenken: het was hun genoeg, dat Hij dit *konde* doen; en zij gaven zich voorts aan Zijnen wil over. Daarom voegen zij er bij: «Maar zoo »niet, zoo wij ook wisten, dat Hij ons niet zou »verlossen, en wij, om onze gehoorzaamheid aan »Hem, in den vuur-oven moesten omkomen, u »zij bekend, o Koning, dat wij *uwe* Goden *niet* »zullen eeren, noch het gouden beeld, dat *gij* »hebt opgerigt, zullen aanbidden. Dit is ons vast »en onwankelbaar besluit.»

Wat had de Koning nu moeten doen, Kinderen?

Hij had eerbied voor die mannen moeten hebben: want die getrouw is aan zijnen God, die is ook aan zijnen Vorst getrouw, wanneer deze maar

geen kwaad beveelt. Maar de Koning NEBUCADNEZAR, was te hoogmoedig, om zóó te denken.

Leest maar eens verder, in het 19e vers: «Toen »werd NEBUCADNEZAR vol grimmigheid, en de ge»daante zijns aangezigts veranderde;» *wij* zouden zeggen: «Hij werd *vuurrood* (*) *van gramschap*» in het opgezwollen gelaat. En wat lezen wij nu verder? «Hij gaf bevel, dat men den oven *zeven»maal meer heet* zou stoken, dan men dien pleeg »heet te maken.»

Dit geschiedde terstond. Er werd brandstof in menigte aangebragt, en in den oven geworpen. De mannen zagen het, en zij bevalen zich in stilte aan God, wien zij getrouw wilden blijven. Zij wankelden niet. En toen de oven zoo verschrikkelijk heet gestookt was, zeide hij tot de sterkste mannen van kracht in zijn heir, dat ze SADRACH, MESACH en ABEDNEGO binden zouden, om hen te werpen in den oven des brandenden vuurs.

Zij lieten zich gewillig binden in hunne mantels, hunne broeken, hunne hoeden, of tulban-

---

(*) Dit is, dunkt mij, eigenaardiger, dan zooals v. d. PALM hierbij aanteekent: «hij werd bleek, en bestierf van gramschap.» Er is toch voorafgegaan: *hij werd vervuld van blakenden toorn.*

den, en hunne (andere) kleederen (*). De staatsiekleederen werden hun niet eens uitgetrokken. En zoo wierpen ze hen in het midden van den oven des brandenden vuurs.

Het gestreng bevel van den Koning vergunde geen oogenblik tijd aan de mannen, die het vonnis ter uitvoer moesten brengen. Zij konden, of durfden voor zichzelven geen voorzorg nemen tegen de hitte van den oven. En wat gebeurde hierdoor? *Omdat de oven zoo verschrikkelijk heet gestookt was, zoo hebben de vonken*, of de uitslaande vlam, *die mannen, die* SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO *opgeheven hadden, gedood.* Zij werden in een oogenblik door den heftigen gloed verstikt; en zoo vielen zij neder op den grond. Maar die drie mannen (dit behoort nog tot het 22e vs., en het ingevulde woordje *als*, dat tusschen twee haakjes staat, moet worden weggelaten (†); zoo dat wij het 23e vers dus moeten

---

(*) Het woord, door *mantels* vertaald, beteekent, volgens v. HAMELSVELD en v. d. PALM, *hembden:* het laatste wordt door *bovenkleederen*, of door *mantels* vertolkt. Daar alles te zamen genomen beteekent: «hunne onder- en bovenkleederen,» maakte ik geene aanmerking daarop in den tekst.

(†) Zie v. HAMELSVELD, v. d. PALM, en anderen.

lezen: *maar die drie mannen*), SADRACH, MESACH *en* ABEDNEGO *vielen, gebonden zijnde, in het midden van den oven des brandenden vuurs.*

De eerste bijzonderheid in de geschiedenis van onzen tekst, heb ik dus verhaald. Ik heb u drie mannen doen kennen, die in de moeijelijkste omstandigheden getrouw bleven aan God en godsdienst; die deswege veroordeeld werden tot de verschrikkelijke straf van den vuur-oven; en aan wien dit vonnis ook werd ten uitvoer gebragt.

B. De laatste bijzonderheid, welke de geschiedenis vermeldt, en die ik nu ga verhalen, is: *hunne wonderbare verlossing*. Gij leest die vs. 24—30.

Onverwachts lezen wij in het 24e vers, «Toen »ontzettede zich de Koning NERUCADNEZAR, en hij »stond op in der haast, antwoordde en zeide tot »zijne Raadsheeren: «Hebben wij niet drie man- » »nen in het midden des vuurs, gebonden zijnde, » »geworpen?» »

De meeste kinderen zullen, denkelijk, niet weten, dat er achter in de groote Bijbels nog eenige boeken staan, die men *Apocryfe* boeken noemt; dat zijn boeken, die *niet* in het openbaar in de gemeente van God gelezen werden, waarvan zij den naam van *Apocryfe*, dat is *verborgene* boe-

ken gekregen hebben. Zij behooren niet tot den Bijbel; maar omdat het oude geschriften zijn, die men bij de Bijbel-boeken des Ouden Testaments gevoegd heeft, zijn zij niet geheel te verwerpen. Er is waarheid, maar ook veel verdichting in; en daarom hebben onze Overzetters ze niet in de gewone Bijbels, maar alleen in de groote Bijbels, achteraan, geplaatst.

In een van die geschriften leest men een gebed van AZARIA, hetwelk hij in den vuur-oven zou hebben uitgesproken; en daarop volgt een stuk, hetwelk genoemd wordt *de lofzang der drie Joden in den vuur-oven*. AZARIA (*) was de eigen naam van ABEDNEGO, volgens DANIEL I: 7. Het gebed, dat hem in den mond wordt gelegd, is buiten twijfel verdicht, en in lateren tijd opgesteld (†). Hetzelfde zal men wel kunnen zeggen van den lofzang der drie mannen. Evenwel, het is niet onwaarschijnlijk, dat zij in den vuur-oven *gezongen* hebben, en dat NEBUCADNEZAR, hun ge-

(*) v. d. PALM schrijft: AZARJA.

(†) Zie de *Inleiding* van v. HAMELSVELD, *tot het gebed van* AZARIA *enz.*, in zijne Overzetting der *Apocryfe* boeken, II. D. bl. 38.

zang hoorende, daardoor werd opgewekt om in den oven te zien (*).

'Hij zag daar iets vreemds, waarvan hij verschrikte, en daarom haastig opstond, terwijl hij het zijne Raadsheeren wil mededeelen. Daartoe vraagde hij: «Hebben wij niet *drie* mannen »doen werpen in het midden des vuurs, gebon»den zijnde?» Waarop zijne Raadsheeren het antwoord gaven: «'t Is gewis, o Koning!»

Nu sprak hij verder: «Ziet, ik zie vier mannen, »los wandelende in het midden des vuurs, en daar »is geen verderf (of *geen letsel*) aan hen; en de »gedaante des vierden is gelijk aan eenen zoon »der Goden.»

Nebucadnezar sprak als een Heiden, bij wien *een zoon der Goden*, zooveel beteekende als *iets hovenmenschelijks*, een *halve God*. Doch naderhand, beter onderrigt, noemt hij dien vierden persoon *een Engel*, in het 28ste vers. Wat zijn *Engelen?* Hemelsche dienaren van God, die Hij ook wel op de aarde zendt, om zijne bevelen te

---

(*) Zie v. d. Palm. De woorden, met welke de LXX, den overgang maken van den lofzang tot vs. 24 bij Daniel, heeft v. Hamelsveld, *t. a. p.* bl. 44.

volbrengen. Zij verschenen somtijds met grooten glans en luister. En zoo zag NEBUCADNEZAR er een in den vuur-oven, bij de drie mannen: *daarom* zeide hij: «zijne gedaante is gelijk aan *eenen zoon der* »*Goden.*» Met dien Engel zag NEBUCADNEZAR drie mannen, die gebonden geweest waren, *los* wandelen in den vuur-oven, en merkte dat zij *geen letsel* hadden van het vuur, *waarin* zij wandelden. In het *Apocryfe* Schrift wordt verhaald, dat de Engel al de hitte en gloed des vuurs naar buiten verdreef, terwijl zij, in het midden van den oven, als door een zoel windje werden verkwikt.

De Koning wil kennis nemen van het vreemde geval.

Het eerste, dat hij deed, wordt gemeld in het 26e vers. Hij ging zelf naar den vuur-oven, zoo digt bij de deur, als hij zonder gevaar kon komen, en riep tot de drie mannen (terwijl de Engel onzigtbaar geworden was): «Gij SADRACH, MESACH en »ABEDNEGO, gij knechten (of dienaren) des Al»lerhoogsten Gods, gaat uit, en komt hier!» Terwijl, deed hij de deur open maken; of mogelijk deed de Engel dit nog voor de drie mannen. En zoo kwamen zij, op het bevel van den Koning, uit den oven, uit het midden des vuurs.

Wat deed de Koning nu verder? Hij liet de Stadhouders, de Overigheden en de Landvoogden met de Raadsheeren, en dus alle de Rijksgrooten, die hier tegenwoordig waren, zamenkomen. Deze bezagen, met den Koning, die mannen, en bemerkten duidelijk, dat het vuur geene magt gehad had op hunne ligehamen; dat zelfs het haar van hunne hoofd niet verbrand was, en hunne mantels, of hunne bovenkleederen, geene verandering hadden ondergaan; ja, dat geen reuk van vuur daarover gegaan, dat is, geen brandlucht daaraan te bespeuren was.

«Nu,» denkt gij, «zal de Koning wel overtuigd geweest zijn van Gods groote magt.» Dat denkt gij regt en goed, Kinderen! Hij was daar zóó van overtuigd, dat hij zelfs tot lof van God en van die drie mannen sprak: «Geloofd zij de »God van Sadrach, Mesach en Abednego, die »Zijnen Engel gezonden en zijne knechten verlost »heeft, die op Hem vertrouwd hebben, en des »Konings woorden veranderd,» een ander gebod, dan dat des Konings gehoorzaamd, «en hunne »ligchamen overgegeven hebben, opdat zij geenen »God eerden noch aanbaden, dan hunnen God.»

En dit was het nog niet al. Hij gaf, bovendien,

een bevel, hetwelk afgekondigd werd: «dat alle »volk, natie en tong, die laster sprak van den »God van SADRACH, MESACH en ABEDNEGO, in stuk»ken gehouwen, en zijn huis tot een puinhoop »gesteld zou worden: *want*,» voegde hij daarbij: «*er is geen ander God, die alzoo verlos»sen kan.*» Gij zult zeggen: als NEBUCADNEZAR dit waarlijk geloofd had, dan had hij immers dien magtigen God *alleen* moeten eeren; maar wij zien hier, dat hij even wel nog aan andere Goden bleef gelooven. Ja, Kinderen! zóó groot is de kracht der verkeerde begrippen, die de menschen in hunne jeugd zijn ingeboezemd: deze blijven doorgaans hun nog altijd in het verstand, zelfs bij de beste overtuigingen. O! dankt er JEZUS voor, dat gij *in uwe jeugd* den eenigen waren God kunt kennen.

NEBUCADNEZAR, intusschen, toonde, dat hij het wel meende; want wij lezen op het einde: «Toen maak»te de Koning SADRACH, MESACH en ABEDNEGO voor»spoedig in het landschap van Babel;« dat is: »hij »gaf hun nog meer magt en aanzien in de rege»rings-posten, die hij hun te voren had opgedra»gen, volgens *Kap.* II: 49.»

Zoo heb ik de *twee bijzonderheden* van de *ge-*

schiedenis, die nog waren overgebleven, verhaald. Kunt gij ze nog stil in uw verstand bedenken? —— Voor die het nog niet stil bedenken kuunen, zal ik ze nog eens zeggen: Onze eerste *hoofdzaak* is geweest: *de geschiedenis* verder verhalen in *twee bijzonderheden*, waarvan de eerste was: *de veroordeeling dezer drie mannen, om in den heetgestookten vuur-oven geworpen te worden, met de uitvoering van dit vonnis*, vs. 13—23; en de tweede: *hunne wonderbare verlossing*, vs. 24—30.

II. Uit deze geschiedenis wilde ik nu *eene voorname leering* trekken. En dit is dan de tweede *hoofdzaak* der kinderpreek.

Het is allernoodigst, Kinderen! dat wij altijd *de leeringen* opmerken, die in eene geschiedenis liggen.

In de vorige Kinderpreek hebben wij reeds *uit elk* der toen behandelde bijzonderheden, *twee leeringen* getrokken. Die deze *toen* opgeschreven hebben, zal ze mij in de Katechisatie nog wel kunnen zeggen. Uit hetgeen wij *nu* behandeld hebben, zal ik *eene leering* trekken, welke *de voornaamste* van allen is, en die gij daarom te gemakkelijker zult kunnen onthouden. Gij hebt ze mij uit u zelven meermalen gezegd, als wij in de

Katechisatie over deze of dergelijke geschiedenis leerden. Gij druktet dit dan in uwe taal zeer goed uit met te zeggen: *die op God vertrouwt, heeft niets te vreezen.* Deze is de *voorname leering*, die wij trekken uit de geschiedenis, waarvan ik *nu* verhaald heb: *die op God vertrouwt, heeft niets te vreezen.*

Maar ik heb wel eens gemerkt, dat het nog al moeijelijk is om zoo heel duidelijk als het wel zijn moest, te begrijpen, wat het is, *op God te vertrouwen.* Er zijn wel groote menschen, die daar geen klaar begrip van hebben.

Ik wil mij verbeelden, dat gij daarover deze *twee vragen* doet: — Wat is het, *op God te vertrouwen?* En — gaat het vast, *dat wij dan niets kwaads hebben te vreezen?*

Uwe eerste vraag was dan: *wat is* het, *op God te vertrouwen?*

Gij ziet het in Sadrach, Mesach en Abednego. Zij waren er *gerust* op, dat God magtig was om hen te verlossen; en al deed Hij het niet, dat Hij het toch wél zou doen uitkomen, als zij maar standvastig waren.

Ziet gij dus niet, dat het *vertrouwen op God* eene *gerustheid* is, dat Hij *over alles* magt *heeft;*

zoodat Hij alle kwaad van ons kan afweren, en alle goed, naar ziel en ligchaam, in alle omstandigheden, voor den tijd en de eeuwigheid, ons kan beschikken?

Dit *vertrouwen*, of deze *gerustheid*, bij het aandenken aan God, steunt op zijne *magt*; maar wordt zeer gesterkt door het geloof aan zijne *goedheid*, *liefde* en *trouw*.

En *gaat het vast*, deze was uwe tweede vraag, gaat het vast, als wij zoo op God vertrouwen, *dat wij dan niets kwaads behoeven te vreezen?*

Het vertrouwen op God is juist geheel het tegendeel van die bange vrees, die de menschen, ook de kinderen, dikwijls hebben, als zij denken: «wij zullen dit of dat niet kunnen beko»men, hetwelk goed voor ons is;» of: «Er zal »ons iets kwaads wedervaren;» of: «daar zijn er, »die de magt hebben, om ons kwaad te doen, en »voor wie wij vreezen moeten.» De drie mannen wisten wel, dat Nebucadnezar de magt had om hen in den vuur-oven te werpen; maar zij dachten: »God kan ons toch verlossen; en zoo hij dit »niet doet, Hij kan ons, na den dood, een veel »grooter geluk doen genieten, dan hier de gunst »van den Koning Nebucadnezar voor ons zou kun-

»nen zijn.» Zij stelden niet vast, dat zij uit den vuur-oven levende verlost zouden worden; maar zij gaven zich onbepaald aan God over; bij het denken aan God, waren zij er gerust op, dat Hij het wél zou doen uitkomen; en zóó hadden zij *geen vrees*; en zij behoefden niet te vreezen, hoe verschrikkelijk het was, dat de Koning hen in den vuur-oven kon doen werpen, en dat zij daarin konden omkomen.

Zoo ook gij, lieve Kinderen! Als gij God eert en gehoorzaamt, dan kan Hij wel toelaten, dat menschen u kwaad doen; maar er is geen reden om voor hetgeen de menschen u doen kunnen, te vreezen; want God kan u *altijd helpen*; Hij kan het doen *door andere menschen*, of Hij kan het, onzigtbaar, doen *door Engelen*, die Hij nog in zijne dienst heeft en uitzendt. Als gij Hem maar wilt gehoorzamen, gij behoeft niet te vreezen of het wél zal uitkomen; want God heeft *het bestuur over alles*, en het kan Hem nooit aan *magt* of *goedheid* ontbreken; Hij zorgt *altijd* voor die Hem liefhebben en gehoorzaam zijn: dit leert de geheele Bijbel; en in het Nieuwe Verbond kunnen wij door onzen Heer Jezus Christus nog klaarder de kennis bekomen, dat het ieders pligt is, niet

te vreezen voor menschen, die alleen het ligchaam kunnen dooden; maar *veelmeer* Hem, die beide ziel en ligchaam kan verderven in de hel; ja, dat wij altijd moeten denken: «Niemand kan mij eenig »het minste leed doen, *zonder den wil onzes* »*Vaders in den hemel;* ook de haren van ons »hoofd, om het zóó met een spreekwoord te zeg- »gen, *ook de haren van ons hoofd zijn allen* »*geteld.*»

Lieve Kinderen! deze groote les, deze voorname leering: *wie op God vertrouwt, heeft niets te vreezen*, moet u dan altijd voor de oogen zijn.

Hoe gelukkig waren nu die mannen, daar God zijne magt betoonde in hunne verlossing, en de Koning hen in eer herstelde; hoeveel gelukkiger, dan zij geweest zouden zijn, als zij uit bange vrees, tegen hunne overtuiging aan, gedaan hadden, wat de Koning zoo streng van hen eischte!

Is er nu iemand, die denkt: «Ik wenschte wel *het* »*geluk* te genieten *van die op God vertrouwden:* »hoe kan ik *het leeren doen?*» Deze is *de noodigste vraag*, die gij doen kunt, lieve Kinderen! Hoort de beantwoording van die vraag. De hemelsche Vader beveelt het ons als een zeer duren *pligt*, dat wij op Hem vertrouwen; maar Hij wil ons

zelf ook *leeren*, dat wij het *doen*. Hij leert het ons door zijn Woord en Geest. Hij wilde het u nu ook leeren, door hetgeen u voorgesteld is, *waarin* gij *dat vertrouwen* zoo uitnemend *geoefend*, en zoo heerlijk *beloond* gezien hebt. Bidt, dat Hij u geve, *dit in de gedachten te houden;* en dat Hij u versterke door zijnen Heiligen Geest, om *zulke schoone voorbeelden*, waarvan de Heilige Schrift vol is, *na te volgen*. Er kunnen u reeds als kinderen of jonge lieden, zulke *gevallen* voorkomen, *waarin God alleen u helpen kan:* denkt dan: «Nu *wil God hebben*, dat ik *op Hem »vertrouw;»* en bidt dan, dat Hij het *u leere*. En als gij tot meerder jaren komt, o! er kunnen nog zoovele gevallen voorkomen; al wordt geene zoo zware proef van u gevorderd als van die drie mannen. Zij hadden het in mindere gevallen *geoefend*, en *al doende leert men*. En wilt gij het leeren? dan moet gij er vooral op bedacht zijn, om *God regt te kennen*, en *de zonde te haten:* want dat staat in den Bijbel bij malkander: «die *»Gods naam kennen*, zullen *op hem vertrou»wen;»* en op eene andere plaats: «*Vertrouwt »op den Heer* en *doet het goede.»* Gij vertrouwt, Kinderen! van uwe *aardsche vaders*, dat zij het

wel met u voor hebben. Leert God als *uwen hemelschen Vader* kennen, die uwe zonden vergeeft, en die u, volgens den Doop, tot *zijne kinderen* aannam; *zoo* zult gij, bij het denken aan God, geleid worden tot die gerustheid, die wij genoemd hebben, *op Hem te vertrouwen.*

Er is geen ander, die alzoo verlossen kan! Dit erkende NEBUCADNEZAR, schoon hij nog aan *vele Goden* geloofde. *Wij* weten nu, *dat er geen ander God is dan één. Hij alleen is magtig boven alles wat in den hemel en op de aarde is.* In den grootsten nood *kan* en *wil* Hij *helpen.* Maar, zoo als Hij *magtig* is om te *verlossen*, zoo is Hij ook *magtig* om zulken, die Hem ontëeren en voortleven in zonde, te *straffen.* Vreest Hem te aller tijd, en boven alles; en legt dat woord van JEZUS CHRISTUS, onzen Heer, in uwe harten: «*menschen* kunnen alleen *het ligchaam* «dooden, en *daarna niets doen:* maar God kan, «*nadat Hij gedood heeft, in de hel werpen.*» God te vreezen, en op Hem te vertrouwen, is de éénige, veilige, en zekere weg tot geluk.

AMEN.

VI.

JEZUS, DE GENEESMEESTER DER ZIELEKWALEN.

NAAR

MATTH. IX : 10 — 12.

Geliefde kinderen en kindervrienden, God geve u de genade, dat hetgeen wij spreken zullen, diep in uwe gedachten en harten inga!

Gij weet het, dat mijne ziekte, en het opeengepakte werk mij hebben verhinderd om *eerder* aan uw verlangen te voldoen, en *Kinderpreek* te houden. Gij weet zelve, dat ik dit gaarne doe. Ik ben dan met blijdschap weder voor u opgetreden. God heeft mijn leven gespaard, en mijne krachten ten grooten deele hersteld. Dat leven, en mijne overige krachten, zijn ook inzonderheid aan u gewijd, lieve jeugd! Gij, gij, die zoo weinig kunt doorzien, gij, die zoo ligt dwaalt en iets verkeerd zegt of doet, *gij* hebt inzonderheid in eenen godsdienstleeraar den leidsman noodig, die u waar-

schuwt voor alle dwalende paden, die u den regten en goeden weg leert tot uw geluk. Ik hope eerlang weder eenen anderen Leeraar nevens mij te hebben, dien ook uw geluk zal ter harte gaan. Intusschen wilde ik nu toch doen wat ik kan; en gij hebt wél gedaan, dat gij zoo gaarne hier gekomen zijt. Ik zal u niets dan het goede leeren. Maar dan moet gij ook *hooren*. Dikmaals zeg ik het u, Kinderen! »alle goed begint in den mensch »met *hooren*.« O! ik zie het met zoo veel droefheid, als kinderen in de kerk gedurig zitten rond te kijken, of wel eens praten. De meesten van u doen dat immers nooit, en vooral niet in de Kinderpreek? Ik hoop, dat gij *daarin* niet achteruit geleerd zult zijn. Ik zal mijn best doen, om zoo *duidelijk* tot u te spreken, dat gij het allen verstaan kunt; maar ik verwacht dan ook zeker, dat gij allen uw best doen zult om *zeer* oplettend te zijn. Ieder moet denken: »Ik ben in de kerk. »God is *overal* bij ons tegenwoordig; maar *vooral* »*in de kerk*.« Kinderen! Hij heeft, door zijne groote liefde, de Leeraars gesteld, om ook aan *uw geluk* te arbeiden. Zoo gaarne als gij wildet *gelukkig* worden, *hoort* dan naar hetgeen ik tot u wilde spreken. En laat ons met de gedachte:

»God ziet ons, en verhoort ook de stille wenschen »van ons gebed,» laat ons met die gedachte tot Hem bidden:

«Hemelsche Vader! Uwe verhevenheid en liefde »moet overal geprezen worden. Ook wij, kinde»ren, kunnen u prijzen, als wij gedurig denken »aan u; als wij gedurig voornemen, om altijd »gaarne te doen, wat u aangenaam en welgeval»lig is. *Dat alleen* kan ook strekken tot ons eigen »geluk, en tot genoegen van onze ouders, ja ook »van anderen, die ons liefhebben. Gij hebt ons »*nog meerder* lief, hemelsche Vader! Maar *wij* »*zijn kinderen.* Wij vergeten zoo ligt wat wij »weten dat goed is; en wij zijn nog zoo onkun»dig van hetgeen wij in alle gevallen spreken of »doen en laten moeten, om U welbehagelijk te »zijn. Wij hebben ook nog zoovele gebreken, »die *verbeterd* moeten worden, als wij, met reg»ten lust, altijd doen zullen wat *goed* is. Wij »danken U, dat Gij Jezus Christus, Uwen Zoon, »in de wereld gezonden hebt, om menschen, om »ook kinderen, te verbeteren, en te leiden op »den weg tot geluk. Wij danken U, hemelsche »Vader! dat Gij door Hem, en om zijnen wil,

»onze zonden vergeeft, als ze ons leed doen, en »als wij ons dan ook willen verbeteren. Maar »de *gaven van Uwen goeden geest* hebben wij »hiertoe noodig; en die hebt Gij *beloofd* denge»nen die U aanbidden. Schenk ons dan nu ook »een opmerkend verstand en een leerzaam hart. »Laat het woord, dat gesproken zal worden, eenen »blijvenden indruk op ons hebben. Geef dat wij »het niet alleen verstaan, maar ook *bewaren* en »*betrachten*. Onze Vader enz.»

Tekst: Matth. IX: 10—12.

En het geschiedde als hij in het huis van Matheus *aanzat, ziet, vele tollenaars en zondaars kwamen, en zaten mede aan, met* Jezus *en zijne discipelen.*

En de Farizeën, (dat) ziende, zeiden tot zijne discipelen, waarom eet uw Meester met de tollenaars en zondaars?

Maar Jezus, *(zulks) hoorende, zeide tot hen: die gezond zijn, hebben den medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn.*

Toen Jezus, onze Zaligmaker, op aarde was,

verkeerde Hij meest in het Landschap *Galiléa*, en wel inzonderheid in de stad *Kapérnäum*. Deze stad was in dien tijd zeer aanzienlijk en bloeijend, door handel en vischvangst; waarvoor zij ook uitnemend gelegen was, aan het Galilésche meir. Vandaar waren er ook vele tolbeambten, om de schattingen en heffingen des rijks te ontvangen. Onder deze bevond zich ook MATTHEUS, die eerst tot een leerling van JEZUS geroepen, en naderhand tot zijn' Apostel uitverkoren werd; die dit Evangelieboek geschreven heeft. Op eenen dag, dat de Zaligmaker te *Kapérnäum* was, had Hij een wonder verrigt, waarover de menigte verbaasd stond. Toen ging Hij naar den zeekant; de menigte volgde Hem, en Hij leerde ze (*). Vandaar verder gaande, kwam Hij, aan den oever van het Galilésche meir, bij een openbaar gebouw, hier een Tolhuis genoemd, waar MATTHEUS zat. Misschien waren er op dien tijd, behalve MATTHEUS, (welke ook LEVI genoemd werd), nog wel vele tollenaars in dat gebouw (†), hetwelk men zich groot genoeg verbeelden kan: want men behoeft niet aan

(*) MARC. II: 13.

(†) MARC. geeft hier aanleiding toe, Kap. II: 15ᵃ.

een klein huisje te denken, zooals ze veel bij ons, in en nabij de koopsteden zijn. Uit die menigte, riep JEZUS, MATTHEUS om Hem te volgen, dat is: om nu met Hem te gaan, en als *Zijn leerling*, dan ook bij Hem te blijven. MATTHEUS was aanstonds hiertoe gereed, ja, hij was er zeer over verblijd. Hij volgde niet alleen terstond JEZUS naar de stad, maar hij verzocht ook Hem, en de leerlingen die Hij bij zich had, in zijn huis, waar hij een gastmaal aanrigtte (*).

Wat er aan dien maaltijd gebeurde, daarvan meldt onze tekst drie dingen: vooreerst, dat *vele* tollenaars en zondaars, met JEZUS aan dien maaltijd kwamen; ten tweede, dat de Farizeërs zich daarover ontevreden betoonden; en ten derde, dat JEZUS zich verantwoordde met te zeggen: *die gezond zijn* enz. Dit *verhaal nog eens te lezen*, en het u duidelijk te doen verstaan, zal het *eerste hoofddeel* van deze Kinderpreek zijn; en in het *tweede hoofddeel* zal ik u *drie lessen voorstellen*, die wij hier voor ons zullen kunnen en moeten opmerken.

De *twee hoofddeelen* onzer Kinderpreek heb

(*) LUC. V: 29a.

ik u dus genoemd: — eerst *het verhaal nog eens lezen;* — dan *drie lessen daarin opmerken.*

I. In *het verhaal* vinden wij, zooals ik daar even gezegd heb, *drie bijzonderheden.*

A. De eerste bijzonderheid leest ge in het 10e vers: *En het geschiedde als Hij* enz. —

Gij hebt voorzeker zoo wel opgemerkt op hetgeen ik al gezegd heb, dat gij reeds weet aan welke menschen gij denken moet, als hier geschreven staat van de *tollenaars.* Zulke mannen waren, aangesteld om de tollen en schattingen voor de Romeinen te ontvangen; en zij hadden in het algemeen geene achting, ja, zij werden voor groote zondaars gehouden. Maar was dat beroep dan zondig? Neen! want dan zou Johannes de Dooper, die zoo streng was, en naderhand Jezus, het hun zeker verboden hebben. Maar die tollenaars werden gehaat, omdat de Romeinen het geld namen, dat zij ontvingen, en omdat er velen onder hen waren, die de menschen dikmaals nog meer geld afpersten, dan hun bevolen was, waarmede zij zich dan, op eene slechte wijze, verrijkten. Daarom, als er van *tollenaars* en *zondaars* ge-

sproken wordt, dan meende men geen tweederlei menschen; maar men schold al de tollenaars voor groote zondaars uit; en de Joodsche Overheden hadden hen verbannen uit de Synagogen, dat is: zij mogten in de Kerk niet komen, en werden van de godsdienst uitgesloten.

Van die menschen kwamen er velen met Jezus en zijne discipelen, in het huis van Matheus, en namen deel aan het gastmaal. Nu verstaat gij immers duidelijk, Kinderen! het 10e vers?

B. De tweede bijzonderheid in onzen tekst is: *dat de Farizeën zich daarop te onvrede betoonden, dat* Jezus *met de tollenaars en zondaars at.* Dit leest ge in het 11e vers.

Als gij te huis in uwen Bijbel, en vooral, zooals ik hoop, in de Evangelische boeken, leest, of hoort lezen, — (ouders, laat dat toch in de huisgezinnen, en bij uwe kinderen niet worden verzuimd)! — dan vindt gij, dat er *zeer dikmaals* in gemeld wordt van de *Farizeën;* en gij denkt mogelijk: «Wat waren dat voor menschen?» Hoort! ik zal u dat kort en duidelijk trachten te zeggen. Het waren meestal geleerde mannen, en

die voor stipte waarnemers van Gods geboden wilden gehouden worden; ja, die vele inzettingen hadden bij Gods geboden, welke zij zeer naauwkeurig onderhielden. Zij waren daarom zeer geacht, en hadden den roem van uitstekende vroomheid. Maar meestal, Kinderen! was het niet anders dan schijndeugd, waarop zij roemden en waarom zij geacht waren. In het openbaar, en in vele kleine dingen, betoonden zij zich, alsof zij zeer naauw gezet waren om Gods geboden te houden, ja, als wilden zij, uit vrije keuze, zelfs veelmeer doen, dan God geboden heeft; maar de voornaamste inhoud der wet, de menschen-liefde, werd van hen verwaarloosd en vertreden; in het verborgene deden zij dikmaals veel kwaad, bij voorbeeld met zonden van onkuischheid, of met onregtvaardig geld aan zich te trekken, zelfs van weduwen en weezen. Zij betoonden ook inzonderheid hun boos hart tegen JEZUS; omdat Hij hunne geveinsdheid bestrafte, en ware deugd, dat is *deugd des harte*, eischte; die men vooral in *liefde*, uit gehoorzaamheid en in navolging van God, moesten beoefenen: waarvan het tegendeel bij hen plaats vond.

Die *Farizeën*, welke MATTHEUS als de voornaam-

ste noemt, (*Schriftgeleerden* waren er ook bij (*)), namen het zeer kwalijk, dat Jezus met de tollenaars en zondaars at. Zulke menschen, die uit de Synagogen verbannen waren, werden door de Farizeën ook niet tot hunnen omgang toegelaten. Zij wilden hebben, dat Jezus, als Hij een heilig man was, gelijk zij, geene gemeenzaamheid met de tollenaars zoude hebben, maar dat Hij ze zou vermijden en schuwen, of van zich stooten, *gelijk zij deden.*

Zij durfden echter Hem zelven daarover niet aanspreken; maar zij zeiden tot zijne discipelen: *Waarom* enz.? — Volgens Lucas V: 30, zeiden zij tot de discipelen: *Waarom eet en drinkt gij met tollenaars en zondaars?* namelijk «door »uwen Meester hierin voorgegaan?» Lucas zegt: «Zij *murmureerden* hierover tegen zijne discipelen: »zij spraken met *morrend* en *mompelend* geluid, »en gaven ten sterkste hun ongenoegen te kennen.»

De handelwijze van Jezus en zijne discipelen stootte hun te meerder, omdat het, volgens de inzettingen der Farizeën, thans een *vastendag voor hen* was, en zelfs ook de discipelen van Johannes den Dooper dezen vastendag hielden. Daarom griefde het hun des te meer, Jezus en zijne disci-

(*) Marc. en Luc.

pelen nu aan zulk een gastmaal te zien; en zij stookten ook de discipelen van JOHANNES tegen Hem op: dit blijkt uit het vervolg van MATTHEUS, en vooral uit het verhaal van LUCAS.

Het kan wel zijn, dat de discipelen van JEZUS verlegen waren, wat zij aan die geleerde en vrome mannen, op zulk vragen en morren, zouden antwoorden; maar JEZUS, zoodra Hij het ongenoegen dezer ingedrongen Farizeën en Schriftgeleerden zag, en hunne vragen hoorde, *verantwoordde zich met te zeggen:* «*Die gezond zijn* enz.» Deze is in den tekst de derde bijzonderheid, die wij gelezen hebben in het 12ᵉ vers.

C. *Die gezond zijn* enz. Een duidelijk woord! Wie verstaat het niet terstond? Een geneesheer verstoot geen' kranken, omdat zij krank zijn; hij is niet voor de gezonden, maar voor de kranken.

Die gezond zijn enz. Dit is tevens hier een veelbeteekenend woord. Wie merkt niet terstond, dat JEZUS zóó bij gelijkenis sprak? Hij verklaarde er zich nader over in het 13ᵉ vers, met de woorden: *Ik ben niet gekomen om te roepen regtvaardigen, maar zondaars tot bekeering.*

Beschamend woord voor de Farizeën, verblijdend voor de tollenaars! Juist omdat zij zondaars

waren, wilde Jezus hen niet van zich stooten; juist daarom hadden zij zijne hulpe noodig. Dat zij zondaars, en welligt sommige van hen groote zondaars waren, deed Hem met deelnemend medelijden hen aanzien. Zij konden en zouden geholpen worden, als zij zijnen raad en zijne voorschriften wilden volgen. Hij was de *Geneesheer!*

Kon men van iemand, het zij hij Farizeër of tollenaar ware, kon men van *iemand* zeggen: »die is *geen zondaar;* dien zou Jezus even zoo weinig behoeven te helpen, als de geneesheer den gezonden mensch: maar dezen, als die ziek naar de ziel, en tot Hem, den geneesheer, gekomen waren, zij zouden even weinig *daarom* weggezonden waren, als de geneesheer den kranken wegzendt, of weigert te helpen, omdat hij krank is.

Wij hebben dus het verhaal van den tekst nog eens gelezen, en ik hoop, Kinderen! het u duidelijk te hebben doen verstaan. Zoo zijn wij het *eerste hoofddeel* van de Kinderpreek ten einde. En wij willen tusschen beide zingen: *Gez.* 39: 1, 2.

II. Lieve Kinderen! Gij hebt van Jezus zondaarsliefde gezongen. Gij moet die ook voor u zelven kennen. In het *tweede hoofddeel* der Kinderpreek, waarnaar ik hoop, dat gij nu verder oplettend

hooren zult, wil ik u *drie lessen voorstellen*, die wij hier voor ons zelven moeten opmerken. Ze zijn deze:

A. *Wij moeten al vroeg bedenken, of wij naar de ziel gezond of ziek zijn.*

B. *Voor elke ziekte der ziel is* Jezus *de Geneesmeester.*

C. *Wij moeten ons dan van Hem laten verbeteren en gelukkig maken.*

Ze zijn van groot belang, Kinderen! deze drie lessen. Zal ik ze nog eens zeggen? De eerste is: *Wij moeten al vroeg bedenken, of wij naar de ziel gezond of ziek zijn;* de tweede: *Voor elke ziekte der ziel is* Jezus *de Geneesmeester;* de derde: *Wij moeten ons dan van Hem laten verbeteren en gelukkig maken.*

A. *Wij*, lieve Kinderen! *moeten al vroeg bedenken, of wij naar de ziel gezond of ziek zijn.*

Misschien denkt ge bij u zelven: «Wij weten »wel wat het is *ziek* te zijn: dan is ons ligchaam »buiten staat om te doen, wat wij anders konden »en moesten doen; wij hebben benaauwdheid of »pijn; de zieke is dikwijls ontevreden; hij vindt »zich ongelukkig, en wanneer de ziekte met ge-

»waar vergezeld is, dan vreest men wel voor den »dood: want die is verschrikkelijk!» Ja, Kinderen! dat is *ziekte des ligchaams;* maar weet gij nu iets van *ziekte der ziel?* Onze ziel kennen wij minder dan ons ligchaam, en wij denken ook veel minder aan de gezondheid of ziekte onzer ziel. Wat behoort er wel tot de *gezondheid* onzer ziel? — Tot de gezondheid onzer ziel behoort: eene duidelijke *kennis van God*, die wij noodig hebben voor onze rust en ons geluk; daar behoort verder toe, dat wij God *boven alles liefhebben*, met lust en kracht om *te denken en te willen zoo als Hij het regt gaarne ziet;* er behoort ook nog toe, dat wij *tevreden* zijn, hoe ook onze uitwendige toestand wezen moge; wij zouden dan altijd *vertrouwen op God en het goede doen;* met *geloof* aan een leven na den dood, en *blijdschap* in *de hoop op dat eeuwige leven.*

Bij tegenoverstelling hiertegen, merkt gij ligtelijk, wat *ziekte der ziel* is. Zij bestaat in *onkunde* van God, of *verkeerde gedachten* van Hem; in *onlust* en *onwil* om te doen wat God welgevallig is; in *ontevredenheid* met onzen toestand; in *booze gezindheden en neigingen*, zoo als jaloerschheid, nijd, haat, twistzucht, wan-

trouwen; waaruit, in *doen en laten*, veel *kwaads* voortvloeit, met *vrees en angst*, bij de voorstelling van den dood en het leven hier namaals.

Zouden er menschen zijn, die geene ziekte of kwalen hebben naar de ziel? Ik geloof het niet. Er is wel een groot onderscheid in de ziekten en kwalen; maar niemand is hier *volkomen gezond* naar de ziel, en daarom is er niemand, die Jezus niet noodig heeft. Als gij een weinig nadenkt op hetgeen ik gezegd heb, Kinderen! dan gevoelt gij, hoe jong ook, als gij zonde doet, met liegen en ander kwaad, of als gij nijdig zijt en twist, als gij aan God niet denkt, en ongehoorzaam zijt, of als er zelfs maar booze gedachten in u opkomen, gij gevoelt dan, en moet het erkennen, dat gij ziek zijt naar de ziel. Dat moet gij wél bedenken: of zou het beter zijn, te wachten tot gij ouder zijt? — Hoe? Als men eene kwaal in het begin ontdekt, is dat niet beter? Als men er niet vroeg op bedacht is, dan wordt de ziekte erger. Zoo is het vooral met de ziekte der ziel. En wortelt het kwaad in, zonder dat men toevlugt neemt tot den geneesmeester, die ons helpen kan en wil, dan moeten wij verloren gaan; geen uitkomst of redding zou er zijn in onze ellende, niet alleen

hier, maar ook hier namaals, *en dat voor eeuwig*. Daarom moeten wij *vroeg bedenken, of wij naar de ziel gezond of ziek zijn.* Deze is de *eerste les*, die wij in onzen tekst hadden op te merken.

B. Herinnert ge u nog de *tweede les?* Zij is nog belangrijker dan de eerste. Hoe zeide ik ze ook? *Voor elke ziekte der ziel is* Jezus *de geneesmeester.*

Onze ziel kan ziek zijn, door *onkunde*, die u dikmaals verkeerd doet spreken en handelen: Jezus is de geneesmeester van die ziekte, want Hij is met zijne *leer* tot menschen gekomen, om hun de noodige kennis te geven van God, en van hetgeen zij doen moeten, om God te behagen.

Onze ziel kan ziek zijn, door *gebrek aan liefde tot God.* Jezus is de geneesmeester van deze ziekte, want Hij boezemt ons de hoogste liefde voor God in, als zijne leer ons zegt: «God is liefde;» — »*alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat* »*Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft.*»

Onze ziel kan ziek zijn, door *onlust en onwil* in ons, om te denken en te willen, zoo als God het regt gaarne ziet: Jezus is de geneesmeester van deze ziekte, want Hij wil *zijnen heiligen Geest*

schenken, om het willen en het volbrengen van al wat goed is in ons te werken.

Onze ziel kan ziek zijn, door *onrust in ons geweten*, over hetgeen wij zondig gedacht, of ook wel gesproken en gedaan hebben: JEZUS is Geneesmeester in die ziekte, als Hij belooft rust der ziele, en vergeving van alle onze verkeerdheden, indien wij slechts Zijne leer en voorschriften willen aannemen en volgen.

Onze ziel kan ziek zijn, wanneer er *booze gezindheden en neigingen* in ons zijn: JEZUS is Geneesmeester in die ziekte, als *Hij* een iegelijk van ons wil *afkeeren van zijne boosheden.*

Onze ziel kan ziek zijn, door *vrees en angst* in ons binnenste *voor den dood:* JEZUS is Geneesmeester in die ziekte, want Hij is de Redder van den dood, en Beschikker van eeuwig leven.

In één woord dan: *Voor elke ziekte der ziel is* JEZUS *de Geneesmeester.* Dit leert de Bijbel allerduidelijkst. Denkt maar aan onzen tekst, hoe JEZUS daarin sprak: welke slechte menschen er onder die Tollenaars waren, JEZUS kon en wilde hen helpen. En zóó zeide Hij ook op eene andere plaats, gekomen te zijn om *te zoeken en zalig te maken dat verloren was.* En vóór zijne ge-

boorte (Matt. I: 21), om de menschen *zalig te maken van hunne zonden.*

C. Ik haast mij, om eene *derde les* hier nog bij te voegen. Zij vloeit van zelve voort uit de tweede, en is deze: *Wij moeten ons dan van* Jezus, *onzen Geneesmeester, laten verbeteren en gelukkig maken.*

Wat moeten wij daartoe doen?

Gij moet, vooreerst, *uwe krankheden erkennen en gevoelen;* uwe gebreken en zonden niet willen verbloemen of voorspreken, maar er van overtuigd zijn, dat gij zoo zeker naar de ziel eenen Geneesmeester noodig hebt, als naar het ligchaam, wanneer gij ziek zijt. — Zonder dat, zullen wij in dien Geneesmeester geen belang stellen, noch ons tot Hem wenden.

Maar, of wij al onze krankheden kennen en gevoelen, en weten dat er een Geneesmeester is, geheel berekend voor ons, bereidvaardig om ons te helpen, dat baat ons nog niets, zoo wij ons niet tot hem wenden, in vertrouwen, dat Hij ons, onder Gods zegen, kan en wil genezen. Daarom moet gij, ten tweede, *gelooven*, op grond van uwen Bijbel, *dat* Jezus *u van God tot eenen Geneesmeester geschonken is; dat Hij het vermogen*

en den wil heeft, om u te genezen. Gij moogt er niet aan twijfelen, of Hij u wel zou willen helpen.

Ten derden: *Gij moet u*, als gij bidt, *aan* Jezus *ter verbetering opdragen en aanbevelen.* Weet gij niet, hoe gij bidden moet? doet het eenvoudig; belijdt voor Hem uwe gebreken en zonden. Zegt dikmaals in uw gebed: «Liefderijke Heer en »Zaligmaker! vergeef de zonden mijner jongheid; »help mij om een verbeterd en gelukkig mensch »te worden. *Geef mij Uwen goeden Geest.*»

En, ten vierde: *Gij moet een getrouw gebruik maken van de geneesmiddelen, welke* Jezus *aanwendt, door welke Hij uwe genezing wil daarstellen en bevorderen.*

En welke zijn die geneesmiddelen?

Jezus geeft ons *zijne leer*, om ons te verbeteren en gelukkig te maken (*).

Gij moet uw best doen, om die leer te kennen. Leest daartoe gaarne de Heilige Schriften,

---

(*) Misschien beter: en in die leer vindt gij de recepten, om van alle zielekwalen genezen te worden. Die vergelijking kon dan ook vervolgens in de voorstelling voor oogen blijven, om het eigenaardige en opheldernde, dat daarin kan uitkomen.

en vooral de Evangelische Boeken: zij kunnen u wijs maken tot zaligheid, door het geloof in Hem.

Maakt verder een naarstig gebruik van alle gelegenheid, om die kennis en wijsheid te verkrijgen; zooals van de onderwijzing in de godsdienst, en van de openbare godsdienst-oefening, die gij althands op prijs moet stellen, omdat zij van zooveel belang en zoo nuttig kunnen zijn tot verbetering uwer zielen.

Jezus gaf ons ook *den Doop* en *het Avondmaal*. Denkt veel aan uwen *Doop*, en als gij wat grooter zijt, bereidt u tot het *Avondmaal*. Door die teekenen kunt gij versterkt worden in het geloof, dat God u in genade aanneemt, dat gij tot de Gemeente van Christus behoort, dat Hij uwe zonden vergeeft, en u kracht wil schenken tot verbetering, om dus de zonden te verzaken, en in een nieuw godzalig leven te wandelen.

Jezus gebruikt ook wel *kastijdingen* tot onze verbetering. Deze zijn als bittere dranken, welke een Geneesmeester tot onze genezing aanwendt. Gij moet u dan daaraan ook onderwerpen; en de kastijdingen tot uwe verbetering aannemen: zoo zullen ze, hoewel niet aangenaam voor het vleesch,

u echter heilzame geneesmiddelen zijn voor uwe zielen.

Als er iemand zijn mogt, die u, omdat gij veel zonden hebt, ontmoedigen zou, alsof Jezus u daarom zijne hulp zou weigeren; denkt, in tegendeel, tot uwe bemoediging: «Hij weet, dat »ik Hem noodig heb: die gezond zijn, hebben »den Geneesmeester niet noodig, maar die ziek »zijn.» En neemt met een vast vertrouwen uwe toevlugt tot Hem: twijfelt nooit aan Zijne magt, maar even weinig aan Zijne gewilligheid en liefde om u te helpen. Doch onderwerpt u dan ook aan Zijne voorschriften. Volgt niet de ijdelheden en de zonden der verleidelijke wereld. Houdt daaraan vast, dat Jezus leer te gelooven, en zijne voorschriften te volgen, de *weg tot uw geluk* is.

En dat wij dit allen regt ter harte nemen, geliefde Hoorders! Het gezegde is op ons allen toepasselijk. Wij kunnen onze aarde vergelijken bij *een groot Gasthuis*. Het is vol zieken, en de ziekten zijn van onderscheiden aard; de eene is al gevaarlijker dan de andere: maar voor allen, hoe gevaarlijk ook, is Jezus een *magtig* Geneesmees-

ter; Hij is een *allervoorzigtigst* en *allerdoorzigtigst* Geneesmeester; Hij is *vol liefde en medelijden;* Hij is een *onbaatzuchtig*, een *getrouw*, een *volkomen* Geneesmeester; Hij is *de éénige* Geneesmeester. God zond Hem daartoe op aarde, en verhoogde Hem, na het lijden des doods, in den hemel. Van daar ziet Hij op dit Gasthuis, waarin wij zijn, liefderijk neder, en helpt en zaligt wie door Hem geholpen, gezaligd wil worden voor den tijd en de eeuwigheid.

«Wij danken u, dierbare Jezus! dat Gij u zoo »ook aan ons hebt bekend gemaakt. Maak ook »het gesproken woord dienstbaar aan de genezing »onzer zielen, tot verheerlijking uwer genade, »die eeuwig van ons geprezen worde!»

AMEN.

KINDERPREEK

OVER

PRED. XL : 10b.

DOOR

D. BROEDELET,
EVANGELIEDIENAAR BIJ DE HERVORMDE GEMEENTE TE PURMEREINDE.

GEHOUDEN NA HET AFSTERVEN ZIJNER OUDSTE DOCHTER.

MET EENIGE AANTEEKENINGEN.

Het menschelijk geslacht valt toch als blaadren af:
Wij worden en vergaan — de wieg grenst aan het graf —
Daar tusschen speelt een droom een treurspel met het harte;
De smart wijkt voor de vreugd, de vreugd weêr voor de smarte.

Maar 't vlugtig aanzijn, hier, 't begin van ons bestaan,
Neemt door den tegenspoed allengs in luister aan;
Eens rijpt het in het graf tot een volmaakter leven,
En daar zal de eeuwigheid den roof des tijds hergeven.

Zoo zinkt een tarwegraan in vruchtbare aarde neêr —
Zoo geeft zij 't zestigvoud en meer verdubbeld weêr.
Beminlijke eeuwigheid! wie kan u waardig denken,
En de eer der Godheid nog, door hooploos jamren, krenken?

Naar Feith. *Het graf.* bl. 50, 96.

NB. *De getalmerken* (1) (2) enz., *verwijzen op de* aantekeningen, Blz. 182 *en vervolgens.*

KINDERPREEK (1).

VOORAFSPRAAK.

Na het voorlezen van 2 Thess. IV, vs. 13—18, en het zingen van Gez. CXCII, vs. 1, 5 en 9.

Lieve Kinderen!

Gij weet allen, dat er, binnen den tijdkring van eenige maanden, verscheidene kinderen, in den bloei des levens, zijn gestorven, en welk een slag mij ook getroffen heeft. Ja, ik weet, hoeveel deel gij daarin naamt, en ik dank u allen hartelijk daarvoor. Ik weet ook, dat men eenig plegtig aandenken van mij verwachtede, aan mijne dierbare, die door den dood mij van het hart gescheurd is, om wien nog mijne tranen vloeijen. Gij hebt haar gekend, en velen van u hebben haar zeer lief gehad (2). Van haar sterven te spreken, is mij aandoenlijk, maar ik doe het gaarne; en voor u, in deze Kinderpreek, wil ik het te liever doen, omdat ik hoop, dat het u nuttig zijn kan. Ook

voor u, ouders! die lieve kinderen verloren hebt, wensch ik een woord van vertroosting te spreken. Ja, voor alle ouders en kinderen, die ik hier in zulk een groot getal zie zamen vergaderd, wensch ik nuttig te zijn. Laat ons daar God om bidden.

Goede Hemelsche Vader! wij danken U, dat wij leven en in gezondheid ons hier bij elkander mogen bevinden. Wij danken U, dat wij Uwe *kinderen mogen zijn, geboren in* Uwe *Gemeente; die in onze jeugd begunstigd worden met de leer van U en Uwen Zoon, onzen éénigen Zaligmaker en Heer; en die, als wij godvruchtig leven, ook voor den dood niet behoeven te vreezen. Laat het sterven van andere kinderen toch geenen ras verdwijnenden, maar bestendigen indruk op ons maken. Zegen ons in deze onze zamenkomst. Help den leeraar. Maak hetgeen er gesproken zal worden nuttig voor ons, en voor onze lieve ouders; ja, voor allen, die thans hier vergaderd zijn. Gedenk niet aan de zonden onzer jongheid, maar vergeef ze ons: Gij ziet toch in ons binnenste, of ze ons niet van harte leed zijn. Laat ons*

opregtelijk aan u verbonden zijn, en laat ons leven als geliefde kinderen van u, die Gij wilt opkweeken tot de genieting van een eindeloos geluk, om en door den lieven Zaligmaker, onzen Heer Jezus Christus. *Amen!*

Tekst, Pred. XI: 10, het laatste gedeelte: *de jeugd en de jongheid is ijdelheid.*

Dit boek, *de Prediker*, mijne Kinderen! is een zonderling boek. Als men het op *vele* plaatsen leest, zou men zeggen: «De schrijver is te veel «ingenomen met de genietingen dezer aarde;» — hij raadt meermalen aan, om maar te eten, te drinken en vrolijk te leven; — hij zegt: «*dit* is «des menschen deel van al zijnen arbeid, dien hij «bearbeidt onder de zon.» En op vele *andere* plaatsen verklaart hij: «alles, wat hier op aarde «is, alles, wat hier verrigt en genoten wordt, is «*ijdelheid!*» ja, hij gaat in onzen tekst zoo verre, dat wij hem hooren zeggen: «zelfs de *beste leef-*«*tijd* van den mensch, *de jeugd en de jongheid*, «is *ijdelheid!*» Laat ons:

I. Onderzocken, *in welken zin* de Prediker dit zegt; en

II. van dit gezegde *een nuttig gebruik* voor ons zelven maken.

Gij hebt dit allen, lieve Kinderen! hoop ik, wel opgemerkt: *deze* is de *hoofdverdeeling* van onze Kinderpreek: *eerst* onderzoeken, *in welken zin* de *Prediker* dit zegt; en *ten tweede*, van dit gezegde *een nuttig gebruik* voor ons zelven maken.

I. Ik begin met het *eerste hoofddeel;* wij willen onderzoeken, *in welken zin* de *Prediker* zegt: «*de jeugd en de jongheid is ijdelheid.*»

1. Men zou dit gezegde wel in dezen zin kunnen nemen: «De jeugd en de jongheid is ras «voorbijgaande; en de dood ontziet ook de schoon«ste jeugdige bloemen niet, om ook deze met «zijnen scherpen sikkel af te maaijen, die dan «ras verwelken, en blijken *ijdelheid* te zijn.»

Voorzeker is het gezegde, dat *de jeugd en de jongheid ijdelheid* is, in deze beide opzigten waarheid. Want immers, zeer ras, en als een droom, verdwijnt de jeugdige levenstijd; en ontzettend groot is het getal dergenen, die slechts een weinig levensgenot mogten hebben, en door den dood worden weggerukt.

2. Maar als wij des Predikers gezegde alleen *hierop* toepassen, zouden wij dan wel den vollen zin van deze woorden bevatten? Dit denk ik niet, Lieve Kinderen! En waarom niet? Omdat het woord *ijdelheid* in dit Boek eenen sterkeren zin heeft. Wanneer hij alles, wat onder de zon is en genoten wordt, ook de jeugd en de jongheid, voor *ijdelheid* verklaart; wanneer hij zelfs, bijna op het einde van dit Boek, in het 8ste vers van het XIIde Kapittel, uitroept: « *ijdelheid der ijdelheden*, zegt de Prediker: *'t is al* IJDELHEID! » dan geeft dit woord zeer duidelijk te kennen, dat *alles* hier beneden *geene wezenlijkheid* heeft, dat de sterveling er geene waarde aan hechten; er, op het einde, van zeggen moet: «men heeft daar niets aan!»

En is dit geene verkeerde beschouwing? Men moet onderscheid maken tusschen *volstrekte* en *betrekkelijke* waarheden. Het gezegde van den Prediker is *niet volstrektelijk*, en in alle opzigten, waar; maar het is eene *betrekkelijke* waarheid, te weten, wanneer de menschen leven willen, als of er geen toekomend leven ware: *dan* is *alles* hier beneden, dan is des menschen beste leeftijd zelfs, *ijdelheid*.

De overtuiging van den Prediker, dat er een

leven na dit leven zijn moet, deed hem zoo schrijven, dat men er bij gevoelen moet: «alles, «alles is *ijdelheid*, en heeft *geene waarde* voor «den mensch, *buiten betrekking tot een volgend «leven;* ook aan den jeugdigen leeftijd heeft men «niets, men kan er geene wezenlijkheid aan toe-«kennen, *wanneer des menschen bestaan met «zijn sterven eindigt:* want de jeugd, die de «schoone dageraad des levens is, gaat zoo vlugtig «voorbij, en er sterven in dezelve zoo vele kin-«deren weg, dat ook deze beste leeftijd voor enkele «*ijdelheid* moet gehouden worden, en er dus niets «dat wezenlijkheid heeft, voor den mensch op aarde «zijn zal, *wanneer men niet gelooft, dat er een «ander en beter leven voor hem is, een leven «ook na den dood.*» (3)

Den zin van dit gezegde des Predikers te onderzoeken, was ons *eerste* hoofddeel. Gij verstaat dien zin nu wel, Kinderen, bij de oplettendheid, die gij betoond hebt. Gij hebt nu wel opgemerkt, wat eene *volstrekte* en wat eene *betrekkelijke* waarheid is: eene betrekkelijke waarheid is *niet in allen opzigte* waar: gelooft men aan een toekomend leven, en betracht men in dat geloof de deugd, (gelijk de Prediker dit overal onder-

stelt), dan is de jeugd en de jongheid geen ijdelheid, dan heeft die leeftijd groote waarde; maar leeft men alsof er geen toekomend leven was, gedenkt men niet aan zijnen Schepper, doet men de toornigheid niet wijken van zijn hart, en verwijdert men het kwade niet van zijn vleesch, voorzeker *dan* is *de jeugd en de jongheid* zelfs IJDELHEID!

Lieve Kinderen! Gij hebt tot hiertoe zoo goed geluisterd, en het *eerste hoofddeel* onzer Kinderpreek, zoo ik hoop, wel begrepen.

II. Ons *tweede hoofddeel* is: dat wij *van dit gezegde een nuttig gebruik voor ons zelven maken*. Dit wil ik u, Geliefde Kinderen! in *drie bijzonderheden* zeggen. De eerste is: Wij moeten *gelooven, dat er een ander en beter leven voor ons is, dan het aardsche leven;* — de tweede: Wij moeten *vooral den jeugdigen leeftijd wél gebruiken;* — de derde: Bij de ondervinding der nietigheid en onbestendigheid van alles, wat wij hier hebben of genieten, moet *de verbindtenis van dit tegenwoordige met een toekomend leven*, ons *troosten*.

Kunt ge dit wel onthouden? Ja, immers? — Hoe vele bijzonderheden heb ik genoemd? *Drie.* — Welke was de *eerste?* — — de *tweede?* — — de *derde?* — —

Alles, wat ik nu verder u wil voorhouden, zal in deze drie bijzonderheden (*onderdeelen* van ons TWEEDE HOOFDDEEL) begrepen zijn. (¹)

1. Gij herinnert u nog wel het *eerste* onderdeel, of de *eerste* der drie bijzonderheden, die ik zoo even genoemd heb? *Wij moeten gelooven, dat er een ander en beter leven voor ons is, dan het aardsche leven.*

Dit volgt van zelf, omdat anders *volstrektelijk* en *in alle opzigten* waarheid zijn zou, wat de Prediker zegt: daar, *integendeel*, de Bijbel overal — de Prediker zelve — de beschouwing van *Gods wijsheid en goedheid* — en hetgeen wij bij de *ontwikkeling* en het *sterven van kinderen en jonge menschen* dikwerf zien — ons leeren: *Er is een leven na dit leven.* De jeugd en de jongheid kan dus *niet altijd* en in alle gevallen, *ijdelheid* zijn.

Het is overal de *leer des Bijbels*, dat er *een leven na dit aardsche leven* voor ons is. Als het zoo niet was, God zou dit kostelijk Boek niet voor

ons hebben laten beschrijven: want dan hadden wij alleen voorschriften noodig, hoe wij hier op aarde zouden kunnen komen tot *eer en hoogen staat*, hoe wij vele *vermaken* zouden kunnen genieten, of veel *geld* winnen; in één woord, hoe wij het best aan alle onze *begeerlijkheden* zouden kunnen voldoen; en daartoe zou *het menschelijk verstand* wel toereikende zijn. Maar om te weten, hoe wij hier leven moeten, in *voorbereiding voor een toekomend leven*, om *ook na den dood*, en dat *eindeloos*, *gelukkig* te zijn: dit kon het menschelijk verstand niet uitvinden. Daarom heeft God dit in den Bijbel laten beschrijven. Deze leert ons immers, dat als menschen ons zelfs zoo veel kwaad doen, dat zij *het ligchaam* dooden, zij dan *niets meer* kunnen doen, en *de ziel niet kunnen dooden*; — dat de Christenen, die *in den Heer*, dat is, opregt vereenigd met Christus, *sterven*, *zalig zijn*; — dat *de dooden* ook *zullen worden opgewekt*; — en dat dan de goddeloozen zullen gaan in de *eeuwige pijn*, maar *de regtvaardigen in het eeuwige leven* (*).

De Prediker heeft dit ook zeer wel geweten,

(*) Matth. X: 28. Openb. XIV: 13. Joh. V: 28, 29. Matth. XXV.

en zijn Boek geschreven, om te leeren, dat, zonder het geloof aan een toekomend leven, alles ijdelheid is; en daar het ongerijmd is, dat, met betrekking tot den mensch, alles *ijdelheid* zijn zoude, men de oplossing van het raadselachtige, dat hier is, zoeken moet in de verbindtenis van het tegenwoordige met een toekomend leven: daarom spreekt hij in dit Boek zoo dikmaals van *het gerigt* (*), hetwelk hij toch ook duidelijk zegt, in het tegenwoordig leven geen plaats te hebben (†), en derhalve niet anders, dan in het toekomende kan worden verwacht; — hij spreekt ook wel van de neiging in het hart der menschen, tot hetgene meer en duurzamer is, dan de aardsche dingen, de neiging tot het *eeuwige* en *bestendige* (§); — de voortreffelijkheid van den geest boven het stof, merkt hij daarin op, dat, terwijl het ligchaam tot de aarde wederkeert, *de geest* tot God keert (⁎); en besluit zijn Boek, met *de vreeze Gods*, en *het houden van zijne geboden*, als de *hoofdzaak van alles* op te geven, *daar God ieder werk in het gerigt zal brengen* (**).

(*) Kap. III: 17. V: 7. VIII: 12, 13. XI: 9. XII: 14.
(†) Kap. IX: 2, enz. (§) Kap. III: 11.
(⁎) Kap. XII: 7. (**) Kap. XII: 13, 14.

De *beschouwing van Gods wijsheid en goedheid* leidt ook van zelf tot het besluit, dat er een leven *na* dit leven is.

Hoe? Mijne lieve Kinderen! Zouden wij *kunnen* denken, dat God, die zoo wijs en goed is, den *redelijken mensch* alleen bestemd zou hebben om te eten, te drinken, een weinig levensgenot te hebben, en dikwijls in den bloeijendsten leeftijd afgesneden, voor eeuwig vernietigd te worden? Zouden *alleen tot dat einde* die schoone vermogens geschonken zijn, die in den dageraad des levens zoo dikwijls het ouderhart verblijden?

Dat de schoonste bloemen ras verwelken; — dat wij alles, wat in de zigtbare wereld *leven* ontvangen heeft, aan *den dood* onderworpen zien, is niet zoo vreemd, als dat wij *den redelijken mensch* in het algemeene sterflot zien deelen, en dat, zelfs buiten bijzondere rampen, van degenen, die geboren worden, de helft binnen den tijd van zeventien jaren wegsterft: maar boven alles, wat vreemd is, zou dit het meest vreemde, en onmogelijk met de wijsheid en goedheid van den Schepper overeen te brengen zijn, dat niet alleen het zigtbare, dat is, *het ligchaam*, wegsterft; maar ook het onzigtbare, dat in ons denkt,

het beginsel der redelijkheid, 't welk wij *ziel* of *geest* in ons noemen, bij het sterven des ligchaams, geheel wierde vernietigd. Neen! Kinderen! is alles hier beneden, in het leven van den mensch; is *de jeugd en de jongheid zelfs*, op zichzelve beschouwd, *ijdelheid;* dan moet even dit, wanneer wij bedenken, hoe wijs en goed God in alle zijne werken is, ons overtuigen, dat dit aardsche leven niet het geheele aanwezen van den mensch kan uitmaken, *dat er een leven is* na *dit leven.*

Hetgene wij, bij de *ontwikkeling* en het *sterven van kinderen en jonge menschen*, dikwerf *zien*, bevestigt ons hierin.

Ik zou *vele* voorbeelden kunnen aanvoeren, maar hoe lang zou dan mijne rede worden! Gij vergunt mij, Waarde Hoorders! ja gij verwacht en verlangt het, dat ik van mijne lieve ontslapene spreke; gij inzonderheid, Kinderen! die haar bijzonder gekend en lief gehad hebt. Maar wanneer ik mijne ondervinding met haar aanvoere, tot bewijs voor de onsterfelijkheid, zoo is het slechts *ten voorbeelde.* Ik weet, dat vele onderharten er dergelijke ondervindingen bij kunnen voegen; en, met gevoel van de goddelijke ver-

troosting, welke hierin is, beweer ik, dat zulke ondervindingen ons moeten leiden tot het geloof, dat er voorzeker een *leven* is *na dit leven*.

Als mijn diep getroffen hart zich herinnert, welke *schoone vermogens* in hàar gelegd waren, hoe gelukkig dezelve zich ontwikkelden, tot welke hoogte zij gebragt waren, en wat ze nog beloofden, toen deze jeugdige plant, in haren schoonsten bloei, werd afgesneden; — als zich die edele geest aan mij vertegenwoordigt, die van jongs af in haar kennelijk was, en ons zoo menige vreugde gaf, dan moet ik, *of* aan alles, wat mij klaar en zeker voorkomt, twijfelen, en in hopeloosheid wegzinken; *of* mij even hierdoor overtuigen, dat *die edele geest*, met het sterven des ligchaams, *niet heeft opgehouden te bestaan*.

De overtuiging hiervan wordt te sterker in mij, als ik bedenk, hoe zij van jongs af lust had om aan haren Schepper te gedenken. Zij was een voorbeeld in ons huisgezin. Hare vroege leerzaamheid, hare stille gehoorzaamheid en tevredenheid maakten haar de lieveling van elk, die haar kende. Haar lust was altijd in de godsdienst; het den-

ken aan God, en het bidden, ook alleen en uit haar zelve, was reeds zeer vroeg behoefte voor haar hart (*). Zij had nog haar *vierde* levensjaar niet bereikt, toen zij vaardig, en met gevoel, las. Hetgeen den eersten kinderlijken leeftijd aanbelangt, Kinderen! als gij zoo heel lief zijt, dat vergeten ouders nooit. Zoo is ook nooit vergeten, dat het eerste versje, hetwelk onze lieve JETJE, zoo als ik gezegd heb, nog geen vier jaren oud, geheel uit zich zelve, voor hare moeder las, dit was: *Ik ben een kind, van God bemind, en tot geluk geschapen. Zijn liefde is groot* enz. Zij leerde het van buiten, en zeide het zeer gaarne op. — Een ander lievelings-versje van haren vroegsten leeftijd, was: *Die, in zijn jeugd, Het pad der deugd Heeft ingeslagen, En 't goede doet* enz. Beide uit het onwaardeerbaar boekje: *Kleine Gedichten voor Kinderen*, van den zaligen VAN ALPHEN. Hij moet een uwer beste vrienden zijn, Kinderen! In dat boekje leeft hij nog voor u, nadat hij gestorven, en reeds lang in den hemel is. Wanneer gij u hem als gestorven voorstelt, en bedenkt, dat gij als kinderen zelfs, al kunt sterven, leert dan ook eens dit versje, hetwelk de lieve afgestorvene, van welke ik spreek, toen zij

wat verder gevorderd was, zoo gaarne en met veel gevoel kon opzeggen:

Mijn lieve kinders! schrikt toch niet,
Wanneer gij doode menschen ziet, enz.

De eerste verzen uit het Psalmboek, die zij zelve koos, en van buiten leerde, waren: Ps. LXVIII: 10. *Geloofd zij God met diepst ontzag*, enz.; en Ps. LXXXIV: 6. *Want God, de Heer, zoo goed, zoo mild, Is t' allen tijde een zon en schild*, enz.

In het Evangelisch Gezangboek zijn weinige schoone verzen, die zij niet van buiten kende, en dikwerf met gevoel zong of opzeide. Dit was haar zoo eigen, dat zij (ik kan het niet zonder aandoening verhalen; maar Gods genade ontvange voor *dit gevoel* in haar, en de *vertroosting*, die wij daardoor hebben, de eer en dankerkentenis!) dat zij, zeg ik, des Donderdags vóór den Zondag van haar sterven, een oogenblik alleen liggende, stil, maar toch verstaanbaar, toen hare moeder terugkwam, zong:

Jezus leeft, Hij is verrezen;
Jezus leeft in eeuwigheid!

Ik zal eeuwig bij Hem wezen;
Dat heeft Hij mij toegezeid;
Eens zal ik, als Hij, verrijzen,
Juichend opstaan uit mijn graf,
En dien Heiland eeuwig prijzen,
Die mij 't eeuwig leven gaf (*).

Zij zou voortgegaan zijn, maar werd hier gestoord door de zorgvuldige moeder, met de herinnering, dat het zingen voor hare borst nu niet goed was; en zij antwoordde daarop: «Och moeder! ik dacht er zoo op, en zong, eer ik het wist.» Maar toen verzocht zij, dat hare moeder de twee daarop volgende verzen van dat Gezang voor haar zingen zou, die dat met tranen deed, en aan wie zij het laatste vers, regel voor regel, voorzeide.

Zulk eene jeugd en jongheid was *geen ijdelheid*, maar had eene hooge waarde; zulk een *dageraad* beloofde, met allen grond, *den schoonsten dag*: en is dit zoo? dan is er *een toekomend leven:* want zij is hier — afgesneden.

Deze overtuiging, nog eens, beklimt den top

(*) Gez. CLXXXII: 2.

in mijn gevoel, als ik mij *haar onvergetelijk, voorbeeldig sterven* herinner.

Gij zult mij verschoonen van dit in het breede te verhalen; maar o! die morgen, die morgen, nu vijf weken geleden! nimmer zal hij mij uit het geheugen gaan, en voor de geheele wereld zou ik hem niet geven. Eerst zag ik hare worsteling met *de liefde tot het leven.* Na met haar gesproken en gebeden te hebben, gaf zij zich onbepaald aan God en Zijnen wil over, en zeide: «*ik wil wel sterven!*» — Toen zij, naderhand, ons allen zag schreijen, zeide zij: »Schreit niet om «mij, ik ben gelukkig! ik ben gelukkig!"» — «Schreit zoo niet; ik ga naar God!» — Tusschen hare hevigste benaauwdheden, zeide zij, omtrent twee uren vóór haar sterven:

> God kent alleen het naaste pad,
> Dat uitloopt de hemelstad:
> Hij weet, wanneer in ons gemoed,
> Of smart, of blijdschap voordeel doet (*).

En dat afscheid nemen van ons, hare ouders, broeders en zusters, ieder in 't bijzonder — van eene

(*) Gez. XX: 4.

vriendin — van hare Leermeesteres en Onderwijzers — van elk, die bij haar kwam; — dat rustig nederliggen, nadat zij alles, wat haar, ten opzigte van anderen, op het hart lag, zoo treffend gezegd had, nu ingekeerd tot zich zelve, zoo blijkbaar biddende — en zonder eenige vrees den laatsten ademtogt inwachtende, — terwijl zij nog, met hare klare stem, zoo duidelijk, geen kwartier uurs vóór haren dood, zeide: «Het gezigt is »mij gebroken! ziet gij? *Ik kan niet meer zien!*» Waarna men zeer zacht eenige afgebrokene woorden van haar hoorde, en een enkel oogenblik vóór zij den adem uitblies, verstaanbaar: «VADER! *in »uwe handen beveel ik mijnen geest!* — —» Ik kan het niet breeder verhalen. —

Liever vraag ik hier: kan *die geest*, die, tot de laatste oogenblikken, zoo helder was, en zoo aan God verkleefd; die geest, dien zij stervende haren Schepper aanbeval, *kan die geest, bij dat sterven, op eens zijn uitgebluscht?* Neen! neen! *In dat sterven zelf* is een *bewijs* voor die groote waarheid: «*Er is een leven na dit leven.*»

«Er is een leven na dit leven:» daarvan zijt gij

nu overtuigd, dit gevoelt gij, zoo ik hoop, Kinderen! Denkt er veel aan, hoe wij hebben opgemerkt: dat niet alleen de Bijbel, overal, — ook de *Prediker*, in dit boek, — en die *wijsheid*, die *goedheid* van God, die in de geheele natuur zoo kennelijk is, — ons dit duidelijk, zeer duidelijk, leeren; — maar ook menig *voorbeeld*, gelijk in hetgeen ik verhaald heb, de onsterfelijkheid als *aanschouwelijk* maakt, bij het sterven (6). *Wij moeten*, dus, vastelijk *gelooven*, *dat er een ander en beter leven voor ons is*, *dan het aardsche leven.*

Lieve Kinderen! Ik moet nu eindigen. Gij hebt met zoo veel belangstelling geluisterd. — Maar neen! ik zie het wel: gij wilt, dat ik nog wat zeggen zal van hetgeen wij de *tweede* en *derde* bijzonderheid van het tweede hoofddeel dezer Kinderpreek hebben genoemd. Ik wil het ook gaarne: maar ik zal mijn best doen, om er zeer kort enkel het noodigste van te zeggen.

2. Herinnert ge u dan nog de *tweede bijzonderheid*, in welk ik het *nuttig gebruik van dit gezegde des Predikers* u wil aanwijzen? Zij was deze:

«*Wij moeten vooral den jeugdigen leeftijd* »*wél besteden.*»

Kinderen! Als gij vroeg moest sterven, zoudt ge dan ook niet wenschen, *na uw sterven*, gelukkig te zijn? Maar dan moet *uw leven* ook daarnaar zijn ingerigt.

De Prediker heeft te voren gezegd: «verblijd »u, o jongeling! in uwe jeugd, en laat uw hart »u vermaken in de dagen uwer jongelingschap, »en wandel in de wegen uwes harten, en in de »aanschouwing uwer oogen;» wanneer gij *dat* nu doen wilt, zonder te bedenken: *dat God u om alle deze dingen zal doen komen voor het gerigt;* dan gaat uw beste leeftijd verloren, en is, zoo als de Prediker zegt, *ijdelheid.* Zoo is het voorzeker ook, wanneer gij, integendeel, u wilt overgeven aan *gemelijkheid* en *verdrietelijkheid*, geheel anders dan de Prediker gezegd heeft in het begin van ons tekstvers, waarin de leering was: «uwe vrolijkheid moet wel gematigd zijn; maar »gij moet, echter, vooral in den jeugdigen leef»tijd, niet gedurig *gemelijk* en *verdrietig* zijn »want hierbij ook zou uwe jeugd, de dageraad »van uw leven, *ijdelheid* zijn.»

En hoe gaan wij dan midden door? denkt

mogelijk iemand. Ja, ik wenschte dat gij allen dacht: «Wij willen toch onzen jeugdigen leeftijd »wél gebruiken: maar wat moeten wij dan daartoe »doen?» De Prediker geeft den besten raad, als hij zegt: *«gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap!»* (*) Wat hiertoe behoort, hebben we in eene andere Kinderpreek verklaard. Als ge, in uwe jeugd, God voor oogen houdt, aan uwen Schepper gedenkt, om Hem lief te hebben, te vertrouwen en te gehoorzamen, dan zult ge geen hartzeer hebben, wanneer ook alles zich niet naar uwen zin wil schikken; het aandenken aan Hem, en aan het toekomend gerigt, zal u bewaren voor eene losse en zondige vrolijkheid; gij zult uwe ouders en onderwijzers eeren, zoo als God geboden heeft; gij zult gedurig bidden; en bij het onderzoeken van zijn woord, bij het opmerken op uwen pligt, zal Hij u Zijn verborgen onderrigt doen genieten, om uw denken en spreken, uwe handelingen en begeerten, zoo in te rigten, dat ge *uwen jeugdigen leeftijd* wél besteedt, en *deze* voor u van de grootste waarde zij.

(*) Kap. XII: 1.

En hier kan ik weder het voorbeeld mijner dierbare afgestorvene herinneren. — Sommigen denken: «als wij altijd zóó wilden doen, als ons ge»zegd wordt in de preken en katechizatiën, wel! »dan zouden wij weinig vreugde hebben!»

Ei! herinnert ge u niet, hoe mijne lieve afgestorvene, bijna altijd, *weltevreden en vrolijk* was? Daarom was zij ook zoo geliefd. Maar hare vreugde was in het goede: en die vreugde kunt *gij ook* genieten. De tevredenheid bij u zelven, als gij aan God denkt en van het kwade wijkt, met het genoegen, dat aan het goeddoen altijd verbonden is, is ontwijfelbaar van grooter waarde, dan alle uitbundige en loszinnige vrolijkheid. En dan alleen zult gij ook zonder angst en schrik aan het sterven kunnen denken, met de hoop om na het sterven gelukkig te zijn. Of is het voorbeeld van dat sterven, dat ik u heb voorgesteld, niet begeerlijk? Tracht dan daarnaar; en laat *dit* uw *gebed tot God* zijn, hetgeen wij nu, tusschen beide, willen zingen uit het 187e Gezang, het laatste vers:

Leer mij, o God! hier streven enz.

Denkt niet, lieve Kinderen! «Het is tijds genoeg

»om daaraan te denken, als wij wat ouder ge»worden zijn.» Zou het niet jammer zijn, als *de dageraad van uw leven* ijdelheid, en van geene waarde voor uw volgend leven was? Maar is er ook wel iemand, die weten kan, of hij zal blijven leven? Wat met andere kinderen, en met mijn lief kind, gebeurde, die in den besten leeftijd werden afgesneden, dit kan immers *met u* ook gebeuren. Alles moet u derhalve dringen, om *uwen jeugdigen leeftijd wél te gebruiken.*

In dit Heiligdom, onder gindsche zerk, rust mijne ontslapene; of liever, dáár bragt ik haar dierbaar lijk. Mijne vijf zonen stonden nevens mij, en toen de doffe klank van het gezonken lijk gehoord was, sprak ik tot hen. Mag ik mij verbeelden, zóó ook, als bij haar graf, tot u te spreken? Het meeste van die aanspraak wilde ik zoo gaarne, lieve Kinderen! *op u ook* toepassen. Ei! hoort mij, als staande voor het nog open graf: hoort de taal van eenen liefhebbenden *vader*, die u allen ook, als zijne geliefde kinderen, zoo gaarne wenschte gelukkig te zien:

«Dáár ligt haar stoffelijk deel in het graf! Het »is *zaad*, aan de aarde toebetrouwd; de kiem

»van een hemelsch ligchaam is daarin, die niet »vergaan zal, wanneer ook het grove bekleedsel »tot stof zal keeren. Het is *gezaaid* in *verderfe-* »*lijkheid;* het wordt *opgewekt* in *onverderfe-* »*lijkheid.* Het is *gezaaid* in *onëere;* het wordt »*opgewekt* in *heerlijkheid.* Het is *gezaaid* in »*zwakheid;* het wordt *opgewekt* in *kracht.* Een »*natuurlijk ligchaam* is er *gezaaid*, een *gees-* »*telijk ligchaam* wordt er *opgewekt.*»

«Haar beter deel, haar altijd denkende, altijd »naar het onzigtbare en hemelsche strevende *geest*, »is intusschen boven, in de nabijheid van dien »JEZUS, dien zij lief had, wien zij, van de jeugd »af, navolgde, in haar leven en in haren dood.»

«Mijne Kinderen! wilt gij deelen in *haar geluk?* »Wilt gij *haar* eenmaal *wederzien* in de gewes- »ten der zaligheid? Volgt dan *hare* voetstappen »na. Uit haar graf roept zij u toe:» «Ziet, lieve » »broeders! hoe ik zoo ras, in den bloeijendsten » »leeftijd, als eene bloem des velds, ben afge- » »sneden. Ook *gij* — kunt alzoo afgesneden » »worden.» »

«En — bij deze herinnering, vraagt de afge- »storvene aan uw hart:» «*Hebt gij voor mijne* » »*nagedachtenis iets over?*» — — — «Belooft

»hier, bij haar graf, dat gij voornemens zijt, in »uwen toekomenden wandel, haar godvruchtig en »deugdzaam gedrag na te volgen. — — —

«— — O! bidt er God bij om Zijnen Heiligen »Geest. Vertrouwt niet op eigen kracht. De te»genwoordige indrukken en voornemens kunnen »ras vervliegen. De verleidingen der wereld zullen »u weder aanlokken. — — —

«Wat ik aan haar sterfbed tot haar zeide, wat »hare moeder haar getuigde, dat getuig ik hier, »bij haar graf: *Zij heeft ons nooit verdriet aan»gedaan;* zij was, ook in het verbeteren harer »kinderlijke gebreken, en in het kiezen van den »goeden weg, ons *altijd tot vreugde.* Zij gaf haar »hart aan God en Jezus, — niet aan de wereld. »Daarom kon zij ook stervende zeggen, en roept, »als het ware, nu nog ons allen toe uit haar graf: » »*Schreit niet om mij: ik ben gelukkig! ik* » »*ben gelukkig!*» »

«Als wij allen gestorven zijn (en daar zijn niet »vele jaren toe noodig), dat dan *niemand* van ons »gemist worde dáár, waar haar beter deel thans »is; waar zij ons wacht; maar *waar wij niet* »*komen kunnen, ten zij wij denzelfden weg* »*met haar kiezen en bewandelen.*»

«Ik wil u voorgaan, mijne Kinderen! in het »geloof en in de hope des eeuwigen levens.»

«Wie weet, hoe ras *mijn taak* hier is afge»daan. — — Mogt gij dan, die mij overleeft, met »zielrust kunnen staan bij mijn graf! Mogt gij »dan denken kunnen: *Hij heeft ons geleid*, — »*hij is ons voorgegaan*, — *op den weg ter za*»*lige onsterfelijkheid!* — Dit graf van onze dier»bare afgestorvene, het aandenken aan deze pleg»tige oogenblikken blijve ons heilig! — Onver»getelijke doode!

»Eerlang zal ik met u rusten,
»'k Rijp al vast voor de eeuwigheid;
»'k Staar vast op die blijde kusten
»Waar mij eeuwig heil verbeidt.»

Laat ons dat versje nu nog zingen; en dan zal ik mijne rede besluiten: Gez. 182: 4.

Vrome, vroeg gestorven vrienden! enz.

3. Zal ik nu nog veel behoeven te zeggen van deze laatste leering? *Bij de ondervinding der nietigheid en onbestendigheid van alles, wat wij hier hebben of genieten, moet «de verbind-*

»*tenis van dit tegenwoordige met een toeko-*
»*mend leven,*» *ons troosten.*

Er zijn wonden, welke rede en tijd, maar vooral de godsdienst, verzacht, doch die de eeuwigheid alleen kan heelen. Ouders, die uwe lieve kinderen u ontrukt zaagt! zij zijn niet verloren: zegt met DAVID: IK *zal wel tot hen henen gaan; maar* ZIJ *zullen tot mij niet wederkeeren.* Zij zijn in een ander en beter vertrek van het groote huis des hemelschen Vaders. *Hun geluk*, zoo veel zij in vroegen leeftijd gestorven zijn, en Gods beloften in CHRISTUS niet hebben verworpen, *hun geluk is in veiligheid.*

Ouders! broeders! zusters! of ook anderen, die tranen stort over dierbaren, die gij lief hebt, en nu zoo mist! Ja, bij het gemis, als gij daar alleen op ziet, zijt gij gereed te zeggen: «alles »hier beneden, ook de jeugd en de jongheid, is »ijdelheid!» Maar ziet op het *toekomend leven*, zoo naauw verbonden met het tegenwoordige. O! welk een zachte balsem stort dit in de diepste wonden!

Ouders! wat gevoelt gij, wanneer gij een kind tot eenen goeden stand gebragt hebt? Welk eene zachte rust en belooning voor uwe zorgen! — Wat

er van uwe nog overgeblevene kinderen worden zal, is onzeker; maar is er één in den hemel, daarin zijn zeker uwe zorgen, en uwe gebrekkige pogingen, beloond: de eeuwige wijsheid bragt hen tot eenen hoogeren stand. Zij verhuisden slechts. Zij gingen vooruit. Er was eene plaats, voor hen geschikt, opengevallen in de wereld hierboven (7). Zij waren planten voor den hemel. In eenen beteren grond, onder een beter opzigt, dan het onze, in eenen stand, voor welken zij geboren, en, korter of langer, door u opgekweekt werden, bloeijen zij; en, prijkende met schoone vruchten, zult gij hen — *wederzien*, zoo gij slechts in geloof en godsvrucht Hem aankleeft, *die hen en ons heeft lief gehad.*

Droogt uwe tranen. Denkt aan de eeuwigheid. Gewent u, dit kortstondige en op zich zelf zoo ijdele leven, te beschouwen als ten naauwste verbonden met een toekomend en hooger leven. Staart niet te veel op de donkerheid des grafs, maar *meer* op het licht van de verblijfplaats der zaligen; plaatst *dood* met *opstanding*, kinderlijke *onschuld*, of ontluikende beginselen der zaden van *godsvrucht*, met *heerlijkheid*, in hetzelfde oogpunt.

Ouders, die nog kinderen hebt! Het gehoorde spore u aan, om die lieve telgen, die gij nog aan uw hart moogt drukken, voor God en voor den hemel op te kweeken: want hoe ras, ach! hoe ras kunt gij ook hen den laatsten snik zien geven!

En, jong of oud, onze dagspreuk zij: *Van alles, dat gehoord is, is het einde van de zaak:* VREEST GOD EN HOUDT ZIJNE GEBODEN; WANT DIT IS DES MENSCHEN AL (*). Hierdoor alleen zal *ons leven op aarde*, en vooral *de dageraad des levens*, geen *ijdelheid* zijn, maar van de grootste waarde. Amen!

NAZANG: Ps. LXVIII: 10.

Geloofd zij God met diepst ontzag, enz.

(*) PRED. XII: 13.

AANTEEKENINGEN.

(1) KINDERPREEK. Blz. 153.

Onder de goede instellingen, bij mijne geliefde Gemeente te *Purmerende*, behoort voorzeker, dat, sints omtrent twaalf jaren, eenmaal ter maand, of wel alleen in den winter, en dan, zoo veel mogelijk, tweemaal in iedere maand, des Zondags avonds eene *Kindergodsdienstoefening* gehouden, en dus bepaaldelijk *tot kinderen*. over hunne wezenlijkste belangen, gesproken, *met kinderen* tot God gebeden wordt. Het ruim der kerk is dan gewoonlijk geheelenal met kinderen, die men echter bepaald heeft boven de zeven jaren oud te moeten zijn, vervuld; en zij, die in het jaar 1810 tot de jongsten, voor welke deze inrigting gemaakt werd, behoorden, wonen nog als volwassenen, met hetzelfde genoegen, de Kinderpreek bij; doch kinderen van zeven tot vijftien jaren, hebben dan eigenlijk alleen regt op de zitplaatsen vóór den Predikstoel, en verder in het ruim, zoo veel ze voor hen noodig zijn, komende tot dat einde een weinig vroeger ter kerke; terwijl ouders en kindervrienden, dikmaals in grooten

getale, de plaatsen, die rondom nog open zijn, innemen. Meermalen is dit een zeer aandoenlijk en treffend gezigt!

Op den 9^en^ December 1821, was ik aan de beurt van de Kinderpreek — liever noemde ik ze *Kindergodsdienstoefening;* maar de naam van *Kinderpreek* is er voor in gebruik; — doch deze mij onvergetelijke dag was de sterfdag van mijne dierbare JOHANNA HENRIËTTA, onze oudste dochter, die, had zij den 31^en^ December mogen beleven, den ouderdom van zeventien jaren zoude hebben bereikt. Er was geene gelegenheid, en ik was ook naauwelijks in staat, om eerder dan den 13^en^ Januarij 1822, de Kinderpreek te houden. De indruk, dien haar sterven gemaakt had, noopte mij, om tot de kinderen onzer Gemeente, en vele anderen, die zamengekomen waren, toen, te spreken over hetgeen waarvan mijn hart zoo vol was; en ik weet, dat ik niet te vergeefs gesproken heb. Van onderscheidene kanten verzocht men mij de lezing van het geschrevene. Ik geef het, met de bede tot God, dat het, ook nog in ruimeren kring, eenig nut moge stichten; en heb er alleen bij te berigten, dat ik het met bekorting, en, zoo ik mij vleije, nog meer in den kindertoon dan ik had kunnen schrijven, heb uitgesproken; hetwelk mij tot verschooning strekke, wanneer men oordeelen mogt, dat deze Kinderpreek, zoo als zij in het licht komt, te lang is, en hier of daar de kindertoon, waarop ik mij echter bevlijtigd heb, gemist wordt. — Belangstelling hield bij het hooren de oplettendheid der kinderen, ten einde toe, gespannen; wanneer dit bij degenen, dien men dit stukje in handen geeft, minder het geval mogt zijn, ligtelijk kunnen zij het

voor eenigen tijd nederleggen, en een weinig nadenken, eer zij het ten einde lezen. God make het dienstbaar tot hunne opwekking en aansporing, om te gelooven aan een toekomend leven, en zich te laten leiden tot die godsvrucht en deugd, welke uit dat geloof eigenaardig voortvloeit!

(2) Blz. 153. *Gij hebt haar enz.*

Zij werd opgeleid tot het vak van onderwijs. Bij alle de kinderen was zij zeer geliefd; en zonder iemands tegenspraak te vreezen, mag ik zeggen: Zij was ook de geliefde in hare gezelschappen, in haren kleinen vriendenkring, op de katechizatiën, en bij elk, die haar kende.

(3) Blz. 158. *Wanneer men niet enz.*

Sints, voor meer dan twintig jaren, DE PERPONCHER zijne *korte omschrijving van den* PREDIKER, *met de toepassing des sleutels in denzelven te vinden*, gaf; en ik die met geen klein genoegen las, kwam mij dit oogpunt van het anders zonderling en onverklaarbaar Boek altijd belangrijk voor. Men leze ook den schoonen *Inhoud van dit Boek* in den BIJBEL van onzen grooten VAN DER PALM; wiens vertaling van mijnen tekst: *de jeugd en de dageraad zijn ijdelheid*, in den zin van de daarbij gevoegde aanteekening, mij, echter, hier een te bekrompen oogpunt gaf. Dat intusschen het woord door *jongheid* vertaald (in het Oude Testament alleen te dezer plaats voorkomende), op den *dageraad* zinspele, is buiten allen twijfel. De *jeugd* is de *dageraad* des levens: niet dan be-

trekkelijk kan *deze*, zoo als ik hoop te hebben doen gevoelen, in den sterken zin, waarin de PREDIKER het woord gebruikt, *ijdelheid* zijn.

(4) Blz. 160. *Onderdeelen van enz.*

Wij zijn gewoon, de kinderen daarop te oefenen, dat zij eene schets, of schetsje, van de gehoorde Kinderpreek maken: daarover wordt in die week gekatechizeerd. Zij moeten dus in hetgeen zij hooren, duidelijk de *hoofddeelen* en *onderdeelen* (welke laatste zij weder in eerste onderdeelen, tweede enz., onderscheiden), kennen. In het woord *bijzonderheden*, hun zeer bekend, heb ik mij naar hunnen spreektrant geschikt. — Alzoo trachten wij de kindergodsdienstoefening ook dienstbaar te maken, om hen op te leiden tot het verstandig bijwonen der godsdienstoefeningen in rijpere jaren: van welk nut der Kinderpreken reeds onder ons treffende voorbeelden zijn. Eene belangrijke nalatenschap zullen mij en den mijnen altijd zijn en blijven, een aantal schetsen van mijn dierbaar kind, die van haar dertiende jaar af, tot Zondags vóór hare ziekte, meestal van elke gehoorde preek iets opteekende, en somtijds hare schetsen, tot mijne verbazing, geheel volledig schreef.

(5) Blz. 166. *Haar lust was altijd enz.*

In hare *vroege behoefte aan God* zie ik een blijk, dat al het goede in haar Gods werk was: daardoor gaf Hij ons den goeden grond, dien wij bewerken konden; wij deden het

gebrekkig; maar Hij zegende het. Eeuwig wenschen wij, met haar, aan Zijne rijke genade dank en eere toe te brengen. *Uit Hem, en door Hem, en tot Hem, zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid!*

Ook door lijden werd zij gevormd. — En wie gaat ten hemel, zonder vorming door lijden? — Onvergetelijk is ons vooral, hetgeen voorviel, toen zij weinige maanden over de *vier* jaren oud was, hetwelk ik hier met een woord moge bijvoegen. Te weten: in Maart 1809, had zij een zwaar ongeval, door eene theeketel met kokend water over haar ligchaampje vallende. Veel leed zij, gedurende zestien weken; en ieder verwonderde zich over haar geduld. In zware pijnen, ook wel midden in den nacht, verzocht zij meermalen hare moeder, om met haar te zingen uit Ps. XXV, CIII, Ps. LXVIII: 10, of uit Gez. I, XVII, XIX en LXXXIII, de verzen die zij van buiten kende.

(6) Blz. 171. *Menig voorbeeld enz.*

Het ligt in den aard der zaak, dat bij menig sterfbed meer de akeligheid van het sterven, dan iets van de onsterfelijkheid wordt vernomen. Doch gelijk wij, nu en dan, *aanschouwelijke bewijzen* kunnen opmerken van het albestuur dier Voorzienigheid, die voor het overige een voorwerp is van ons eerbiedig geloof, zoo is het ook met de leer der Onsterfelijkheid. Voorvallen, welke nu eens de eene, dan de andere, van deze twee groote waarheden, in hare ontwijfelbare zekerheid, als voor het oog van den opmerker stellen, zijn lichtstralen in de donkerheid, welke ons hier anders omringt, en voor onzen toestand gepast is. Echter zijn dergelijke gevallen, zoo ik

achte, menigvuldiger dan het sommigen, wegens den bepaalden kring hunner kennis, of bij gebrek van opmerkzaamheid, toeschijnt: maar wie verzamelt ze? — Zij werken intusschen voorzeker in den kring, waarin zij bepaaldelijk moeten werken, en niet zelden spreiden zij hun licht nog verder.

Het voorbeeld van mijn lief kind, in de wijze van haar afsterven, heb ik gerangschikt onder die, welke geacht mogen worden een *aanschouwelijk bewijs* op te leveren voor de *onsterfelijkheid*. Ik zag haar ligchaam sterven, maar *haren geest leven;* en wel *zóó* leven, dat ik nog steeds bij mij zelven daarover verbaasd sta, dat zij op dien morgen, onder zulk een lijden van het ligchaam, zoo veel dacht, zoo veel sprak, en dat zoo geregeld, met zoo veel zielskracht, met eene zoo treffende tegenwoordigheid van geest, ten einde toe. — Kan *de stof* zoo denken, zoo gevoelen, zoo werken? — Of kan *de geest*, van welken het schoone ligchaam slechts het bekleedsel was, op den oogenblik van sterven, op ééns zijn uitgeblusscht? 't Is waar, de Almagt kon dit doen: maar kan men het denken? — Wie ontsteekt eene lamp, die, daar zij op het helderst brandde, dezelve uitblusscht, om haar licht af te wisselen met eene eeuwige donkerheid? Wie heeft eenen boom geplant, die hem in den schoonsten bloei omhouwt, alleen om in verdelging genoegen te vinden, of zijne magt daarin te betoonen? Neen! waar eenige *rede* of *wijsheid* plaats vindt, kan dit nimmer worden verwacht: en hoeveel minder is dan iets *veel onredelijkers* te verwachten van de *hoogste Wijsheid en Liefde?* — Indien ik wil blijven gelooven aan een' God, een Vader van zijne schepselen, dan kan onmogelijk het denkbeeld der vernietiging van eenen zoo edelen geest, wiens aanzijn en werking hier, ten einde

toe, zoo kennelijk was, één oogenblik post vatten; dan is het *zoo* ontwijfelbaar, dat die geest is blijven leven en werken, slechts van stand verwisselende, *als* het zeker is, dat hij hier, tot op den oogenblik van verscheiden, leefde en verstandig werkte. Het denkbeeld der vernietiging van den geest, bij het sterven des ligchaams, vernietigt voorzeker alle rede en godsdienst, en strijdt niet alleen tegen alle denkbeeld en kennis van God, maar ook tegen alle menschelijk gevoel. En hoe veel verder verwijdert zich nog dit denkbeeld, wanneer ik in aanmerking neem, hare verkleefdheid aan God, hare geheele onvergegevenheid aan Hem, met den troost dien zij vond in de hope op Hem, bij het aandoenlijk scheiden; en dan vrage: welk aardsch *vader* zal in staat zijn om met zijn kind, dat geheel aan hem hangt, zóó te handelen, als men in het geval dier vernietiging, *van God* zou moeten vooronderstellen? — Maar geheel verdwijnt dit troosteloos en rampzalig denkbeeld, bij het aandenken, dat hare hoop, op God gesteld, gegrond was op het Evangelie der genade, en zich betoonde in het vertrouwen op Hem, die *dood geweest* en *weder levende geworden* is, wiens verwachting niet is beschaamd, toen Hij, stervende, zijnen geest den hemelschen Vader aanbeval. Zij ook heeft in hare verwachting, in hare hoop, in haar vertrouwen, niet kunnen beschaamd gemaakt worden: haar sterven rigtte ons oog naar gindsche kimmen; en hoe zoude ik mij verheugen, mogt de lichtstraal bij dit sterfbed, waarvan ik alles, wat ik verhalen kon, uit hetgeen terstond was opgeteekend, heb medegedeeld, ook anderen vertroosten, die met ons, bij regtmatige droefheid, als Christenen, *hope hebben* (*); en mogt dezelve lichtstraal, vóór

(*) 1 Thess. IV: 13. Nimmer heb ik den geheelen nadruk en het belang van dit gezegde des Heilige Apostels zoo ingezien, als in mijne

en boven alles, ons hart, met onzen wandel, meer hemelwaarts rigten!

(7) Blz. 180. *Er was eene plaats, enz.*

Bij het zachte beeld der rust, in dit beminnelijk lijk, toen het zoo even in de kist was gelegd, stonden eenige vrienden nevens mij; en één derzelve, instemmende in de gedachte, die mij altijd zoo troostrijk was, las een bij hem opgesteld stukje voor, getiteld: *Hulde* enz., waarin hij, als in eene aanspraak aan haar, na iets van haar sterven gemeld te hebben, onder andere, zeide: «Zóó sterven geene menschen, die zich vastkluisteren aan de »aarde; zóó worden voor den hemel gerijpte menschen slechts »verplant, om heerlijker te bloeijen, om schoonere vruchten te »geven in de bovenzinnelijke gewesten, alwaar, misschien, uw »post in vorming en opleiding van kinderzielen, waarin hier uwe »grootste vreugde was, u reeds is aangewezen.» — Geene troostredenen hadden immer zoo veel invloed op mijn hart, als deze in de natuur der zaak zoo gegronde gedachte, O! hoe verheugde ik mij, zakelijk dezelfde gedachte ook, naderhand, te vinden in het zoo belangrijk Tijdschrift: *Christelijk Maandschrift voor den beschaafden stand* (*). Ik stemme intusschen hartelijk met

---

droefheid over dit sterfgeval. — Wie gevoelt toch, buiten de gevallen zelve, wat het zegge, *bedroefd te zijn*, maar *niet gelijk als de anderen*, *die* (het Evangelie missende of verwerpende) *geen hope hebben?* —

(*) *Amsterdam* bij v. d. hey, 1822. N°. III. blz. 144 enz., onder het opschrift: *Opmerkingen over ongepaste en gepaste troostredenen, gemaakt bij een bezoek van beklag, benevens eenen brief van wijlen* Dr Kuipers, *Pred. te Dordrecht.*

den waardigen steller dier *Opmerkingen* in, dat bij het gissen naar, of een eenigzins donker gevoel van de *bijzondere oogmerken* der Voorzienigheid, in dergelijke gevallen, de hoogstmogelijke behoedzaamheid moet worden aangeprezen; doch aan de andere zijde, komt het mij ook voor, dat, zoo zeker als in gindsche wereld orde en werkzaamheid heerscht, zóó zeker ook ieder toekomend bewoner van dezelve, hier het aanwezen beginnende, niet slechts eene *bijzondere* bestemming hebbe voor de tegenwoordige wereld, maar ook voor de toekomende; en voor deze laatste, in den korteren of langeren leeftijd hier op aarde, in stand, omstandigheden en lotbeschikkingen worde voorbereid. — Dat deze gedachte eenen verzachtenden balsem giete in vele wonden; en wij ons toch ontwennen om dit aardsche leven, het begin slechts van ons aanwezen, *op zich zelf* te beschouwen, even als of het geen allernaauwst verband hadde met het toekomende leven!

VIII.

AFSCHEID

VAN DE

KINDEREN DER GEMEENTE,

NAAR

AANLEIDING VAN PRED. XII: 13.

KINDERPREEK.

Hemelsche Vader! Betoon ons Uwe gunstige nabijheid bij deze Kindergodsdienst-oefening. Bekroon ze met Uwen genadigen zegen, door onzen Heer en Zaligmaker JEZUS CHRISTUS. *Amen!*

Laat er worden voorgelezen een klein gedeelte uit de Heilige Schriften; en wel, uit de *Spreuken van Sal.* H. I: 7—10 en H. III: 13—24 (*).

Geliefde Kinderen, die tot hiertoe ons onderwijs genoten hebt als *kinderen van de ge-*

(*) Naar het ingevoerd gebruik alhier, wordt de *voorlezing* door den *Predikant* zelven opgegeven. — Terwijl de kinderen, in het ruim der kerk, en andere toehoorders, rondom, zich verzamelden, was gezongen *Ps.* I.

meente des Heeren, en gij, *die voorheen, als kinderen, bij de Kinderpreek en onze onderwijzingen geweest, maar nu reeds volwassen zijt!* Daar ik met dat werk moest eindigen, wil ik thans nog een woord tot u spreken. Wij hebben menig aangenaam uur te zamen gehad. Als gij in de Katechizatiën bij mij waart, o! ik leefde het meest en het vrolijkst *onder u;* en *gij* kleefdet mij aan, gij hadt mij zoo lief! Ik kan dat nooit vergeten. Als ik eene Kinderpreek hield, gij kwaamt daar zoo getrouw en zoo gaarne. En niet alleen bij mij, maar ook bij de andere Leeraars, die gij met mij gehad hebt, en den Leeraar, dien gij nog hebt: als er Kinderpreek was, gij kwaamt daar altijd met vreugde. Ook was het ons menigmaal tot blijdschap, en wij dankten er God voor, als het in de *Katechizatie over de Kinderpreek* bleek, dat gij wat hadt *geleerd*, en, om het niet te vergeten, het ook hadt *opgeschreven;* als er waren, die een grooter of kleiner *Schetsje* hadden gemaakt, zoo als wij u dit ook gaarne leerden, opdat gij in volgenden leeftijd met te meer genoegen en nut ter kerk zoudt kunnen gaan. Zijn er niet wel volwassenen, die hunne kinderlijke schetsjes voor

geen geld zouden willen geven, of ouders en nabestaanden, die geen dierbaarder nalatenschap van afgestorven lievelingen kennen, dan de overgeblevene aanteekeningen en schetsen van Kinderpreken? En dit is nog het minste. Maar als wij uwe jeugdige harten *gevoelig* zagen voor *goede indrukken*, als wij konden zien, dat gij de *waarschuwingen* tegen het kwaad, en de *opwekkingen* tot het goed *ter harte naamt*, dat gij *gehoorzamer* wildet zijn aan uwe ouders, *liefderijker* omtrent uwe broeders en zusters en andere kinderen; als wij konden bemerken, dat gij gevoeldet hoeveel dat zegt: *wij zijn Christen-kinderen;* als wij bevonden, dat gij hadt beginnen te beseffen, hoe groot het is, God uwen *Vader* te mogen noemen; als wij mogten denken: «hetgeen vooral van onzen dierbaren Heer »en Zaligmaker in de Kinderpreek gezegd werd, »wekte *eerbied* en *liefde voor Hem* in uwe tee»dere en gevoelige harten;» o! welke vreugde was dan bij de onze te vergelijken? — En *gij* naamt daar dan ook deel in, *ouders en kindervrienden*, die weder in zulk een aantal hier tegenwoordig zijt, en *uwe belangstelling* in deze kindergodsdienst-oefening doet blijken! Gij wilt

dan nog wel een' ouden man *tot kinderen* hooren spreken; en ik mag wel herinneren, hetgeen bij onze Kinderpreken meermalen gezegd is over de uitspraak van onzen Heer, dat ook bejaarden en ouden, wie ze zijn, *het Koningrijk van God* ontvangen moeten *als een kindeken* (*). Zonder dan van u, geliefde kinderen, afzonderlijk afscheid te hebben genomen, kon ik mijn werk aan u niet voor geëindigd houden. *In u* zie ik *de toekomstige gemeente*, die, zoo gij blijft leven, *in de plaats* moet komen van *ons*, welke *nu* lidmaten zijn en CHRISTUS liefhebben, als *wij* overgegaan zullen zijn tot de groote gemeente, *die in de hemelen is opgeschreven.* — Maar ik *sprak* reeds zoo lang; en gij denkt bij u zelven: «Zullen wij »niet *zingen?*» — Ja, daarin geef ik u gaarne genoegen. Zoekt dan in uwe Psalmbocken op den 54^en^ Psalm, en zingt daaruit nog eens bij beurten, zoo als wij het menigmalen deden, en waar gij dan blij om waart; zingt, de jongens vooral niet te hard, en bij afwisseling de meisjes-stem alleen, uit den genoemden Ps. (den XXXIV^n^) het 2^e^ gedeelte van het 6^e^, en geheel het 7^e^ vers:

(*) LUC. XVIII: 17.

Hebt gij in 't leven lust, } *Meisjes-en-*
In dagen, daar men 't goed in ziet, } *Vrouwenstem.*
Waarin men vrij is van verdriet, } *Allen te*
Daar niets ons heil ontrust? } *zamen.*

Houdt dan uw tong in toom; } *Meisjes.*
Dat zij nooit schandlijk spreek' of smaal'
Dat nooit bedrog of logentaal } *Te zamen.*
Op uwe lippen koom'.
Betreedt het regte spoor; } *Meisjes.*
Veracht het kwaad; jaagt naar den vreê;
God ziet de vromen, en hun beê } *Allen te*
Geeft hij altoos gehoor. } *zamen.*

Lieve Kinderen! Wilt ge nu nog eens met mij zamen bidden? — Uwe ouders en kindervrienden, die hier zijn, zullen gaarne medebidden. — Komt, ik wil u voorgaan. Staat allen op, Kinderen! sluit uwe oogen voor al wat zigtbaar is, en denkt in uw binnenste aan den *onzienlijken* God, tot wien *gij ook* als uwen *Vader* moogt spreken. O! Hij kan en wil *veelmeer* geven dan alle *aardsche* vaders. Spreekt stil in uwe gedachten:

Liefderijke hemelsche Vader! Ook wij, kinderen, mogen U prijzen, en onze kindertaal wilt Gij hooren. Wij danken U, dat wij reeds zoo vele gelegenheden hadden om U als onzen Vader, en Uwen Zoon Jezus Christus, *als onzen*

Heer en Zaligmaker, te leeren kennen. Wij danken U, dat Gij door Hem, en om Zijnen wil, onze zonden vergeeft, als ze ons leed doen en wij ons willen verbeteren. En wij bidden van U een goed verstand met een gevoelig hart, om het woord, dat tot ons zal gesproken worden, te bewaren, ook tot aandenken aan den Leeraar, die ons lief heeft; maar vooral, om te gelooven dat Gij ons veelmeerder *lief hebt. Werk dat geloof, door Uw Woord en Geest, in ons: zoo zullen wij U regt hartelijk beminnen, en Uwe lieve kinderen zijn. Schenk ons dit, o hemelsche Vader, door dien grooten Kindervriend, die kinderen omarmde en zegende, en door welken Gij ook nu, van den hemel,* Kinderen *zegenen wilt. Amen!*

Wij nemen onzen tekst uit het Oude Testament, en wel uit het Boek de Pred. het XIIe Hoofdst. het 13^e^ vers. Zoekt dit in uwe Bijbels op. — Dáár lezen wij: *Van alles dat gehoord is, is het einde van de zake: vreest God, en houdt zijne geboden; want dit (betaamt) alle menschen.*

Lieve Kinderen! In de woorden, die wij daar gelezen hebben, vinden wij een gezegde, het-

welk wij *de slotsom* zouden noemen van eene behandelde zaak. Hoort gij dit, Kinderen! de *slotsom*, dat is *het voornaamste* van eene zaak, waar *alles* op uitkomt, wat men er van gezegd heeft of nog zou kunnen zeggen. Salomo had diep nagedacht over alle menschelijke zaken, vooral over hetgeen onder de menschen *wijsheid* genoemd wordt; hij had daar veel over gesproken met andere wijze menschen, en vele boeken gelezen. Wat hij nu door eigen nadenken en ondervinding, of ook door vele gesprekken en boeken, daarvan *geleerd* had, *dit alles komt*, aan het einde, *hierop uit: Vreest God en houdt zijne geboden;* dit is even als, wanneer men opgeteld heeft, de *som*, die *alles* in zich bevat. En daarvan geeft hij reden, in hetgeen onze Nederlandsche Overzetters met invulling, zoo als gij zien kunt, vertaald hebben: *want dit* (*betaamt*) *alle menschen.*

Wilt gij dan nu niet, dat ik iets tot u spreke over die slotsom van alle menschelijke wijsheid? en wilt gij er zelf niet gaarne op denken? Ja, ik zie het, gij wilt aandachtig hooren naar hetgeen ik nu nog zeggen zal. En menigmalen heb ik u ook gezegd: «Alle wijsheid begint bij den mensch »met *hooren.*» Dat moeten we immers altijd voor-

al doen bij de godsdienst? En daarover heb ik de meesten van u dikmaals bij de Kinderpreek geprezen. *Anders* toch kunt gij daar ook *geen genoegen* of *nut* van hebben. Denkt niet, het zal ons te moeijelijk zijn! Neen, ik zal het u gemakkelijk maken, en *vier* vragen, zoo duidelijk ik kan, beantwoorden, die gij maar gedurig, terwijl ik voortspreek, in uwe gedachten moet houden. *Vier vragen?* Welke? Luistert! Ze zijn alle genomen uit de woorden van onzen tekst. En welke is dan de eerste? Zij is deze: *Wat beteekent het, als er gezegd wordt: Vreest God?* — De tweede: *Hoe is daarmede verbonden: Houdt zijne geboden?* — De derde: *Hoe moeten wij het vatten als er wordt bijgevoegd: Want dit* (*betaamt*) *alle menschen?* — En nu *de vierde?* Die kunt gij zelf wel bedenken. Als gij nu uit de beantwoording der drie eerste vragen weet, wat het is, *God te vreezen;* hoe daaraan verbonden is, *zijne geboden te houden;* en welke reden Salomo geeft om te bewijzen dat dit de *slotsom* van alle wijsheid is; dan is het immers natuurlijk, *nog* te vragen: *Moet een kind dit ook al behartigen?* Deze vraag zal ik dus *op het laatst* voor u beantwoorden.

Kunt ge nu die *vier* vragen wel onthouden? Ik zal ze u nog eens voorzeggen. De *eerste* vraag was: *Wat beteekent het, als er gezegd wordt: Vreest God?* — de *tweede: Hoe is daarmede verbonden: Houdt zijne geboden?* — de *derde: Hoe moeten wij het vatten als er wordt bijgevoegd: Want dit (betaamt) alle menschen?* — en de *vierde: Moet een kind dit ook al behartigen.*

I.

Gij herinnert u immers nu gemakkelijk onze *eerste vraag?* Zij was deze: *Wat beteekent het, als er gezegd wordt: Vreest God?*

Kinderen! Gij hebt ouders of voogden. *Vreest* gij hen ook? Ja, zegt gij, want zij kunnen en willen ons *straffen* als wij *kwaad* doen. Dat is waar. Maar hebt gij hen dan ook niet lief? Ei! wat vraag ik? Ja, gij, kinderen die nog ouders hebt, gij hebt ze lief. Gij, kinderen die school gaat, gij hebt uwe Meesters lief, zoo gij geene slechte kinderen zijt. En mist iemand van u in zijne jeugd reeds dierbare ouders, gij hebt opvoeders, die God u in hunne plaats gegeven heeft,

die hebt ge immers ook wel lief? En echter, Kinderen! gij *vreest* uwe ouders, meesters en opvoeders: hoe is dit *daarmede* te vereffenen, *dat gij hen lief hebt?* Wel, zegt gij, dat weten wij niet te vereffenen; maar het is toch zoo; wij gevoelen het bij ons zelven; *wij hebben hen lief*, maar wij *vreezen* hen ook. — Laat mij dan nog eens vragen: Zijt gij *bang* voor vader of moeder? *Bang?* zegt gij; neen! dat was niet goed. Zoo ziet gij dan, dat er onderscheid is tusschen *bang zijn* voor iemand, en iemand te *vreezen*, omdat hij boven ons verheven is, en ons straffen kan als wij *kwaad* doen. Het moet wel een heel ondeugend kind zijn, hetwelk *bang* is voor zijne ouders, niet waar? En veel slechter moet de mensch dan nog zijn bij wien *dat* plaats kan hebben, dat hij *bang* is voor God, die zoo *goed* en enkel *liefde* is. Maar, God is te gelijk *zeer hoog* boven ons *verheven:* Hij heeft de hoogste magt, Hij is de Heer en Eigenaar, de Verzorger en Bestuurder van alles. Moeten wij Hem dan ook niet *eeren*? Nu, dat *eeren van* God, of *eerbied* en *ontzag voor Hem* te hebben, wordt in den Bijbel genoemd *Hem te vreezen.* Duidelijker zal dit u nog zijn, als gij begrijpen kunt, dat het

woord *godsdienst* in *ons* spraakgebruik er voor genomen kan worden: want *dat* beteekent niet *alleen* «naar de kerk gaan,» *maar*, in het geheel, God te *eeren*. — En zoo ziet gij dan ook, hoe dat eeren of vreezen van God kan zamengaan met de hoogste *liefde* voor Hem.

Vreest God, wil dan zeggen: *Eert* en *ontziet* God, omdat Hij zoo hoog verheven is, en Hij u zou kunnen en willen straffen als gij kwaad deedt: *daarom*, en omdat Hij *te gelijk* zoo boven alles *goed* is, moet gij *niets* willen of durven doen dat *Hem mishagen* kan. Zulk een ontzag voor God heeft onze Heer Jezus Christus, aan zijne liefste vrienden zelfs, ten sterkste bevolen, als Hij zeide, in den tekst dien velen van u wel kennen: *Ik zal u toonen wien gij vreezen zult; vreest Dien*, die, nadat Hij gedood heeft, (*ook*) *magt heeft in de helle te werpen: ja, ik zegge u, vreest Dien* (*). Schoon God zich dus, door het zenden van zijnen Zoon, meer dan te voren, in *zijne liefde* en als een *Vader*, heeft bekend gemaakt, het blijft toch waar, wij moeten *Hem vreezen*, en geen kwaad durven doen, *omdat*

(*) Luc. XII: 5.

Hij er ons voor zou kunnen en willen straffen. En, Kinderen! dat ontzag voor God, vordert ook, dat wij *eerbied* hebben *voor* CHRISTUS, als *onzen Heer;* zoo als er in den Bijbel gezegd wordt: allen moeten *den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren: wie den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet, die Hem gezonden heeft* (*).

Maar mij dunkt, ik zie het, gij wilt mij iets vragen. Gij denkt: als men eens *kwaad* gedaan heeft, moet men *dan* niet *bang* zijn voor God? Denkt maar eens weêr, Kinderen! aan de *liefde* die gij hebt voor uwe ouders. Als gij iets gedaan hebt dat kwaad is, en gij denkt: «mijne ouders »zullen het weten, en dan krijg ik straf!» wat zou dan wel het best zijn om te doen? Hoort eens: dan moet gij *nog* niet *bang* zijn voor uwe ouders, maar naar hen toe gaan om uwe schuld te belijden. Als zij dan zien dat gij berouw hebt en u wilt verbeteren, zoo zullen die liefhebbende ouders u *vergeven* wat gij *kwaad* gedaan en waardoor gij *straf* verdiend hadt. Zoo doen aardsche vaders: daarom moet gij hen wel *vreezen*, maar

(*) JOH. V: 3.

niet bang voor hen zijn. Nog veelmeer moeten wij zóó denken over God, den hemelschen Vader. Hij *weet* het altijd als wij *kwaad* doen, maar Hij *weet het ook* als wij *berouw* hebben en ons gaarne willen *verbeteren*. Daarom wordt er in den 130^{en} Ps. tot Hem gezegd: *Bij u is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt* (*). En Jezus verhaalt, dat er een zoon was, die, door zijn' eigen zin en wil te volgen, *ver* afdwaalde; maar, toen hij de droevige gevolgen daarvan ondervond, *met berouw en schuldbekentenis* tot zijn' vader kwam, en zeide: «*Vader! ik heb gezondigd; ik ben niet »meer waardig uw zoon genoemd te worden!*» Toen vergaf de vader hem alles (†). Zulk een *Vader* is God: daarom moeten wij Hem *met een kinderlijk ontzag liefhebben*. En *omdat* Hij *vergeving* schenkt, als wij *berouw* hebben, moeten wij er ook bij denken, dat er gezegd wordt: *zondig niet meer, opdat u niet wat ergers overkome* (§).

Van die *vreeze Gods*, welke waarlijk het *be-*

(*) Ps. CXXX: 5. (†) Luc. XV: 21—24.
(§) Joh. V: 14.

gin, of het *hoofd*, van alle *wijsheid* is, willen wij nu zingen uit den CXI[n] Ps., het 6[e] vers:

Zijn naam is heilig en geducht; } *De jongens.*
De vijand beeft op zijn gerucht:
Maar 's Heeren vrees zal altoos wezen } *De meisjes,*
't Begin der wijsheid;
wien Gods hand } *De geheele vergadering.*
Die doet betrachten, heeft verstand:
Zijn naam blijft eeuwiglijk geprezen.

II.

Nu hoop ik toch, *geliefde kinderen*, dat gij zoudt kunnen antwoorden, als men u vraagde, wat het is God te *vreezen?* Maar het is *niet genoeg*, dat wij er een *begrip* van hebben en het *zeggen* kunnen. De godsdienst, of de vreeze Gods, is iets dat *in ons hart* moet zijn, en zich dan ook moet en zal *betoonen* in ons *leven.* Daarvan moet ik u vooral iets zeggen in de beantwoording van onze *tweede vraag.* Hoe was zij ook? Ziet den tekst nog eens in. — Nu herinnert gij het u van zelf. Wij hebben immers *eerst* gevraagd: «Wat beteekent het als er gezegd wordt: *Vreest »God?»* Nu is de *tweede* vraag: *Hoe is daarmede verbonden: Houdt zijne geboden?* Ik ge-

voel wel, dat ik *kort* zal moeten zijn in ze te beantwoorden, daar de tijd zoo vlug heensnelt, en uwe opmerkzaamheid vermoeid zou worden: maar ik wil het toch *duidelijk* voor u doen. Hoort dan maar verder.

Als er eerst gezegd was: *Vreest God;* zoo ziet gij, dat, door het woord *en*, daaraan *verbonden* wordt: *Houdt zijne geboden.* Dat moet gij goed opmerken. Men kan God *niet* vreezen zonder zijne geboden te houden, en men kan Gods geboden *niet* houden zonder *Hem* te vreezen. Vanwaar komt dat? Indien de vreeze Gods enkel *een begrip* was, hetwelk wij met onze verbeelding denken, dan zou er *niet* uit volgen dat wij zijne geboden *betrachten.* Maar, Kinderen! gij hebt wel reeds kunnen bemerken dat de vreeze Gods *veelmeer* dan een *begrip* is. De ware vreeze Gods is een *gevoel* in ons binnenste, dat *Hij* de verhevenste magt en majesteit, de grootste wijsheid en liefde bezit. Die God vreest, beschouwt al wat er is, en zich zelven, met al wat men heeft en geniet, als *werken van* God en *eigendom van* God. Die God vreest, gelooft ook aan Gods Woord, waarin Hij *tot ons spreekt*, en dat Hij *bij ons* is waar wij zijn, dat Hij ons

altijd *kent en ziet*, in al ons doen en laten, als wij opstaan en als wij nederliggen, op den middag en te middernacht, 't zij wij slapen of waken. — Als zoo de vreeze Gods *in ons* is, zouden wij dan niet wenschen te weten, wat Hem *genoegen* doen kan, wat Hij *wil* dat wij *doen* en *laten* zullen? En wij kunnen dit uit den *Bijbel* weten; ja, wij kunnen dit ook in ons eigen hart *gevoelen*. Zegt mij eens: zal wel een kind dat zijne ouders eert, in hunne tegenwoordigheid vooral, *ongehoorzaam durven zijn?* Neen, immers? Zelfs wanneer de ouders het *niet zien*, dan zal een goed kind nog niet durven handelen tegen het *gebod van zijn vader*. Gij denkt hier van zelven, hoop ik, aan het versje, dat gij geleerd hebt van den Kindervriend VAN ALPHEN:

JANTJE zag eens pruimen hangen.

Hij dacht, toen hij zin kreeg om te plukken: «Neen! ik wil *gehoorzaam* wezen, al is hier noch »mijn vader, noch de tuinman, die het ziet.»

Zou ik, om een handvol pruimen,
Ongehoorzaam wezen? — *Neen!*

Hij had, als hij 't gedaan had, wel kunnen *zeggen:* «Ik heb het *niet* gedaan!» Maar, gelijk in een ander versje van Cornelis gezegd wordt, zoo onze Jan ook,

> Hij had een afschrik van te liegen,
> Wijl God het ziet.

Zulke kinderen hebben *eerbied* voor God en hunne ouders niet waar? Zij *toonen* dit door *gehoorzaam te zijn*, en door *schuld te belijden* als zij eens kwaad gedaan hebben. Zoo doen wij dan ook omtrent God als wij *Hem* vreezen en eeren.

Als wij God vreezen, dan hebben wij *lust* en *vreugde* in het houden van Zijne geboden; *omdat* wij weten, dat *zijn* wil altijd wijzer en beter is dan *onze* wil; *omdat* Hij ons *altijd* ziet en bij ons is, zoodat wij ons voor Hem *nooit* kunnen verbergen; en *omdat* wij ook weten, zoo als er staat in het laatste vers van den Pred.: «God zal *ieder werk in het gerigt brengen*, »*met al dat verborgen is*, *'t zij goed of 't zij* »*kwaad.*» Dit alles is u duidelijk, hoop ik. Maar daar is iets, waarbij gij het nog veel beter zult

kunnen gevoelen. Denkt maar eens: moet gij *uit enkele vrees* gehoorzaam zijn aan uwe ouders? Neen! zegt ge: *dan* gehoorzaamden wij *niet gewillig* en *gaarne*. Dat is ook zoo: maar wat gij *uit liefde* doet, *dat* doet gij altijd *gewillig* en *gaarne:* niet waar? En we hebben u immers gezegd: God te vreezen is, *Hem* te eeren *met liefde*, met de hoogste liefde, omdat Hij zoo *goed* en onze *hemelsche Weldoener* is. Als ge iemand *lief hebt*, dan geeft ge hem gaarne *genoegen*, en doet wat hem *aangenaam* is. Nu, wat God genoegen doet en Hem aangenaam is, weten wij uit *Zijne geboden;* niet alleen die Hij zelf *oudtijds* heeft *afgekondigd*, maar ook, en vooral uit de geboden en de voorschriften voor ons gedrag, die wij vinden in de *leer van* Jezus *en zijne apostelen*. Daaruit weten we immers, dat het *Gode behagelijk* is, als kinderen hunne ouders eeren en *gehoorzaam* zijn, als men *opregt* met elkanderen omgaat, *vlijtig* en *eerlijk* in zijn beroep, *nederig* en *trouw* in het verkeer met anderen is; als men *matig*, *regtvaardig* en *godzalig* leeft in de tegenwoordige wereld, en *denkt* aan de verschijning van Christus, die ons allen zal oordeelen. — Kunt gij het

alles niet onthouden? Er is een tekst, die het korter zegt, waaruit wij weten, dat Gods gebod voornamelijk is: *dat wij gelooven in den naam zijns Zoons* Jezus Christus, *en elkanderen liefhebben* (*). — Ziet, Kinderen! dit alles willen wij *gaarne* doen, als wij God *met liefde* eeren en vreezen. — Zijne geboden zijn *niet zwaar*, als men maar *liefde* heeft (†); doch *zonder liefde*, en als men *niet gelooft*, dat God ons *eerst lief heeft gehad* (§), valt alles zwaar: wat men met uitwendige daden dan nog goeds doet, of van het kwade laat, dat *doet* of *laat* men uit vrees voor straf, of om eigenbelang, of om gunst en eer van menschen. Als kinderen *niet* dan gedwongen naar de kerk en katechizatiën gaan; als zij hunne ouders *niet eeren;* als zij *liegen*, en *nijdig* of *gierig* zijn; elkander *kwaad* doen, en andere dingen, die *slecht* zijn; waar komt het alles van daan? Omdat die vreeze Gods niet in hun is, van welke ik gesproken heb, die altijd gepaard gaat met liefde tot Hem als onzen hemelschen Weldoener en Vader. En *van daar* komt het ook, als iemand weet, dat hij iets

(*) Joh. III: 23. (†) Joh. V: 3. (§) Joh. IV: 19.

niet goed of wel *kwaad* gedaan heeft, dat hij het nog liever *verbloemt* of *voorspreekt* dan *schuld bekent* en om *vergeving* bidt.

Vreest God en *houdt zijne geboden*, dat is dus *ten naauwste* aan elkander verbonden. — JOZEF vreesde kwaad te doen, uit ontzag voor God; daarom zeide hij, toen POTIFARS vrouw hem verleiden wilde: *Hoe? zou ik dit een zoo groot kwaad doen, en zondigen tegen God* (*)? ABRAHAM toonde, dat hij *godvreezend* was, toen hij niet vraagde, wat zegt vernuft of vaderhart? maar: *wat zegt God?* en hij zijnen éénigen, geliefden Zoon wilde offeren, *omdat God het gezegd had* (†). — Als wij Gods geboden *niet* houden, en *zeggen*, dat wij Hem vreezen, dan zijn het maar *woorden:* de *vreeze Gods* moet *gevoel* en waarheid in ons binnenste zijn; en dan *betoont* zij zich altijd *daarin*, dat onze grootste *lust en vreugde* is, dat wij *denken*, *spreken* en *doen* wat wij weten kunnen *Hem* wel *behagelijk* te zijn.

Ik moet mij spoeden tot onze *derde vraag*.

(*) GEN. XXXIX: 9. (†) GEN. XXII; 1—12.

Ei! Zoo het een weinig later wordt, wilt eenig meerder *geduld* nemen. Ik zal mij bevlijtigen om u alles zoo *kort* te zeggen als ik maar kan. Doch ik wenschte, dat ge u nog eens verpoosdet door *zingen*. Het *zingen* moet eene *verlustiging* bij de godsdienst zijn: want God wil, dat wij Hem *met blijdschap* dienen (*). — Zingt dan nu tusschen beide Ps. CXIX: vs. 5.

De geheele vergadering:

Waarmede zal de jongeling zijn pad,
Door ijdelheên omsingeld, rein bewaren?

Meisjes- en vrouwen-stem:

Gewis, als hij het houdt naar 't heilig blad.

De geheele vergadering: (En zingen wij dit elk althans met wenschbede tot God!)

U zoek' mijn hart; mijn oog blijve op u staren!
Laat mij van 't spoor, in uw geboôn vervat,
Niet dwalen Heer; laat mij niet hulploos varen.

III.

Wij hebben geleerd, *wat het beteekent als er gezegd wordt: Vreest God;* en *hoe daarmede*

(*) Ps. II: 11.

verbonden is: Houdt zijne geboden. — Leest nu nog eens de laatste woorden van den tekst. — — *Wat* hebben we daar ook over *gevraagd?* — Ja, ik bedenk het al. Onze *derde vraag* was: *Hoe moeten wij het vatten als er bijgevoegd wordt: want dit* (*betaamt*) *alle menschen?*

De PREDIKER, geeft hierin reden, waarom hij het vreezen van God en het houden van Zijne geboden genoemd heeft, *het einde der zaak*, of de *slotsom* van *alles dat gehoord was.* Doch ik denk, gij hebt, toen ik het zeide, wel opgemerkt, dat onze Nederlandsche Overzetters *deze* woorden van den PREDIKER, met eene *invulling* vertaald hebben. Die invulling kan men ook weglaten, en, in plaats van de woorden *alle menschen*, liever lezen: *des menschen alles;* hetwelk zoo ook omtrent is aangeteekend op den kant van onze groote Bijbels (*). Zóó komen die

---

(*) Ik kon hier voor kinderen niet meer van zeggen. — Van Bijbel*vertaling*, *invulling*, *aanteekening op den kant* van onze groote Bijbels, zeide ik hun wel iets in vorige Kinderpreken enz. — En het zij mij vergund, eene navolgenswaardige instelling in de Purmerender-gemeente hier te vermelden; waar, onder het opzigt van den kerkeraad, op afzonderlijke uren, wekelijks, de kinderen der gemeente door de Schoolonderwijzers (die daarvoor eene kleine toelage uit de kerkekas ontvangen) geoefend worden in het *goed*

woorden nog meer gepast en duidelijk bij het voorgaande: *Vreest God en houdt zijne geboden; want*, zegt de PREDIKER, *dit is des menschen alles.*

Maar gij zegt misschien, Kinderen! wij wilden wel klaarder zien hoe wij dit vatten moeten. — «*Des menschen alles*, wat geeft dat te kennen?» — Ik zal mijn best doen om het u nog wat duidelijker aan 't verstand te brengen. Als wij met eene zaak geheel *ingenomen* zijn en ze *ten hoogste* willen prijzen, zeggen wij dan ook niet wel: *Dat is alles?* Ja, dat hebt gij ook zelf, denk ik, weleens gezegd. Nu, dan verstaat gij gemakkelijk den PREDIKER, als hij zegt, dat de godvreezendheid en het houden der geboden van God *des menschen alles* is: «*dit*,» wil hij zeggen, «dat men God vreest en Zijne geboden houdt, »bevat *alles* wat den mensch vergenoegd en ge»lukkig kan maken: *alles*, wat het tijdelijk en

---

lezen van den Bijbel; waartoe dan ook behoort, dat zij de *teekens*, en dus ook die der *invulling*, kennen; terwijl voorts bekendheid met het *Titelblad*, met den *Inhoud* der Bijbelboeken, het *Register*, vlug *opzoeken* enz., in deze *Bijbel-leesoefeningen* wordt geleerd.

»eeuwig *geluk* van den mensch kan bevorderen, »is *hierin begrepen.*»

Hij verklaart dan *al het overige* voor *bijwerk:* of wij wat meerder of minder goederen bezitten; of de menschen ons prijzen, of dat zij, liegende, kwaad van ons spreken; of wij meer voorspoed, of ook wel tegenspoed, uitwendig genoegen of ongenoegen, vreugd of droefenis hebben, of wij wat korter of langer leven op aarde; *dat* maakt zoo veel niet uit voor den mensch; *kan* tot zijn *waar geluk* zoo veel niet toe- of afdoen: maar God te vreezen en Zijne geboden te houden, *dit* is *het hoogste* daar het op aankomt, *dit* is *alles voor den mensch!*

Dit is dan ook *de wijsheid*, die Salomo aanprees in hetgeen u is voorgelezen. «*Haar* han»del,» zegt hij, «is *beter* dan de handel in zil»ver, en *grooter* haar *winst* dan van het fijn»ste goud. *Kosthaarder* is zij dan paarlen, en »alle kleinoodiën zijn niet *bij haar* te verge»lijken. *Langheid van dagen*, is in hare reg»terhand, in hare linkerhand *rijkdom* en *eere.* »Hare wegen, zijn wegen der *liefelijkheid*, en »alle hare paden *vrede.* De *boom des levens*, »is zij voor hen, die *haar* aangrijpen, en die

»zich *aan haar* vasthouden, zijn *welgelukza-*
»*lig* (*)»

Gij zegt misschien: «Wij hebben toch wel eens »gehoord, dat godvreezende menschen *niet ge-*»*lukkig* waren.» Ja, *uitwendig* kunnen hun wel *vele tegenspoeden* treffen; maar *uit die alle redt hen de Heer* (†). Denkt maar eens weêr aan Jozef. — En de Bijbel is vol van *zulke voorbeelden*, tot onze *aanmoediging* om *altijd* het meest *daarop* bedacht te zijn, dat wij God vreezen en Zijne geboden houden. Daarom wordt er gezegd: «*Hij* doet *het welbehagen* dergenen, die *Hem* »*vreezen*, en Hij *hoort hun geroep* en *verlost* »*ze* (§).» — En is dit niet het grootste *geluk*, dat gij dan altijd, in ziekte, of in gevaar, en in allen nood, *met gerustheid* tot God bidden kunt; en als menschen u zelfs niet kunnen helpen, dan nog *zeker weet*, dat de Almagtige God en Vader uw gebed *verhoort;* dat de liefderijke Zaligmaker u *ter hulpe gereed* is? Het kan wel *lang* duren, de nood en het gevaar kan wel verschrikkelijk erg en dringend worden; maar God *verlaat*

(*) Spr. III: 14—18. Vert. van v. d. Palm.
(†) Ps. XXXIV: 10. (§) Ps CXLV: 19.

niet degenen, die Hem vreezen: somtijds komt er wel *redding* als niemand het meer zou hebben kunnen denken. Hebt gij dat niet gezien in de fraaije geschiedenis der verlossing van PETRUS uit de gevangenis? Er werd zoo lang en gedurig om zijne verlossing *gebeden*, en het duurde tot *den laatsten nacht!* maar *toen* stond PETRUS onverwachts in een biddend gezelschap voor hen: God had toch *het gebed verhoord* (*). — Ja, Kinderen! gij kunt er zeker van zijn, *als wij willen doen wat God behaagt*, Hij *verhoort altijd* het gebed (†): maar Hij doet dat *op Zijnen tijd* en op *de beste wijze*. Dat hebt ge ook gezien in de bij u zoo geliefde geschiedenis van het boek *Esther*, toen ik u die in eene Kinderpreek verhaalde. Gij kunt dus altijd, als gij God vreest en Zijne geboden houdt, een *gerust hart* hebben: en is dat geen grooter geluk, dan in eene koets met paarden te kunnen rijden, of, als Koning zelfs, op den verhevensten troon te zitten, *met een ongerust harte*. Wanneer iemand braaf gelagchen en veel gelds verteerd had, of in een

---

(*) Hand. XII: 1—16.

(†) JOH. V: 14. Verg. III: 21, 22.

vrolijk gezelschap geweest was, maar *niet gerust* kon slapen, zoudt gij hem dan *gelukkig* noemen? Neen, immers? En zoo ziet gij, *een gerust hart* is het grootste goed, men zou wel kunnen zeggen, dat is *alles* voor den mensch! Als God ons altijd verhoort en helpt, dan kunnen we immers *gerust* zijn? Niemand kan ons *kwaad* doen, als God het niet hebben wil. En als Hij het toelaat, Hij zal wel maken dat het *goed* uitkomt. Petrus, toen hij denken moest, dat hij den volgenden dag als een kwaaddoener ter dood gebragt zou worden, *sliep gerust* tusschen twee krijgslieden in de gevangenis (*). Hij was niet beangst voor den dood; maar geheel *gerust in zijn binnenste*, omdat hij wel wist dat Hij geen kwaad gedaan had. — Jozef was in zijn hart even *gerust* toen hij slaaf was en in de gevangenis, als toen hij heerschappijvoerder in Egypte was: want hij vreesde God; die dan ook in zijn ongeluk voor hem zorgde (†). Van Paulus en Silas, kunt gij ook in de Handelingen der Apostelen lezen, dat zij nog liederen zongen, tot lof van God, toen zij

---

(*) Hand. XII: 6

(†) Gen. XXXIX: 3, 21.

onschuldig gegeeseld, en des nachts opgesloten waren in een akeligen kerker (*).

De vreeze Gods leert ons ook altijd handelen met *goedheid* en *trouw:* zoo doen wij anderen geen verdriet aan, en vinden welgevallen bij God en menschen (†). En als iemand ons *kwaad* gedaan heeft, dan leert de vreeze Gods, dat wij het hem *vergeven;* zoo als Jozef het zijnen broederen deed. O, Kinderen! veelmeer dan men denkt geeft dit altijd eene aangename *rust in het hart* (§).

Als wij God vreezen en Zijne geboden houden, zouden wij dan zelfs wel *bang* zijn voor *den dood?* Wij kunnen ook dan, als *die verschrikkelijke*, al was het in de jongheid, ons dreigt aan te grijpen, *gerust zijn*, zoo wij maar het goede doen. De *ziel*, die in u denkt, *sterft* immers *niet* met het ligchaam. Zij komt *dan* daarboven, in den hemel, waar Jezus is, de liefderijke en getrouwe Vriend van alle goede menschen en gehoorzame kinderen. Er er komt een dag, op welken *allen*, *die in de graven zijn*, de stem

---

(*) Hand. XVI: 22—25. (†) Spr. III: 3, 4.
(§) Gen. L. 19, 20.

van Jezus zullen hooren, en zullen uitgaan; die *het goede* gedaan hebben, tot de *opstanding des levens:* maar, denkt eens! die *het kwade* gedaan hebben, zullen verrijzen om tot de *eeuwige pijn te worden* veroordeeld (*).

Gij zegt misschien: «Wij kennen niet al de »geboden van God, en hoe kunnen wij ze dan »houden?» Dat is waar. Maar de vreeze Gods in het hart, doet ons gedurig trachten naar *meerdere* kennis van Gods geboden. Gij hebt wel eens *eene hand aan den weg* gezien? Deze *wijst* ons hoe wij verder gaan moeten, om niet te verdoolen? Zóó zijn de *geboden van God:* zij wijzen ons verder en verder den weg. — En als wij bidden: *Laat mij van uwe geboden niet afdwalen* (†); God verhoort ook altijd *dat gebed.*

Maar denkt ge: «Wij, kinderen, die nog zoo »weinig weten, wij kunnen toch zoo ligt iets »doen, dat *niet goed* is?» O! ik wenschte, dat gij dit gedurig dacht: want het zondigen, wie het ook doet, is, altijd, *afdwalen* van den goeden weg, dien Gods geboden ons doen kennen.

(*) Joh. V: 28, 29. Matth. XXV: 46.

(†) Ps. CXIX: 10.

En het is wel waar, hoe meer wij Gods geboden leeren, zooveel te meer zien wij ook, dat wij *gedurig zondigen*. Doch gij vergeet immers niet, wat ik gezegd heb van de *vergeving der zonden*, als ze ons leed doen en wij ons willen verbeteren?

Wat dunkt u? Zegt de Prediker te veel, wanneer hij het als de slotsom van alle wijsheid voorstelt, dat men God *vreeze*, en *Zijne geboden houde*? Prijst hij dit wel te sterk aan, als Hij zegt: *dit is 's menschen alles;* en hij er zoo mede is ingenomen, dat hij *al het andere* als *bijwerk rekent*?

De *derde vraag* heb ik dus ook beantwoord, schoon zij wat moeijelijker was. Gij ziet nu, hoop ik, hoe gij het vatten moet, als wij *in onze vertaling* lezen: *dit* (*betaamt*) *alle menschen;* dat het *duidelijker* is, en gij het voor vàst en zeker moet houden, alsof de Prediker zelf u zeide: «*dit*, vreest God en houdt Zijne geboden, «*is des menschen alles*!»

Ik heb nog ééne vraag op het kortst te beantwoorden. Doch gij wilt nog wel eens *zingen*.

Ik wilde gaarne, dat gij dit deedt met zulke gedachten, die als een *gebed tot God* zijn. Zóó is het *zingen* ook *bidden;* en dit moesten wij nu doen met drie korte versjes, uit het LXVIe Gezang. Ik bedoel vs. 7, 10 en 11.

Algoede God! och, leer ons zien,
Dat wij, waar wij de zonde vlién,
En ons ontworstlen aan haar juk;
Den weg betreên tot waar geluk.

Leer ons, hoe, bij al 't aardsch verdriet,
Hij toch het zaligst lot geniet,
Die een gerust geweten heeft,
En voor geen dood of oordeel beeft.

Leer ons, dat wie U Vader noemt,
Daar bij in 't kruis van JEZUS roemt,
Bij 't licht, dat Zijne leer verspreidt,
Hier daaglijks rijpt voor d' eeuwigheid.

IV.

Nu zullen we aan het einde komen. Onze *vierde vraag* was: *Moet een kind dit ook al behartigen?* dat is, met andere woorden: «Moet *een* »*kind* ook reeds ter harte nemen, wat de PRE»DIKER gezegd heeft, dat het *'s menschen alles* »is: *Vreest God en houdt zijne geboden?*»

Kinderen! Gij wilt immers gaarne *genoegen* in uw leven hebben? Gij wilt gaarne *gelukkig* worden? Wel, er is geen andere weg dan dien wij u nu, en altijd hebben aangeprezen. Salomo stemde daarin overeen met alle wijze menschen, die ooit geleefd hebben, en van God geleerd waren. En Hij, die oneindig meer is dan Salomo, onze Heer Jezus Christus, heeft alles bevestigd wat in het Oude Testament daarvan geschreven is, en is zelf van den hemel gekomen, om dit nog *klaarder* te doen kennen. In *Zijne leer*, welke de Evangelisten en Apostelen beschreven hebben, wijst en prijst Hij u dien *éénigen* en *zekeren weg* aan, om *hier*, en vooral *hier namaals*, *gelukkig* te worden.

Kinderen! Zoo gij dit niet behartigt in uwen besten leeftijd, *naderhand* zoudt gij het u voorzeker moeten *beklagen*.

Zegt ge: «dat is wel moeijelijk! Wij willen »*vrolijk* leven?» Wel nu, gij zult nooit *vrolijker* kunnen leven, dan wanneer gij vroeg begint te God vreezen en Zijne geboden te houden.

Obadja zeide, in een' tekst, dien wij eens in eene Kinderpreek gehad hebben: «Ik, uw »knecht, *vrees den Heer*, *van mijne jongheid*

»*af* (*).» Zóó, mijne kinderen, legt men vroeg den grondslag tot een regt *gelukkig* leven. De meesten van u, hoop ik, kennen nog de verleidingen niet, die *voor een jong mensch* in de wereld zijn. Maar, als gij in het leven blijft, gij zult ze wel leeren kennen; en als dan de vreeze Gods in uwe harten is, zoo zult gij *daardoor* uwe deugd en uw geluk bewaren, als Jozef. O! ik wenschte, dat gij naar mij, ouden man, en allen, die het *beproefd hebben*, wildet hooren, en het *ook* beproefdet, *dan* zoudt ge in uwen volgenden leeftijd ondervinden, welk eene *vreugde* het geeft, hoe vele *gevaren* men *ontvliedt*, en met welk een *genoegen* men aan zijne jongheid *terug kan denken*, als men zeggen kan wat Obadja zeide.

Maar gij kunt immers ook wel in uwe jongheid *sterven*. En hoe zal het u *dan* te stade komen, als gij onzen raad hebt willen opvolgen! Dan vindt gij *den hemel* voor u geopend: terwijl slechte en ongehoorzame kinderen naar het *eeuwig verderf* zullen moeten verwezen worden. O! hoe *ongelukkig* zoudt gij dan zijn! En het

(*) 1 Kon. XVII: 12.

zou u eeuwig knagen in uw binnenste, dat het door uw *eigen schuld* was.

Ook *dit* wil ik, dat gij nog opmerkt: Van het groot *geluk*, dat gij genieten kunt, als de vreeze Gods in uw hart is, zegt de Bijbel, dat gij dan niet alleen kinderen zijt van uwe ouders, die u liefhebben en zich in uw geluk verblijden; maar, dat gij *uit God geboren*, en Zijne *kinderen* zijt. En wat is dat groot, in het leven en in het sterven!

Waarlijk, in het leven en in het sterven is het des menschen *alles*, God te vreezen en Zijne geboden te houden: voor groote en voor kleine menschen, voor ouders en voor kinderen, voor al wat *mensch* heet, bevat dit *alles* wat men wenschen, wat men genieten kan. En zoo is dan dit *het einde der zake*, van al dat men *hooren* kan en *hooren* moet.

«Hoe moet ik beginnen?» Dit, misschien, wildet gij mij nog wel vragen. O! ik wenschte, dat gij het *allen* vraagdet. Gij moet beginnen met naar het goede te willen *hooren*; en daarbij moet gij vooral *opmerken* op uw inwendig *gevoel*, dat u menigmaal zegt wat *goed* of *kwaad* is. Er is iets goddelijks in u, of zal ik het nu

liever noemen een *geweten?* Gij zijt u zelven wel *bewust* of gij *goed* of *kwaad* doet. Die bewustheid is eene *stem van God* in uw binnenste. Wie *daarnaar* hoort, begint op den weg der wijsheid te komen; maar als iemands inwendig gevoel hem zegt, dat iets *kwaad* is, en hij het *evenwel doet*, weest verzekerd, dat hij op den weg ten verderve is. — Uwe Ouders en Leeraars zullen u dit wel *verder* zeggen, en ik heb er nu ook al veel van gezegd. Het komt er maar vooral op aan, lieve Kinderen! dat gij het wilt *ter harte nemen*: en daarom heb ik ook de *vierde vraag* voor u beantwoord.

Wilt ge nu de *vier* vragen, die wij beantwoord hebben, nog eens indenken? Gij hebt ze gemakkelijk kunnen onthouden: maar het *voornaamste* is, dat gij ze te huis en bij u zelven dikmaals *beantwoordt*. De eerste was: *Wat beteekent het, als er gezegd wordt: Vreest God?* — De tweede: *Hoe is daarmede verbonden: Houdt zijne geboden?* — De derde: *Hoe moeten wij het vatten, als er bijgevoegd wordt: Want dit (betaamt) allen menschen?* — En de vierde: *Moet een kind dit ook al behartigen?*

Geliefde kinderen! mij dacht, ik kon u geen beter afscheid geven dan door *dit nog* tot u te spreken. Als gij het nu onthoudt en in uw hart weglegt, dan is ook al mijn vorig werk aan u bekroond: dan zullen de Leeraars, die u verder moeten onderwijzen, dan zullen uwe ouders en alle godvreezende menschen, zich met mij *over u* verblijden, en *gij zult er zelf de hoogste vreugd en de beste vruchten van genieten.*

Ik heb u dit altijd, en nu ook, voorgehouden met al de liefde, die ik voor u heb. Mijne groote *verantwoordelijkheid* voor uwe *godsdienstige* opleiding en vorming, houdt nu op; maar *niet mijne liefde voor u.* Ik vergeet niet uwe tranen, toen ik in de katechizatiën afscheid van u nam, en met veel aandoening vernam ik, dat gij ook naderhand nog hebt geweend. Maar doet mij de vreugde, dat gij *deze mijne laatste woorden* vooral *in uw hart weglegt*, en ze altijd voor oogen houdt. Dan, *dan* zult gij *gelukkig* zijn; en wat ik aan u gearbeid heb, zal *rijke vruchten* voortbrengen, waarvoor wij, hier en namaals, God, dien ik wensch, dat gij met mij wilt vreezen en eeren, en den Zaligmaker, die ons zoo

lief heeft, zullen danken en prijzen. *Hem* wil ik eere geven, die mij in de gelegenheid stelde en versterkte, zoo vele jaren mijne vermogens en krachten te gebruiken, om voor kinderen ook, zoo ik hoop, *nuttig* te leven. Velen, die ik als kinderen gekend, en de vreeze Gods geleerd heb, zijn nu volwassen. O! dat zij in rijpere jaren met hartelijkheid daaraan terug denken! — Sommigen hebben mijne lessen, zoo ik vreezen moet, hun tot schade, helaas! *vergeten*. Maar daar zijn ook *vroeg gestorvenen*, van welke ik er niet aan twijfelen kan, dat zij mij *in den hemel* wachten, en mij dáár met vreugde zullen verwelkomen.

Liefhebbende ouders en kindervrienden! *Meermalen* hadden wij gelegenheid om, bij deze Kindergodsdienstoefeningen, *ook tot u* een nuttig en belangrijk woord te spreken. Ik dank u, dat gij met zoo veel toegenegenheid, en zoo voorbeeldig voor uwe kinderen, mijne eenvoudige voordragt, nevens die van uwe andere Leeraars, wildet aanhooren. Vergunt mij, dat ik dan ook *nu nog* op het ernstigst u aanbevele, om toch steeds *bedacht* te zijn op de onberekenbaar belangrijke zaak eener

regt *Christelijke opvoeding* en *onderwijzing* van de kinderen der gemeente. Op u, ouders en voogden, rust vooral de verpligting om hen de vreeze Gods en het houden van Zijne geboden te *leeren*. O! leidt hen, leidt hen daartoe; niet te streng aan de eene, niet te toegevend of zwak aan de andere zijde. Gaat *gij* hen bestendig en gezet in de *godsdienst* voor. Laat de *Bijbel* ook in uw huis worden gelezen. Stelt daarnevens eene korte of langere *Geschiedenis van het Vaderland*, zoo als die van Martinet. Wilt ge iets verder, dat, met en door den Bijbel en de geschiedenis, de vreeze Gods en het houden Zijner geboden leert? Er is veel in onze dagen. Ik prijs u aan, als die eene regelregte strekking daartoe hebben, de kleine geschriften van het Nederlandsche *Zendeling*- en van het *Godsdienstige Traktaat-Genootschap*; zoo als ook, met hetzelfde doel, een *Christelijk Maandschrift voor den beschaafden stand* wordt uitgegeven. — Zeer nuttig kan men in de huisgezinnen zich van dit een en ander bedienen. Andere soort van boeken kunnen *bijwerk* zijn. Doch vele zijn, vraagt gij het den Prediker, *minder dan bijwerk*.

In het boek *Deuteronomium*, wordt op vele

plaatsen ten sterkste aanbevolen, dat men kinderen en kindskinderen moet *bekend maken* met de daden van God, en dat men hun Zijne geboden en inzettingen gedurig moet inscherpen, en daarvan spreken (*). Ook de *Spreuken* van SALOMO, moesten meer bij de kinderen gebruikt worden, om hen het fraaije en vooral het belangrijke daarvan te doen kennen (†). En hoeveel is er niet op andere plaatsen van de Heilige Schriften, vooral in de *leer en voorschriften van onzen Heer* JEZUS CHRISTUS, dat men dikmaals lezen moest in de huisgezinnen, en daarover zamen spreken; met de grootste bezorgdheid, dat onze kinderen, als TIMOTHEUS, van kinds af *de Heilige Schriften* mogten weten, *die hen wijs kunnen maken tot*

(*) Deut. IV: 9, 40. VI: 7. XI: 19. XII: 28. XXX: 19, 20.

(†) In de Kleine Schriften, uitgegeven door het Nederlandsche Godsdienstige Traktaat-Genootschap, is ook hiertoe vele aanleiding. Inzonderheid prijs ik aan: N°. 137, waar, onder den titel: *De weg des verstands*, in het kort bestek van 12 bladz., vele *Spreuken van* SALOMO, met een juist oordeel, verzameld, toegelicht en der betrachting aanbevolen worden. Ik voeg hierbij: N°. 135: *Kent den Heer in al uwe wegen;* N°. 138: *Herinneringen aan ouders;* N°. 140. *Aan de lieve jeugd;* N°. 141. *De gevaarlijke klip;* enz. Den *Bijbelschen Almanak*, sedert eenige jaren door dit Genootschap uitgegeven, kunnen wij, tot dagelijks gebruik in de huisgezinnen, niet te sterk aanbevelen.

zaligheid (*). O! zorgt toch dat uwe kinderen er mede *bekend* worden, en leidt, ja dringt hen ter *beoefening*. Ouders en voogden! *die taak is u opgelegd.* — Het is waar, God moet onze gebrekkige pogingen *zegenen;* maar dit *wil* Hij ook; en zoo neemt dit *onze verpligting* niet weg. — Ook zelfs het verbond van God met ABRAHAM, had *deze* bepaling: «dat hij zijnen »kinderen, en zijnen huize na hem, zoude be»velen *den weg des Heeren te houden*, om *ge»regtigheid en regt te doen:* opdat de Heer over »ABRAHAM brengen mogt, hetgeen Hij over hem »gesproken had (†).»

Wanneer, onder het genadig bestuur van onzen Zaligmaker, de belemmeringen zullen zijn opgeruimd, die de volmaking der groote kunst van opvoeding en onderwijs, en hare meer algemeene beoefening, nog in den weg staan; dan licht een schooner dag voor het menschdom aan. O! dat ons Vaderland, en deze onze gemeente inzonderheid, daar ruim in deele; en elk, dien de hoogstgewigtige taak om hiertoe mede te werken,

---

(*) 2 Tim. III: 15. (†) Gen. XVIII: 19.

is aanbevolen, biddende en God vreezende, voorwaarts streve (*). *Zóó zal het* voorzeker, want het is Gods onfeilbaar Woord, *u, en uwen kinderen na u, welgaan.* Amen!

Groote en goede God! Uw naam worde geëerd en geprezen, dat Gij den Leeraar geholpen hebt om dit nog te spreken, en wij het hebben mogen hooren.

Maak het dienstbaar aan de belangen van uw Koningrijk.

Uw wil geschiede op de aarde, gelijk als in den hemel!

Geef ons ook elken dag wat wij noodig hebben voor ons tijdelijk bestaan.

En vergeef ons onze zonden; de zonden onzer jongheid en onzer gevorderde jaren: want ook wij vergeven een' iegelijk die tegen ons mogt hebben misdreven.

(*) De *menschkunde*, met een godsdienstig oog beschouwd, en toegepast op de *opvoeding* nevens het *onderwijs*, zal niet weinig hieraan kunnen toebrengen, inzonderheid met betrekking tot de beheersching, vorming en veredeling onzer neigingen en gemoedsbewegingen. Van welk laatste iets belangrijks is, en verder verwacht mag worden, in het *Nieuwe Christelijke Maandschrift voor den beschaafden stand*, 5e D. bl. 61, enz.

En leidt ons in geen verlokking tot het kwaad; maar verlos ons van den booze en al wat boos is in de wereld en in ons eigen hart. Gij kent onze zwakheid: versterk ons in den strijd dien wij met de zonde hebben.

Zegen Vaderland en Koning. Red ons uit gevaar en nood. En wees ons een Vader, zoo als ge ons allen in uw Woord beloofd en in onzen Doop verzekerd hebt. O! geef ons, geef ons allen, dat wij U altijd vreezen en eeren. Amen!

NAZANG:

Ps. XXV: 6.

(*Jongens:*)
Wie heeft lust, den Heer te vreezen,
(*Meisjes:*)
't Allerhoogst en eenig goed?
(*Jongens:*
God zal zelf zijn Leidsman wezen;
(*Meisjes:*)
Leeren, hoe hij wandlen moet.
(*De geheele vergadering:*)
't Goed, dat nimmermeer vergaat,
Zal hij ongestoord verwerven,
En zijn Godgeheiligd zaad
Zal 't gezegend aardrijk erven.

De onnaspeurlijk rijke genade van onzen Heer JEZUS CHRISTUS; *de zoo heerlijk betoonde en nooit volprezen liefde van God; en de alle goed in ons werkende en versterkende gemeenschap aan den Heiligen Geest zij met u allen!*

AMEN.

1842488

INHOUD.

		Bladz.
I.	*Jezus, de beste kindervriend.*	1.
II.	*Abia, het brave kind van goddelooze ouders.*	21.
III.	*God, de eenige en magtige God.*	45.
IV.	*De oprigting van het afgodsbeeld in het dal Dura.*	71.
V.	*Redding der drie joodsche mannen uit den vurigen oven.*	97.
VI.	*Jezus, de geneesmeester der zielekwalen.* . .	127.
VII.	*Kinderpreek over* PRED. XL: 10.	151.
VIII.	*Afscheid van de kinderen der gemeente.* . .	191.